

Załącznik nr ..1.....
do zarządzenia Prezydenta Miasta
Piotrkowa Trybunalskiego nr 264
Z dnia05 czerwca 2009 roku

**Program rozwoju turystyki
w Piotrkowie Trybunalskim
na lata 2009-2015**

PREZYDENT MIASTA
Piotrkowa Trybunalskiego
Krzysztof Cwojniak

Program Rozwoju Turystyki w Piotrkowie Trybunalskim na lata 2009-2015 opracowany został przez zespół powołany Zarządzeniem Prezydenta Miasta Piotrkowa Trybunalskiego nr 142 z dnia 2 kwietnia 2008 r., i Zarządzeniem Prezydenta Miasta Piotrkowa Trybunalskiego nr 33 z dnia 14 stycznia 2009 r. w składzie:

1. Andrzej Kacperek – Wiceprezydent Miasta Piotrkowa Trybunalskiego,
2. Jacek Bykowski – Pracownik Referatu Kultury i Promocji Urzędu Miasta Piotrkowa,
3. Paweł Małolepszy – Pracownik Referatu Kultury i Promocji Urzędu Miasta Piotrkowa,
4. Katarzyna Szokalska – Kierownik Biura Planowania Rozwoju Miasta,
5. Jolanta Kopeć – Kierownik Biura Partnerstwa i Funduszy,
6. Mirosław Ratajski – Prezes Oddziału Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Piotrkowie Trybunalskim,
7. Bronisław Brylski – Radny Rady Miasta,
8. Paweł Kendra – Pracownik Muzeum,
9. Włodzimierz Pawlak – Prezes Przedsiębiorstwa Turystyczno-Handlowego „Trybunalskie”
10. Przemysław Kamiński – Prezes Przedsiębiorstwa Turystyczno-Handlowego „Trybunalskie”
11. Katarzyna Spadło – Pracownik Biura Partnerstwa i Funduszy.

Spis treści

Spis treści	1
I. Wstęp	4
II. Turystyka w dokumentach strategicznych.....	7
III. Atrakcyjność turystyczna miasta Piotrkowa Trybunalskiego.....	19
III.1 Aktualna sytuacja społeczno-gospodarcza na obszarze objętym Programem Rozwoju Turystyki	19
III.2 Walory i atrakcje turystyczne miasta Piotrkowa Trybunalskiego	20
III.3 Ocena potencjału turystycznego miasta Piotrkowa Trybunalskiego.....	37
IV. Miejska infrastruktura turystyczna	40
IV.1 Podstawowe zagospodarowanie turystyczne	40
IV.2 Szlaki turystyczne	40
IV.3 Baza uzupełniająca.....	45
IV.4 Koncepcja miejskiej przestrzeni turystycznej a proces rewitalizacji centrum Piotrkowa Trybunalskiego	47
IV.5. Projekty infrastrukturalne realizowane na terenie miasta wpływające na wzrost atrakcyjności gospodarczo-turystycznej przestrzeni miejskiej	53
V. Ruch turystyczny w Piotrkowie Trybunalskim i kierunki jego rozwoju	59
V.1. Segmentacja rynków turystycznych	59
V.2. Analiza istniejącego ruchu turystycznego w Piotrkowie Trybunalskim.....	62
V.3. Prognozy rozwoju rynku turystycznego.....	73
VI. Program rozwoju turystyki w Piotrkowie Trybunalskim na lata 2009-2015.....	76
VI.1 Priorytety rozwoju turystyki w Piotrkowie Trybunalskim	77
VI.2 Źródła finansowania.....	107
VI. SYSTEM WDRAŻANIA	114
Spis tabel.....	115
Spis rysunków	116
Bibliografia.....	117

I. Wstęp

Turystyka stanowi jedną z najszybciej rozwijających się gałęzi gospodarki na świecie, co potwierdzają dane statystyczne Światowej Organizacji Turystyki (UNWTO) i Światowej Rady Podróży i Turystyki (WTTC), notujące po II wojnie światowej stały, nieprzerwany wzrost zarówno w zakresie liczby turystów, jaki i wpływów z turystyki.

Dlatego też coraz więcej podmiotów silnie angażuje się w rozwój turystyki i dziedzin z nią powiązanych. Dzieje się tak, ponieważ turystyka jest dziedziną:

- generującą wzrost gospodarczy, stając się jednocześnie podstawą rozwoju regionalnego z uwagi na swój interdyscyplinarny charakter, angażujący kilkadziesiąt sektorów i dziedzin gospodarki,
- tworzącą nowe miejsca pracy, wzbogacającą strukturę gospodarczą,
- stanowiącą ważną składową rozwoju zrównoważonego, której odpowiednie kształtowanie wpływa na ochronę dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego oraz pielęgnowanie tradycji lokalnych i regionalnych;
- będącą jednym z fundamentów kreowania odpowiedniego wizerunku regionu jako miejsca o wysokiej atrakcyjności życia oraz atrakcyjności inwestycyjnej,
- nadającą nową dynamikę rozwojowi ośrodkom o wyczerpanych dotychczasowych potencjałach rozwojowych;
- aktywizującą różne środowiska, wyzwalamą przedsiębiorczość i aktywność społeczną;
- przyczyniającą się do rewitalizacji obszarów zdegradowanych i nadającą nowy sens obszarom z funkcjami turystyczno-rekreacyjnymi;
- budującą świadomość społeczności lokalnych i regionalnych, wzmacniającą i kreującą dbałość o ład przestrzenny, estetykę i środowisko przyrodnicze;
- kreującą wartościowe propozycje zagospodarowania wolnego czasu,
- umożliwiającą zachowania prozdrowotne, prorodzinne i proekologiczne.

Efektywne gospodarowanie przestrzenią turystyczną oraz posiadanymi zasobami to istotny element planowania ogólnego rozwoju społeczno-gospodarczego miasta Piotrkowa Trybunalskiego. Rozwój turystyki możliwy jest w nawiązaniu do atrakcyjności turystycznej

obszaru, a więc istniejących walorów zarówno przyrodniczych i antropogenicznych, jak również istniejącego zagospodarowania turystycznego i dostępności komunikacyjnej.

Podstawowym celem niniejszego opracowania jest przedstawienie założeń rozwoju turystyki w mieście Piotrkowie Trybunalskim.

Program rozwoju turystyki w Piotrkowie Trybunalskim na lata 2009-2015 ma w szczególności za zadanie:

- charakterystykę potencjału miasta oraz istniejącego zagospodarowania turystycznego,
- analizę uwarunkowań rozwoju turystyki poprzez określenie obszarów priorytetowych,
- wskazanie wizji rozwoju turystyki na obszarze Miasta Piotrkowa Trybunalskiego,
- określenie możliwości finansowania rozwoju turystyki,

a ponadto:

- koncentrację prowadzonych działań w zakresie turystyki,
- lepsze wykorzystanie posiadanych zasobów i walorów,
- podniesienie efektywności działań promocyjnych w obszarze turystyki.

Dla potrzeb niniejszego opracowania wykorzystano następujące źródła informacji:

- dokumenty o charakterze planistycznym i strategicznym odnoszące się do obszaru stanowiącego przedmiot analizy podane w bibliografii,
- dane statystyczne, badania i analizy opublikowane przez Instytut Turystyki, Główny Urząd Statystyczny oraz Wojewódzki Urząd Statystyczny w Łodzi, Regionalną Organizację Turystyczną Województwa Łódzkiego lub udostępnione przez Urząd Miasta Piotrkowa Trybunalskiego.

Program oparto na następujących założeniach wyznaczających kierunki rozwoju turystyki w Piotrkowie Trybunalskim:

- 1) miasto dysponuje dziedzictwem kulturowym, które powinno być chronione, rozwijane i udostępniane społeczeństwu,
- 2) założenia rozwoju funkcji turystycznych miasta powinny uwzględniać ich charakter uzupełniający czy wzmacniający rozwój społeczno-gospodarczy Piotrkowa Trybunalskiego,
- 3) kluczowe walory kulturowe miasta powinny być wyodrębnione i wyeksponowane zarówno w kontekście inwestycyjnym, jak i promocyjnym,

- 4) determinantą dla form rozwoju turystyki jest położenie miasta w otoczeniu popularnego obszaru wypoczynkowego – Zbiornika Sulejowskiego, a także niedaleko milionowej aglomeracji łódzkiej, co wskazuje na duży potencjał tzw. rekreacji weekendowej,
- 5) z punktu widzenia planowania regionalnego najbardziej optymalny rozwój funkcji turystycznych możliwy jest przy założeniu współdziałania podmiotów i instytucji z terenu miasta Piotrkowa Trybunalskiego z odpowiadającymi im jednostkami na terenie gmin sąsiednich.

II. Turystyka w dokumentach strategicznych

W kontekście formułowania strategicznych planów rozwoju Piotrkowa Trybunalskiego, w tym również w odniesieniu do zagadnień turystyki, szczególne znaczenie ma dokument ***Sustainable urban development in the European Union. A framework for action*** (*Zrównoważony rozwój miast w Unii Europejskiej: ramy działania; Komunikat Komisji 2003 r.*), który zawiera podstawowe dyrektywy wskazujące główne problemy, na których winny koncentrować się władze lokalne dążąc do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju zarządzanych przez nie obszarów.

Tabela 1. Podstawowe obszary problemowe koncentracji działań władz lokalnych w dążeniu do osiągnięcia rozwoju zrównoważonego według zaleceń Komisji Europejskiej

<p>zwiększanie dobrobytu społecznego i zatrudnienia</p>	<ul style="list-style-type: none"> – formalne programowanie miejskie dla pozyskania funduszy strukturalnych; – skoncentrowanie polityki miejskiej na sprawach kreowania rynku pracy; – wspieranie tzw. „Europejskich Ośrodków Wiedzy” – promowanie współpracy pomiędzy miastami; – promowanie transportu miejskiego; – rozwijanie wiedzy i wymiana doświadczeń o wynikach gospodarczych miast;
<p>promowanie równości, spójności społecznej i rewitalizacji obszarów miejskich</p>	<ul style="list-style-type: none"> – współpraca przeciwko dyskryminacji i alienacji społecznej; – fundusze strukturalne dla lokalnych działań rewitalizacyjnych; – szkoły tzw. „Drugiej Szansy”, przekwalifikowanie; – rozwijanie i wymiana wiedzy na temat dyskryminacji, alienacji oraz rewitalizacji obszarów miejskich;
<p>ochrona i poprawa stanu środowiska w kierunku lokalnej i globalnej równowagi</p>	<ul style="list-style-type: none"> – lepsze wdrażanie ustawodawstwa ekologicznego na poziomie miejskim; – rozwijanie ustawodawstwa dotyczącego gospodarowania odpadami stałymi, ochrony czystości powietrza oraz hałasu; – wzmocnienie kontroli stanu zanieczyszczeń oraz metod oczyszczania miast; – podejmowanie działań na rzecz redukcji szkodliwego wpływu transportu miejskiego na środowisko; – optymalizacja zarządzania energią w miastach; – działania na rzecz ochrony klimatu; – rozpowszechnianie stosowania ekoetykiet, ek zarządzenia i ekoaudytu; – finansowanie programów ochrony środowiska miejskiego z

	<p>funduszy strukturalnych;</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozwijanie wiedzy i wymiana doświadczeń o środowisku miejskim;
<p>poprawa jakości zarządzania miastami oraz poziomu lokalnego upodmiotowienia</p>	<ul style="list-style-type: none"> – podnoszenie świadomości, wymiana doświadczeń i budowanie potencjału dla zrównoważonego rozwoju miejskiego; – opracowanie nowatorskich strategii rozwoju miejskiego; – zwiększanie poziomu bezpieczeństwa publicznego poprzez działania prewencyjne; – prowadzenie badań porównawczych dotyczących środowiska miejskiego; – wspomaganie krajów członkowskich, tzw. „<i>Inicjatywa Wymiany Miejskiej</i>”.

Zródło: Communication from the Commission, 2003.

Kierunki prowadzonych na szczeblu UE działań w turystyce zostały określone w Komunikacie Komisji z 22 marca 2006 r. zatytułowanym “***Odnowiona polityka turystyczna UE: Ku silniejszemu partnerstwu na rzecz turystyki europejskiej***”. Dokument ten określa zakres działań w obszarze turystyki w obecnych ramach prawnych, aby wykorzystać turystykę dla realizacji celów odnowionej Strategii Lizbońskiej. Zgodnie z tym dokumentem do głównych wyzwań stojących przed turystyką europejską należą: globalizacja, zmiany demograficzne, rozwój transportu, spadek udziału Europy w światowym rynku turystycznym. Te wyzwania sprawiają, że Europa musi się skoncentrować na podnoszeniu swojej konkurencyjności, aby stać się celem nr 1 podróży turystycznych na świecie.

Podstawowym dokumentem odnoszących się do problematyki rozwoju regionalnego jest ***Narodowa Strategia Spójności - Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2020*** (opracowane zgodnie z wymogami art. 27 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999). W NSRO dla Polski zawarte zostały podstawowe założenia dotyczące rozwoju kraju przy udziale środków unijnych, a także główne cele i wyzwania stojące przed polityką spójności w Polsce. Dokument prezentuje także podział środków finansowych na poszczególne programy operacyjne oraz ramy systemu ich wdrażania.

Tabela 2. Cele Narodowej Strategii Spójności

cel strategiczny	tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.
cele horyzontalne	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa; – poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej; – budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski; – podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług; – wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej; – wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich;

Źródło: Narodowa Strategia Spójności – Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2020, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, maj 2006 r.

Tabela 3. Szczegółowy podział funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w Polsce wg NSRO w układzie poszczególnych programów operacyjnych Celu „Konwergencja”

Program operacyjny	Udział programu w całkowitej Alokacji środków (w zł i w %)	Źródło Finansowania
Infrastruktura i Środowisko	27,9 mld euro (42%)	EFRR, Fundusz Spójności
Regionalne Programy Operacyjne	6,6 mld euro (25)%	EFRR
Kapitał Ludzki	9,7 mld euro (14%)	EFS
Innowacyjna Gospodarka	8,3 mld euro (12%)	EFRR
Rozwój Polski Wschodniej	2,3 mld euro (3%)	EFRR
Pomoc Techniczna	0,5 mld euro (1%)	EFRR

Źródło: Narodowa Strategia Spójności - Narodowe Strategiczne ramy Odniesienia 2007-2020, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, maj 2006 r.

Cele i priorytety polityki rozwoju w perspektywie najbliższych lat określa również **Strategia Rozwoju Kraju 2007 – 2015** przyjęta przez Radę Ministrów 29 listopada 2006 roku. Strategia Rozwoju Kraju jest nadrzędnym, wieloletnim dokumentem strategicznym rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, stanowiącym punkt odniesienia zarówno dla innych strategii i programów rządowych, jak i opracowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego.

SRK jest wyrazem nowoczesnej polityki rozwojowej przeciwdziałającej pogłębianiu się dysproporcji w poziomie rozwoju poszczególnych województw, tak by uniknąć marginalizacji najsłabiej rozwijających się regionów – w odpowiedzi na proces globalizacji i wyzwania stawiane w Europie przez odnowioną Strategię Lizbońską.

Istotną rolą SRK jest koordynowanie reform instytucjonalno-regulacyjnych z działaniami finansowanymi ze środków UE, tak aby poprzez efekt synergii te dwa obszary przynosiły możliwie największy efekt prorozwojowy.

Głównym celem strategii jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski, przez co rozumie się istotną poprawę stanu i wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród obywateli, możliwość korzystania z funkcjonalnej i łatwo dostępnej infrastruktury technicznej i społecznej, życie w czystym, zdrowym i sprzyjającym środowisku przyrodniczym, uczestnictwo w życiu demokratycznym, uczestnictwo w kulturze i turystyce, przynależność do zintegrowanej, pomocnej wspólnoty lokalnej, umożliwiającej lepszą harmonizację życia rodzinnego i zawodowego oraz aktywność w ramach społeczeństwa obywatelskiego.

Priorytetami strategicznymi SRK są:

1. Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki.
2. Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej.
3. Wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości.
4. Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa.
5. Rozwój obszarów wiejskich.
6. Rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej.

W dniu 26 września 2008 r. Rada Ministrów przyjęła dokument rządowy pn. **Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku**, określający główną misję rozwoju turystyki w Polsce:

- turystyka będzie rozwijana jako dziedzina synergiczna w stosunku do innych, ważnych z punktu widzenia rozwoju kraju celów, przyczyniająca się do tworzenia istotnej części dochodu narodowego, budowania pozytywnego obrazu Polski wśród mieszkańców naszego kraju oraz wzmocnienia wizerunku Polski w świecie,
- turystyka będzie dziedziną eksponującą i wykorzystującą w sposób efektywny, a równocześnie respektującą zasady rozwoju zrównoważonego cenne potencjały kraju, w szczególności dziedzictwo kultury i tradycji oraz bogactwo przyrody,
- Polska będzie kierunkiem atrakcyjnym turystycznie dla turystów krajowych i zagranicznych, ze skutecznie funkcjonującym przemysłem turystycznym oraz

nowoczesnymi, konkurencyjnymi i wysokiej jakości produktami i usługami turystycznymi.

Dlatego też jako cel nadrzędny określono tworzenie warunków prawnych, instytucjonalnych, finansowych i kadrowych rozwoju turystyki, sprzyjających rozwojowi społeczno - gospodarczemu Polski oraz podniesienie konkurencyjności regionów i kraju, przy jednoczesnym zachowaniu walorów kulturowych i przyrodniczych.

Natomiast do wiodących celów rozwoju turystyki zaliczono:

- a) wzrost znaczenia ekonomicznego turystyki w rozwoju gospodarczym kraju;
- b) wzrost jakości środowiska i życia mieszkańców;
- c) współpraca oraz integracja na rzecz turystyki i jej otoczenia w wymiarze społecznym, przestrzennym i ekonomicznym.

Założenia *Kierunków rozwoju turystyki do 2015 roku* będą realizowane poprzez działania wszystkich podmiotów działających na rzecz rozwoju turystyki w Polsce w ramach 4 obszarów priorytetowych:

1) Obszar priorytetowy 1 - Produkt turystyczny o wysokiej konkurencyjności

- I.1. Kreowanie i rozwój konkurencyjnych produktów turystycznych
- I.2. Rozwój Infrastruktury turystycznej
- I.3. Integracja produktów i oferty turystycznej regionów
- I.4. Rozwój przedsiębiorczości i działalności organizacji w dziedzinie turystyki
- I.5. Rozwój wiodących typów turystyki

2) Obszar priorytetowy 2 - Rozwój zasobów ludzkich na rzecz rozwoju turystyki

- II.1. Przygotowanie kadr operacyjnych gospodarki turystycznej
- II. 2. Rozwój edukacji turystycznej i turystyki społecznej
- II.3. Monitorowanie potrzeb branży turystycznej w zakresie kadr zawodowych

3) Obszar priorytetowy 3 - Wsparcie marketingowe

- III.1. Usprawnienie systemu informacji turystycznej
- III.2. Zwiększenie efektywności działań marketingowych w turystyce, zwłaszcza promocji.

4) Obszar priorytetowy 4 - Kształtowanie przestrzeni turystycznej

- IV.1. Kształtowanie rozwoju turystyki w sposób zachowujący i podnoszący wartość przestrzeni
- IV.2. Zwiększenie dostępności turystycznej do regionów przez rozwój transportu

Na szczeblu wojewódzkim, dokumentem określającym główne założenia rozwoju regionalnego jest **Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007-2020** (przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Łódzkiego Nr LI/865/2006 z dnia 31 stycznia 2006 r.).

W dokumencie tym zdefiniowano misję, zgodnie z którą realizowane i wdrażane mają być wszelkie programy rozwojowe: *Podniesienie atrakcyjności województwa łódzkiego w strukturze regionalnej Polski i Europy jako regionu sprzyjającego zamieszkaniu i gospodarce przy dążeniu do budowy wewnętrznej spójności i zachowaniu różnorodności jego miejsc.* W strategii określono również podstawowe cele stanowiące podstawę realizacji misji.

Tabela 4. Główne cele rozwoju woj. łódzkiego

Sfera społeczna	<p><i>Cel główny: Wzrost ogólnego poziomu cywilizacyjnego województwa</i></p> <p>Obszary priorytetowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wiedza i kompetencje - jakość życia - polityka społeczna - społeczeństwo obywatelskie
Sfera ekonomiczna	<p><i>Cel główny: Poprawa pozycji konkurencyjnej gospodarki województwa</i></p> <p>Obszary priorytetowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dostępność - baza gospodarcza - społeczeństwo informacyjne - obszary wiejskie - rynek pracy - wizerunek
Sfera funkcjonalno-przestrzenna	<p><i>Cel główny: Stworzenie rzeczywistego regionu społeczno – ekonomicznego posiadającego własną podmiotowość kulturową i gospodarczą</i></p> <p>Obszary priorytetowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przemiany (system osadniczy) - ład przestrzenny - tożsamość regionalna - ochrona środowiska

Źródło: Uchwała Nr LI/865/2006 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 31 stycznia 2006 r.

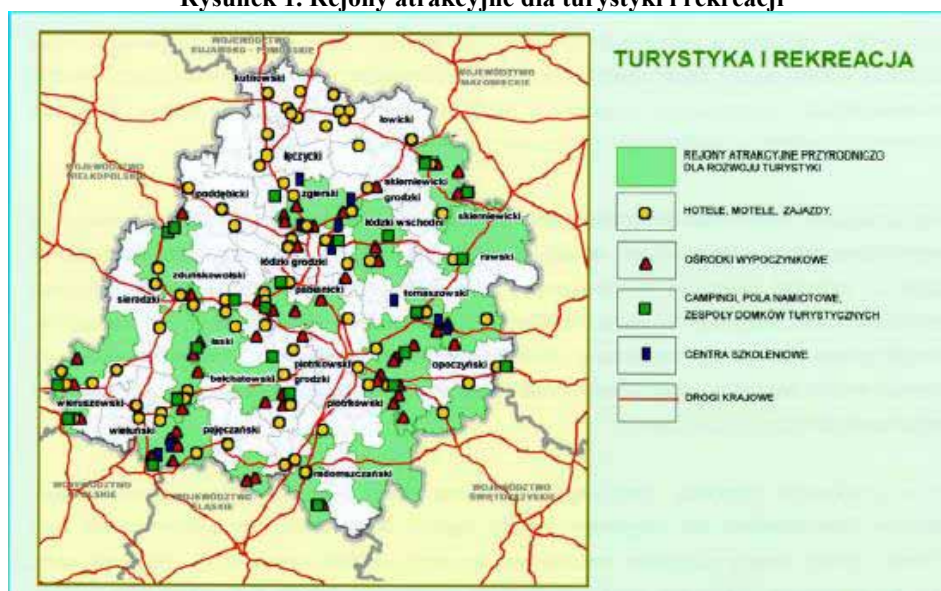
W celu realizacji postanowień *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007 – 2020* Zarząd Województwa Łódzkiego podjął Uchwałę Nr 1393/07 z dnia 14 listopada 2007 r. w sprawie przyjęcia **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2007 – 2013**. Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013 jest dokumentem operacyjnym, określającym główne kierunki rozwoju województwa zmierzające m.in. do poprawy konkurencyjności gospodarczej województwa, promowania zrównoważonego rozwoju regionalnego oraz zapewnienia większej spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej regionu.

Jednym z celów operacyjnych Osi priorytetowej III. Gospodarka, innowacyjność, przedsiębiorczość RPO WŁ jest poprawa atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej regionu łódzkiego. Na zadania z zakresu wzmocnienia usług turystycznych przewidzianych do wsparcia w ramach Działania III.5 *Infrastruktura turystyczno-rekreacyjna* Osi priorytetowej III RPO WŁ przeznaczono dofinansowanie w kwocie 44 019 101 EUR.

Do dofinansowania kwalifikowane będą przedsięwzięcia z zakresu turystyki wpływające na podniesienie konkurencyjności gospodarki województwa w szczególności w sferze usług - z uwagi na zdiagnozowaną niską jakość infrastruktury. W programie wsparcie turystyki nakierowano na poprawę atrakcyjności turystycznej regionu, a w szczególności na: hotelarstwo, turystykę kongresową, gastronomię i rekreację, co jest spójne z kierunkami wyznaczonymi w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007-2020.

Określone w *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego* (przyjętym uchwałą Sejmiku Województwa Łódzkiego Nr XLV/524/2002 w dniu 9 lipca 2002 r.), kierunki zagospodarowania i polityki przestrzennej uwzględniają położenie Piotrkowa Trybunalskiego zaliczając go do grupy ośrodków regionalnych, które wyróżniają się bogatym wyposażeniem w obiekty i urządzenia z zakresu infrastruktury społecznej i gospodarczej.

Rysunek 1. Rejony atrakcyjne dla turystyki i rekreacji

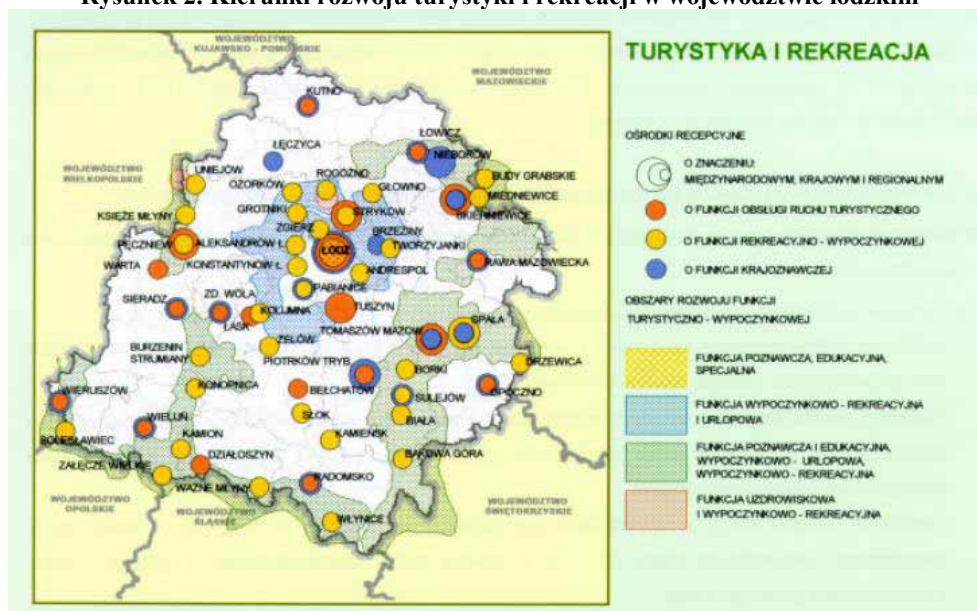

Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego, 2002.

Piotrków Trybunalski - według założeń rozwoju turystyki i rekreacji w województwie łódzkim - zaliczony został do ośrodków recepcyjnych o funkcji poznawczo-krajoznawczej.

W związku z tym przewidziano wzmocnienie funkcji regionalnych miasta poprzez dalszy rozwój instytucji i obiektów z zakresu infrastruktury społecznej oraz rozwój bazy turystycznej do poziomu ośrodka recepcyjnego o znaczeniu krajowym.

Rysunek 2. Kierunki rozwoju turystyki i rekreacji w województwie łódzkim

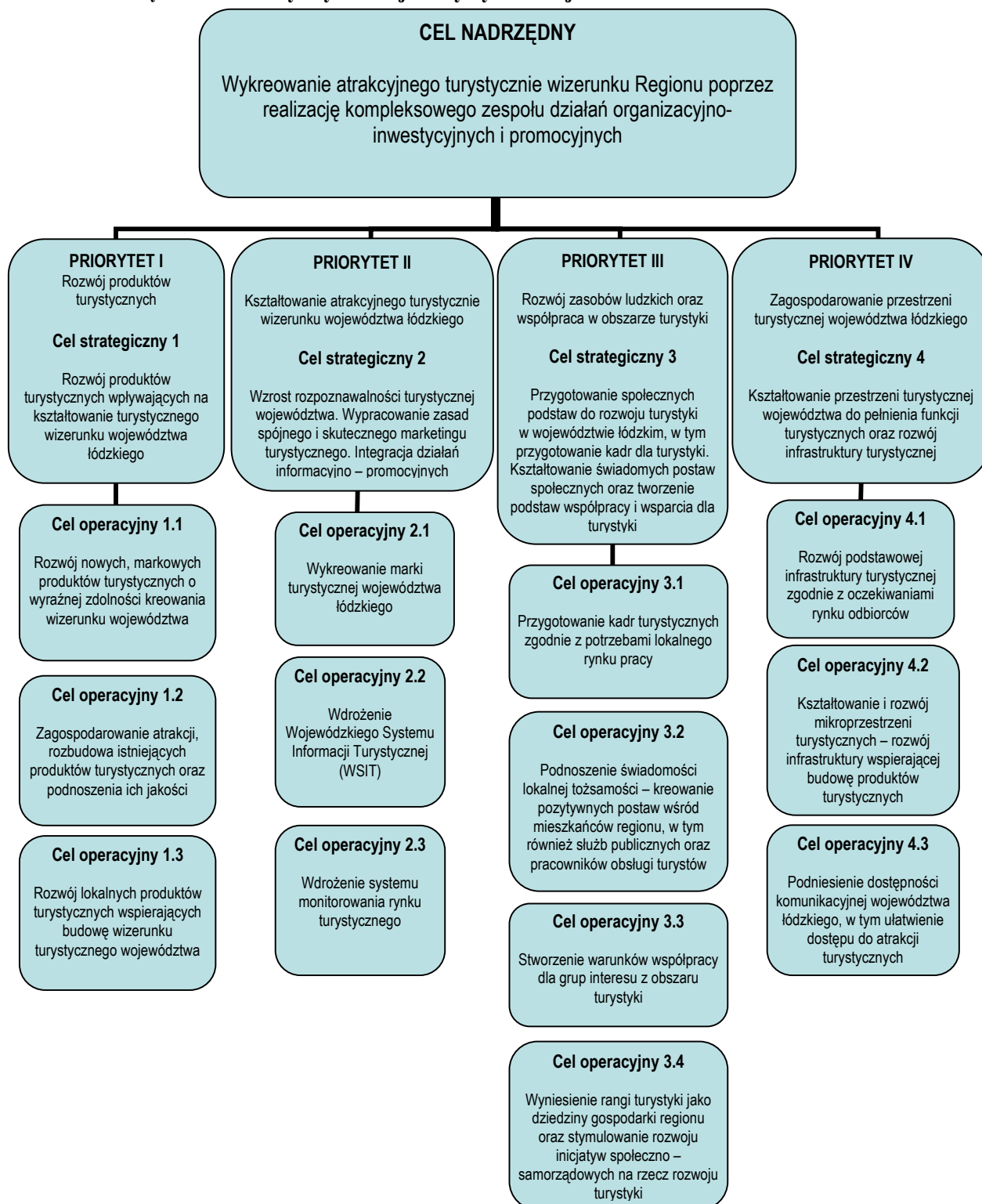
Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego, 2002.

Propozycje ujęte w *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego* zostało szczegółowo zanalizowane na etapie tworzenia **Programu Rozwoju Turystyki w województwie łódzkim na lata 2007-2020**. Program rozwoju turystyki określił konieczność budowania wizerunku regionu jako atrakcyjnej destynacji turystycznej i wskazał kierunki strategicznego rozwoju turystyki w regionie oraz zaprezentował wizję promocji regionu.

Walory Piotrkowa Trybunalskiego zostały zaliczone przez *Program rozwoju turystyki* do głównego dziedzictwa historycznego regionu, stanowiącego podstawę silnych produktów Łódzkiego. Program proponuje objęcie ideą produktu turystycznego elementy kulturowe regionu związane z początkiem państwa polskiego – okresem dynastii Piastów w następujących lokalizacjach: Piotrków Tryb., Łęczyca, Tum, Inowódz, Podklasztorze.

Szczegółowo priorytety *Program rozwoju turystyki*.. obejmują następujący katalog zadań.

Rysunek 3. Priorytety rozwoju turystyki w woj. łódzkim na lata 2007-2020

Lokalnie dokumentami strategicznymi podejmującymi problematykę rozwoju turystyki w mieście są: *Strategia zrównoważonego rozwoju Miasta Piotrkowa Trybunalskiego do 2017 roku*, *Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Piotrkowa Trybunalskiego na lata 2008 -2015* oraz *Lokalny Program Rewitalizacji na lata 2007-2013*.

Strategia zrównoważonego rozwoju miasta Piotrkowa Trybunalskiego do 2017 roku określa misję rozwoju Piotrkowa Trybunalskiego, której głównym założeniem jest wykorzystanie dogodnego położenia, historii i wewnętrznego potencjału turystycznego miasta. Strategiczne cele rozwoju miasta obejmują natomiast:

- SFERA GOSPODARCZA - tworzenie warunków dla rozwoju gospodarczego miasta
- SFERA SPOŁECZNA - stała poprawa warunków zamieszkania, obsługi i wypoczynku mieszkańców
- SFERA EKOLOGICZNA - europejskie standardy środowiska i zagospodarowania przestrzeni miasta.

Strategia zrównoważonego rozwoju ...wskazuje katalog zadań do realizacji, w tym przedsięwzięcia z zakresu poprawy infrastruktury turystycznej obejmujące m.in.:

- stworzenie centrum rekreacji i wypoczynku na terenach wokół zbiornika Bugaj,
- budowę systemu ścieżek rowerowych poprawiających dostępność do miejskich terenów rekreacyjnych oraz okolicznych miejsc aktywnego wypoczynku mieszkańców Piotrkowa (Zalew Sulejowski),
- Piotrków Trybunalski miastem turystyki weekendowej i biznesowej (wykorzystanie potencjału terenów rekreacyjnych oraz dogodnej lokalizacja miasta);
- aktywną promocją miasta w kraju i zagranicą - tworzenie pozytywnego wizerunku Piotrkowa jako miasta przedsiębiorczego, otwartego i przyjaznego dla inwestorów,
- wykorzystanie bogatej historii i tradycji Piotrkowa dla budowania jego silnej pozycji wśród miast polskich;
- rozbudowę infrastruktury sportowo-kulturalnej i rozszerzenie oferty w tym zakresie,
- rewitalizację istniejącej zabytkowej substancji materialnej w szczególności w śródmieściu miasta,
- podniesienie estetyki miasta, zwłaszcza jego centrum.

Powyższy katalog zadań do realizacji zawarty został również w **Planie Rozwoju Lokalnego dla Miasta Piotrkowa Trybunalskiego na lata 2008-2015**. Dokument ten określa strategię społeczno-gospodarczą Piotrkowa Trybunalskiego, wskazuje cele i kierunki

zaangażowania dostępnych środków finansowych oraz sposoby ich wykorzystania. W odróżnieniu od strategii rozwoju, Plan Rozwoju Lokalnego określa nie tylko ogólne cele, ale przewiduje konkretne zadania do wykonania, terminy ich realizacji oraz sposoby finansowania.

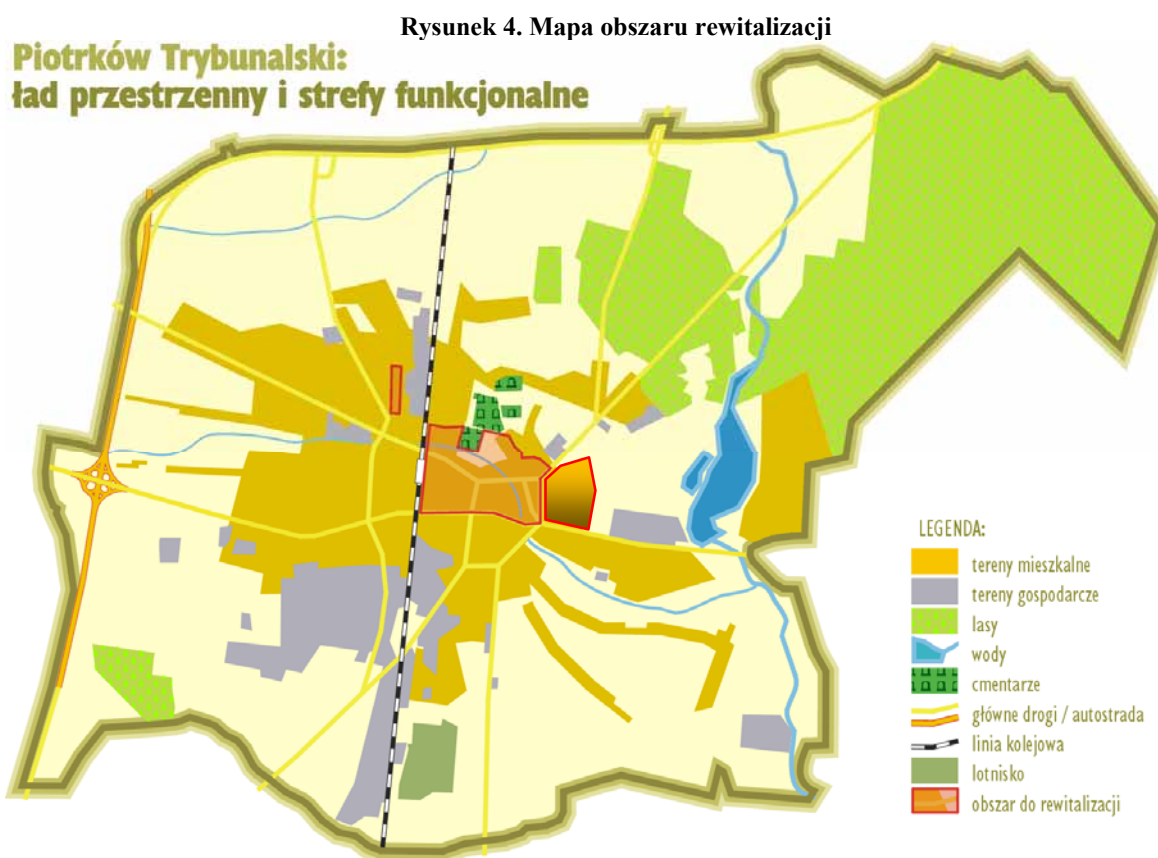
Zadania inwestycyjne objęte Planem Rozwoju Lokalnego obejmują m.in. przedsięwzięcia z obszaru zagospodarowania turystycznego i przewidziane są do dofinansowania z funduszy europejskich w wysokości 85% kosztów kwalifikowanych. Szczegółowo powyższe projekty opisuje rozdział *Projekty infrastrukturalne realizowane na terenie miasta Piotrkowa Tryb. wpływające na wzrost atrakcyjności gospodarczo-turystycznej przestrzeni miejskiej*.

Szczególnie interesujący w kontekście podniesienia atrakcyjności turystycznej miasta wydają się założenia programu rewitalizacji Piotrkowa Trybunalskiego, objęte **Lokalnym Programem Rewitalizacji na lata 2007-2013** przyjętym uchwałą nr XXIII/376/08 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego w dniu 28 maja 2008 r.

Program rewitalizacji zmierza do ograniczenia degradacji niektórych obszarów miejskich oraz trwałej marginalizacji określonych grup społecznych. Zawiera katalog niezbędnych działań potrzebnych dla rozwoju gospodarczego rewitalizowanych terenów oraz sposób rozwiązywania problemów społecznych. Celem Lokalnego Programu Rewitalizacji na lata 2007-2013 Miasta Piotrkowa Trybunalskiego jest kompleksowa odnowa przestrzenna, gospodarcza i społeczna obszarów: Starego Miasta wraz z okoliczną historyczną zabudową, strefy przemysłowej przy ul. Okrzei, os. Wyzwolenia.

Wg założeń LPR Piotrków Trybunalski ma stać się turystycznie atrakcyjnym miastem w wyniku:

- zachowania zabytków dziedzictwa kulturowego poprzez renowację substancji architektonicznej,
- społecznej rewitalizacji Śródmieścia,
- rozwoju infrastruktury turystycznej na zrewitalizowanym obszarze,
- rozwoju usług związanych z obsługą ruchu turystycznego (punkty informacji turystycznej, infrastruktura gastronomiczna, infrastruktura noclegowa) oraz ożywienia i rozwoju oferty kultury,
- podniesienia atrakcyjności gospodarczej miasta.

Źródło: Lokalny Program Rewitalizacji na lata 2007-2013

Z zaprezentowanych dokumentów strategicznych wyłaniają się wyraźne przesłanki dla rozwoju turystyki na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego. Aspekt ten podnoszony jest zarówno w dokumentach rangi krajowej, jak i wojewódzkiej oraz lokalnej. W tym kontekście widoczny jest brak dokumentu precyzującego założenia rozwoju turystyki w odniesieniu do specyfiki Piotrkowa Trybunalskiego. Opracowywany *Program Rozwoju Turystyki w Piotrkowie Trybunalskim na lata 2009-2015* wychodzi naprzeciw tej potrzebie. Niniejszy dokument pozwoli podjąć działania w kierunku wdrożenia wizji rozwoju turystyki w mieście – przy założeniu ich dofinansowania ze środków Unii Europejskiej.

Jest to o tyle istotne, iż art. 7 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 1990 Nr 16 poz. 95 oraz tj. Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591z późn. zm.) wymienia wśród zadań własnych gminy sprawy z zakresu kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych.

III. Atrakcyjność turystyczna miasta Piotrkowa Trybunalskiego

Obszar realizacji Programu Rozwoju Turystyki obejmuje swoim zasięgiem teren miasta Piotrkowa Trybunalskiego.

Działania zaplanowane zostały na lata 2009-2015.

III.1 Aktualna sytuacja społeczno-gospodarcza na obszarze objętym Programem Rozwoju Turystyki

Piotrków Trybunalski to drugie, co do wielkości miasto na prawach powiatu, w województwie łódzkim, o powierzchni 67,27 km² położone na Równinie Piotrkowskiej nad rzeką Strawą (dorzecze Pilicy) i jej dopływami Strawką i Wierzejką.

Piotrków liczy 79.422 mieszkańców (wg danych na dzień 31.12.2008 r.).

Piotrków Trybunalski to centrum komunikacyjne Polski. Miasto położone jest przy zrealizowanym już fragmencie autostrady A-1, która przebiega wzdłuż jego zachodniej granicy. Autostrada łączy się z trasą prowadzącą z Katowic do Warszawy oraz drogą krajową nr 8 Wrocław-Warszawa. Skrzyżowania tych szlaków komunikacyjnych wraz z węzłami komunikacyjnymi znajdują się dokładnie w granicach miasta, dzięki czemu Piotrków Trybunalski ma jedno z najlepszych w regionie połączeń komunikacyjnych ze stolicą. Miasto znajduje się również na trasie jadących z Radomia oraz z Rzeszowa do Poznania (droga krajowa nr 12) oraz tych zmierzających z Cieszyna do Gdańska (droga krajowa nr 1). Dzięki tym wszystkim połączeniom krajowym, oraz przebiegającej przez miasto najstarszej i jednej z największych w Polsce linii kolejowej Piotrków Trybunalski stał komunikacyjnym centrum Polski.

Oprócz połączeń drogowych i kolejowych atrakcyjność inwestycyjną miasta zwiększa wykorzystywane przez zagranicznych przedsiębiorców lokalne lotnisko z pasem startowym dla samolotów kategorii dyspozycyjnej.

III.2 Walory i atrakcje turystyczne miasta Piotrkowa Trybunalskiego

III.2.1 Walory przyrodnicze

Według podziału geobotanicznego W. Szafera obszar Piotrkowa Trybunalskiego położony jest w Okręgu Łódzko-Piotrkowskim należącym do Krainy Północnych Wysoczyzn Brzeźnych, obejmującym swym zasięgiem Wyżynę Łódzko-Piotrkowską. W tym rejonie przebiega północna granica zasięgu występowania buka, jodły i świerka oraz lokalna granica północna głównego środkowopolskiego zasięgu występowania modrzewia, a ponadto występują resztki naturalnych stanowisk leśnych: kresowe buczyny z jodłą, świerkiem i jaworem czy lasy łąkowe z topolą białą.

Zasadniczą rolę w kształtowaniu klimatu rejonu Piotrkowa Trybunalskiego odgrywa dolina rzeki Pilicy, która klimatowi miasta nadaje cechy klimatu obszarów nizin środkowej Polski. Nizinne położenie umożliwia swobodny przepływ mas powietrza z wyraźną przewagą przepływów z kierunku, zależnie od pory roku, zachodniego w okresie letnim oraz wschodniego w okresie zimowym. Specyfika tego rejonu polega na nieco niższych temperaturach powietrza i zwiększonej wilgotności w stosunku do nizin ją otaczających. Okres wegetacyjny wynosi około 215 dni.

Sieć rzeczna, ciek i zbiorniki wodne

Sieć rzeczna w rejonie Piotrkowa Trybunalskiego należy do dwóch systemów rzecznych Wisły i Odry, a ciek przepływające w okolicach miasta należą do systemu Luciąży. Cały obszar Piotrkowa Trybunalskiego położony jest w zlewni rzeki Pilicy, a największą rzeką przepływającą przez miasto jest Strawa. Stanowiąca dopływ Strawy rzeka Strawka płynie w południowej części Piotrkowa Trybunalskiego. W swoich górnych odcinkach Strawa i Strawka są ciekami z okresowo przepływającą wodą. Na odcinkach, na których rzeki te przepływają przez zwartą zabudowę miejską, mają one regulowane koryta o szerokości około 2-3 m (lokalnie około 5 m) i głębokości 1,5-2 m (lokalnie 0,6 m). W centrum miasta koryta są obetonowane lub prowadzone w kanałach. Dopływem Strawy płynącym w północno – wschodniej części miasta jest rzeka Wierzejka, której koryto o szerokości około 3 do 10 m i głębokości około 0,5 do 1 m jest nieregulowane.

Cieki na obszarze Piotrkowa Trybunalskiego charakteryzują się niskimi przepływami wód i w związku z tym nie mają znaczenia użytkowego. W południowej części miasta przepływają Śrutowy Dołek i Moryca. Oba o charakterze uregulowanych rowów melioracyjnych, których głębokość nie przekracza 1 m. Północno-zachodni rejon miasta odwadniany jest przez niewielki ciek o nazwie: Rakówka.

Dwa największe zbiorniki wodne - jezioro i zalew Bugaj – zlokalizowane są we wschodniej części Piotrkowa Trybunalskiego. Jezioro Bugaj jest największym powierzchniowo jeziorem na terenie miasta o pojemności retencyjnej 1.020.000 m³ i powierzchni lustra wody około 52 ha. Zbiornik w obecnym kształcie powstał w wyniku spiętrzenia wód rzeki Wierzejki, ma charakter zaporowy i przeznaczony jest do retencjonowania wody do rekreacji. Mniejszy zbiornik wód powierzchniowych – staw przepływowy - położony jest w obrębie Parku Belzackiego w dolinie rzeki Strawki. Dwa inne stawy położone są w rejonie ujścia strumienia Śrutowy Dołek do Strawy. Do tej grupy zbiorników zalicza się także staw założony w Parku im. Ks. Józefa Poniatowskiego oraz niewielkie stawy na peryferiach miasta – w Pawłówce i Dymaczu.

Roślinność – parki, skwery, zieleńce

Obszar miasta porastają zbiorowiska roślinności naturalnej i zbiorowiska roślinne sztuczne, czyli zieleń towarzysząca bezpośrednio terenom zabudowanym.

W zachodniej części miasta położony jest Park Belzacki będący parkiem krajobrazowym z II połowy XIX w. Cenny drzewostan tego parku tworzą liczne stare drzewa liściaste oraz iglaste w wieku od 80 do ponad 200 lat w tym m.in. klony zwyczajne i srebrzyste, klon jawor, lipy drobnolistne, buki zwyczajne, robinie, brzozy, wierzby i świerki. W Parku Belzackim występują również stare drzewa rzadkich gatunków takich jak: dąb błotny, orzech szary, sosna wejmutka i daglezwia zielona.

W południowej części Piotrkowa Trybunalskiego, stosunkowo blisko centrum miasta, znajduje się Park im. Księcia Józefa Poniatowskiego, który posiada cechy ogrodów włoskich i francuskich. Założenie o zarysie prostokąta ma charakter geometryczny. Na osi głównej usytuowane są niskie partery i staw w kształcie prostokąta. Po bokach, dwie główne aleje obsadzone są lipami, a prostopadle do nich biegną aleje obsadzone kasztanowcami, dębami i klonami. Część wschodnią i zachodnią obejmują wydzielone kompozycje z głogu i żywotników.

W samym centrum miasta położony jest Park Śródmiejski im. Jana Pawła II, nazywany także „Krzywdą”. Dominuje tutaj lipa krymska, topola czarna odmiana włoska oraz kasztanowiec biały.

W zachodniej części Piotrkowa Trybunalskiego znajduje się Park im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego z nasadzonymi klonami, kasztanowcami, grabami, lipami i świerkami. Na terenie Parku rosną ponadto derenie, forsycje, berberysy, tawułki, mahonie, róże oraz żylistki.

Do terenów zadrzewionych, które są miejscem odpoczynku i spacerów zalicza się ponadto Skwer im. M. Rawity Witanowskiego, położony w zachodniej części miasta, przy skrzyżowaniu ulic Wojska Polskiego i Armii Krajowej, a także Plac Niepodległości usytuowany na południe od Starego Miasta, Plac Litewski i Plac Franciszkański, które znajdują się we wschodniej części miasta.

Roślinność znajdujących się w centrum miasta zieleńców tworzą kompozycje drzew, lokalnie krzewów ozdobnych takich jak: klony pospolite, klony srebrzyste, dęby szypułkowe, dęby czerwone, kasztanowce białe, topole białe, topole osiki, lipy drobnolistne, świerki kłujące, żywotniki, jałowce, forsycje, jaśminowce, ligustr.

Roślinność – kompleksy leśne

Na terenie Piotrkowa Trybunalskiego znajdują się trzy kompleksy leśne. Przy samej granicy miasta, w jego południowo-zachodniej części położony jest Las Belzacki. Znacznie większą powierzchnię zajmuje w północno-wschodniej części Piotrkowa Trybunalskiego, Las Wolborski oraz tylko częściowo położony w granicach miasta, w jego wschodniej części, znajdujący się na terenie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego, kompleks leśny. Zróżnicowanie siedliskowe i drzewostanowe tych kompleksów leśnych jest duże. Powierzchniowo dominują drzewostany starsze z drzewostanem w wieku powyżej 40 lat tworzone przez monokultury sosnowe, sosnę z domieszką dębu, dąb z domieszką sosny, lokalnie z udziałem grabu zwyczajnego, czeremchy, brzozy brodawkowatej a także lipy drobnolistnej.

Siedliska boru wilgotnego oraz boru mieszanego wilgotnego zajmują drzewostany z przewagą brzozy brodawkowatej a podsuszone siedliska lasu olchowego oraz lasu wilgotnego łęgu porastają drzewostany olchowe, lokalnie z domieszką wierzby i /lub topoli, topolowo – olchowe, jesionowo – olchowo – topolowe lub topolowo – wierzbowo – olchowe.

W lasach zaobserwowano występowanie m.in. jeleni, dzików, jenotów, zajęcy oraz pospolitych gryzoni i płazów.

Pomniki przyrody oraz użytki ekologiczne

Formy ochrony przyrody w Piotrkowie Trybunalskim występują w postaci pomników przyrody oraz użytku ekologicznego. W granicach miasta znajduje się fragment Rezerwatu Leśnego Meszcze położony w otulinie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego, gdzie przedmiotem ochrony jest starodrzew dębowy pochodzenia naturalnego w zespołach grądu i boru mieszanego. Na obszarze o powierzchni 39,15 ha rośnie ponad 100 dębów szypułkowych w wieku średnio 200 lat. Największe spośród nich osiągają obwód blisko 4 metry i wysokość 35 m. Oprócz dębów w rezerwacie rosną przede wszystkim wiekowe świerki, jodły, sosny, graby, osiki oraz brzozy. Do występujących na tym terenie gatunków objętych ochroną należą: widłak jałowcowaty, wawrzynek wilczełyko, lilia złotogłów, listera jajowata, podkolan zielonawy, kruszyna pospolita, kalina koralowa, kopytnik pospolity, pierwiosnka lekarska i konwalia majowa.

Indywidualne formy ochrony na terenie Piotrkowa Trybunalskim na podstawie *Program Ochrony Środowiska dla miasta Piotrkowa Trybunalskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015. Projekt I.*

Tabela 5. Indywidualne formy ochrony na terenie Piotrkowa Trybunalskiego – Pomniki przyrody

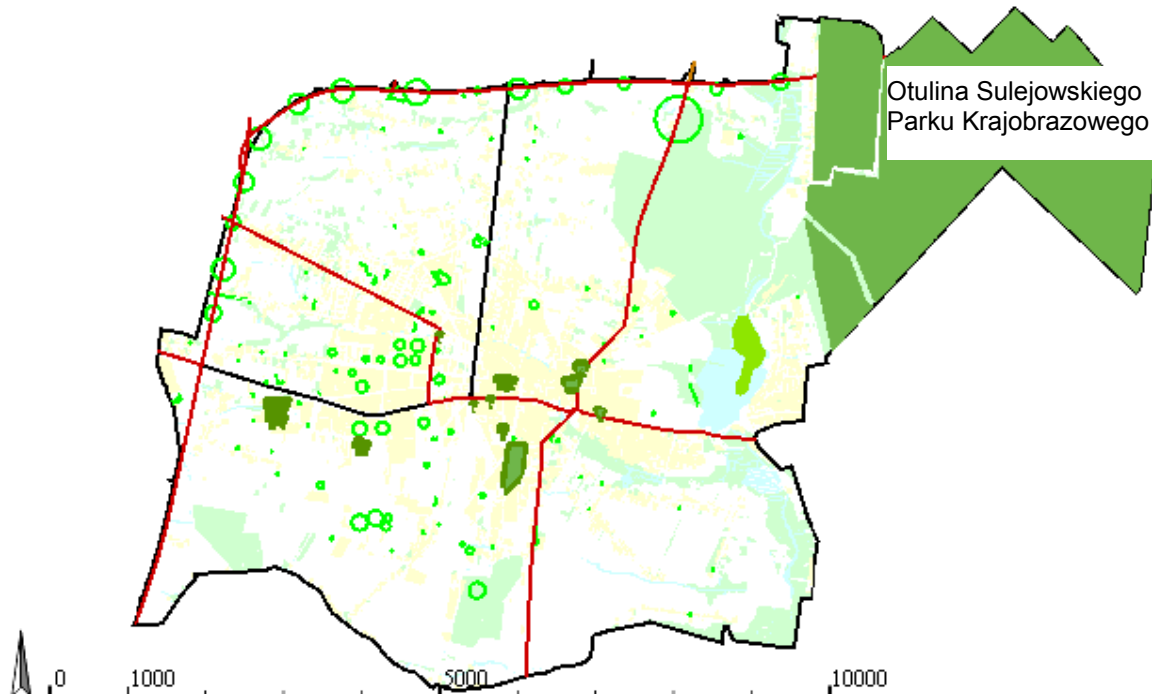
Pomniki przyrody	
Chroniony obiekt	Lokalizacja
Zadrzewienia przyzagrodowe składające się ze 103 wiązków szypułkowych	ul.Sulejowska 126
3 kasztanowce białe	
2 lipy drobnolistne	
Choina kanadyjska	Wojewódzki Sztab Wojskowy ul.Dąbrowskiego
Miłorząb dwuklapowy	
Orzech szary	Park Belzacki
Buk pospolity	
Rokitnik zwyczajny	ul.Wierzeje
Wierzba krucha	
3 olsze czarne	ul.Wierzejska
11 lip drobnolistnych	
Grusza pospolita	

Tabela 6. Indywidualne formy ochrony na terenie Piotrkowa Trybunalskiego – Użytki ekologiczne

Użytki ekologiczne	
Chroniony obszar	Lokalizacja
Fragment zbiornika Bugaj oraz teren przyległy do zbiornika	Zbiornik Bugaj
Bagno	Lasy Leśnictwa Proszenie oddział 77g
Mokradło	Lasy Leśnictwa Wierzeje oddział 198h
Mokradło	Lasy Leśnictwa Wierzeje oddział 198
Mokradło	Lasy Leśnictwa Wierzeje oddział 195k
Mokradło	Lasy Leśnictwa Wierzeje oddział 196g
Mokradło	Lasy Leśnictwa Wierzeje oddział 196h
Bagno	Lasy Leśnictwa Wierzeje oddział 198f
Roślinność bagienna	Lasy Leśnictwa Wierzeje oddział 195

Użytki ekologiczne łącznie obejmują powierzchnię 42,97 ha. Największy z nich „Nad Bugajem” zajmuje powierzchnię 35,8 ha. Cennymi przyrodniczo korytarzami ekologicznymi są istniejące na obszarze miasta doliny rzek: Strawa i Strawka oraz Wierzejka, a także mniejszych cieków. Obejmują aktywne biologicznie ekosystemy wodne, bagienna, łąkowe, polne i leśno – zaroślowe. W rejonie zbiornika Bugaj znajdują się stanowiska lęgowe ptactwa wodnego i błotnego.

Rysunek 5. Tereny chronione na obszarze Piotrkowa Trybunalskiego

Pomniki przyrody
Użytki ekologiczne

Analiza SWOT przedstawiona w Programie Ochrony Środowiska...

Określając walory i atrakcje turystyczne miasta Piotrkowa Trybunalskiego ze szczególnym uwzględnieniem walorów przyrodniczych należy wziąć pod uwagę analizę SWOT przedstawioną w *Programie Ochrony Środowiska dla miasta Piotrkowa Trybunalskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015*. Dla potrzeb niniejszego opracowania, z analizy tej wynika, że do mocnych stron zaliczyć można m.in.: przyjętą *Strategia zrównoważonego rozwoju miasta Piotrkowa Trybunalskiego do 2017 roku*, istnienie zbiornika retencyjnego Bugaj, brak prawdopodobieństwa wystąpienia zagrożenia powodziowego, atrakcyjne krajobrazowo otoczenie Piotrkowa Trybunalskiego, rozwój zieleni miejskiej, brak przekroczeń wartości normatywnych zanieczyszczeń gazowych, rozwój ścieżek rowerowych. Do słabych stron zaliczyć trzeba m.in.: niespójność aktów prawnych wyższego rzędu w zakresie zagadnień związanych z ochroną środowiska, małe zasoby wód powierzchniowych, złą jakość wód powierzchniowych, powtarzające się corocznie zanieczyszczenie Śrutowego Dołka i Strawy, oczyszczalnię ścieków, która nie spełnia unijnych norm środowiskowych, powolny przyrost powierzchni leśnej spowodowany brakiem zalesień w ostatnich latach, degradację krajobrazu (wyłączanie gruntów rolnych z produkcji rolnej i leśnej, zaśmiecanie i tworzenie tzw. dzikich wysypisk), brak wykorzystania energii odnawialnych, wzrost natężenia hałasu pochodzenia komunikacyjnego będący efektem wzrostu natężenia ruchu drogowego i dużego udziału pojazdów ciężkich w strukturze ruchu drogowego, mała płynność ruchu drogowego.

Jako nadrzędną zasadę obowiązującą w *Programie Ochrony Środowiska dla miasta Piotrkowa Trybunalskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015* przyjęto zrównoważony rozwój, a więc taki, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli. Misję Piotrkowa Trybunalskiego ujęto formułą: Piotrków Trybunalski miasto rozwoju przyjazne człowiekowi. Poprawa warunków życia mieszkańców ma być osiągnięta poprzez poprawę jakości środowiska, likwidację zaniedbań w jego ochronie i racjonalne gospodarowanie jego zasobami. *Program Ochrony Środowiska dla miasta Piotrkowa Trybunalskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015* za jeden z priorytetów uznał ochronę istniejących zasobów przyrodniczych i krajobrazowych. Podkreślono konieczność ochrony zieleni miejskiej, a na terenach miejskich o gęstszej zabudowie za istotne uznano wprowadzanie elementów przyrodniczych. Zwrócono uwagę na fakt, że ich obecność ma znaczenie nie tylko przyrodnicze, ale również wypoczynkowe i

rekreacyjne dla mieszkańców oraz podkreślono potrzebę ochrony i utrzymania krajobrazu rekreacyjnego. Za najbardziej atrakcyjne pod względem turystycznym z punktu widzenia rekreacyjnego wskazano okolice jeziora Bugaj, których walory przyrodniczo – krajobrazowe można by wykorzystać m.in. do promocji aktywnego wypoczynku i edukacji ekologicznej. Zauważono jednak, że pomimo wysokich walorów przyrodniczo – krajobrazowych słabo rozwinęły się funkcje turystyczne tego miejsca. W związku z tym, wśród zadań do realizacji wskazano potrzebę zagospodarowanie terenu wokół zbiornika Bugaj oraz rozwój sieci szlaków turystycznych i przyrodniczych ścieżek dydaktycznych.

III.2.2 Walory kulturowe

Zabytki Piotrkowa

Układ urbanistyczny starego miasta z rynkiem i odchodzącymi od niego uliczkami ukształtował się po poł. XIII w., i zachował się do dzisiaj bez większych zmian. Rynek funkcję centrum administracyjnego utracił w II poł. XIX w. gdy rozebrano ratusz. Obecnie na fundamentach ratusza wzniesiono wielofunkcyjny element małej architektury z funkcją dydaktyczną pokazania lokalizacji i zasięgu dawnego ratusza. Przyrynkowe domy były własnością wójta i najbogatszych kupców. Z każdego narożnika placu odchodzą po dwie uliczki, przy których lokowano rzemieślników. Od ich zawodów lub traktów do innych miast otrzymały nazwy: Sieradzka, Rwańska, Szewska, Łazienna Mokra, Zaścienna Sucha (obecnie Konarskiego), Grodzka. Plac Czarnieckiego powstał po pożarze miasta w 1819 r. w miejsce ul.Krótkiej i ul.Żydowskiej. Od kościoła farnego na północ ul.Farna, na południe Krakowskie Przedmieście. Przy byłym klasztorze Dominikanów, ul.Dominikańska (obecnie Wojska Polskiego) i prostopadle do niej ul.Rycerska. Całość opasana została w 1362 r. murami obronnymi, których relikty możemy dzisiaj oglądać przy ul.Garncarskiej, Placu Niepodległości, Placu T.Kościuszki. Kamienice przy Rynku i w obrębie starego miasta w wyniku licznych pożarów, zniszczeń wojennych i przebudów posiadają elewacje w większości klasycystyczne, należy je datować na II poł. XIX w., choć w niejednej z nich można odnaleźć starsze detale architektoniczne.

Kamienica Nr 1 przy zachodniej pierzei Rynku stoi na miejscu dwóch starszych, z których w narożnej od 1673 r. do k. XVIII w. mieściła się poczta.

W kamienicy Nr 2 można zobaczyć ślady podcieni, sklepioną sień i klatkę schodową, którą oświetla nadbudowana na dachu latarnia.

Kamienica Nr 3 na rogu północnej pierzei Rynku i ul. Rwańskiej z apteką należącą niegdyś do Jana Karola Hildebrandta i Michała Rawity Witanowskiego posiada obszerne piwnice. Do końca XVIII w. przechowywano w nich wino i miody. We wnętrzu zachowany belkowany strop z datą: 1786.

We wschodniej pierzei, bokiem do Rynku **kamienica, Plac Czarnieckiego 10**, z bogato zdobioną elewacją z przełomu XVIII/XIX wieku, siedziba Oddziału PTTK.

Kamienica Nr 7, stoi w miejscu dwóch wcześniejszych domów, które były własnością ostatniego starosty piotrkowskiego Jana Przyłuskiego. W okresie powstania styczniowego przetrzymywano w niej i sądzono pojmany powstańców.

Kamienica Nr 8, zwana Wójtowską, posiada wąskie, sklepienie, klatkę schodową oświetloną latarnią, drewniane ganki na dziedzińcu wewnętrznym.

Przy ul. Grodzkiej, prowadzącej niegdyś do Bramy Wolborskiej i na trakt do Warszawy, **kamienica Nr 4**, z ciekawą, neorenesansową elewacją, zdobioną medalionami, przedstawiającymi prawdopodobnie podobizny dawnych właścicieli.

Na rogu południowej pierzei Rynku i ul. Konarskiego **kamienica Nr 9**, na parterze której zachowały się sklepienia z XVIII w.

Kamienica Nr 10, zbudowana została w miejscu dwóch starszych kamieniczek. Na parterze zachowane XVIII w. sklepienia, sklepiona, wąska sień prowadzi do Kawiarni „Pod Ormianinem” lub na malowniczy, wewnętrzny dziedziniec z kolumnadą i galeryjkami.

Kamienica Nr 12, z zachowanymi na parterze sklepieniami pomieszczeniami była dawniej gospodą. Od strony ul. Łaziennej Mokrej zachowały się wejścia do piwnic zwane szyjami, którymi spuszczano do wnętrza beczki.

W narożniku ul. Łaziennej Mokrej i Szewskiej kamienica gdzie według legendy królowa Bona ukrywała swoje skarby i gdzie napadli ją zbrojcy. Na parterze sklepienia kolebkowe z lunetami i bogatą dekoracją.

Mury miejskie wzniesione na przełomie XIV/XV wieku otaczały miasto wzdłuż dzisiejszych ul. Stronczyńskiego, Placów Kościuszki i Niepodległości, wzdłuż kościoła i nowego kolegium Jezuitów, dalej ul. Garncarskiej i Zamurowej, przekraczały ul. Wojska Polskiego, obejmując łukiem dawny klasztor i kościół Dominikanów. W murach były trzy bramy: Krakowska w ul. Krakowskie Przedmieście, Wolborska w ul. Starowarszawskiej, Sieradzka w ul. Sieradzkiej. Obwarowania rozbierano sukcesywnie w latach 1817-1910, a kamień i cegła posłużyły do utwardzenia piotrkowskich ulic. Przylegające do zrekonstruowanego w 1948 r. fragmentu muru od strony zach. domy a od strony wsch. zabudowania klasztoru, kościoła, nowego kolegium Jezuitów i dalej plebanii kościoła farnego wzniesione zostały na murze obronnym miasta.

Stare Kolegium (przy ul. Pijarskiej) powstało z połączenia i rozbudowy dwóch kamienic zakupionych przez Jezuitów prawdopodobnie w 1692 r. W 1706 r. otworzono w nim szkołę. Jednopiętrowy budynek posiada częściowo zachowane sklepienia kolebkowe. Budynek zniszczony przez pożar w 1731 r. został odbudowany i rozbudowany w 1736 r. W latach 1813-1816 pełnił funkcję składu medykamentów przy szpitalu wojskowym. Wyremontowany w 1828 r. ponownie pełnił funkcję szkoły. Od 1864 r., po supresji Pijarów, był plebanią kościoła p.w. św. Franciszka Ksawerego. Po roku 1892 i ponownym remoncie pełni do dzisiaj funkcję szkoły.

Nowe Kolegium, budowę rozpoczęto w 1754 r. dzięki dotacjom Marianny Dzieduszyckiej, koniuszyny koronnej i Jana Klemensa Branickiego, kasztelana krakowskiego. Niewykończony gmach w 1769 r. zajęły wojska rosyjskie walczące z konfederatami barskimi. W latach 1813-1816 budynek pełnił funkcję szpitala wojsk rosyjskich. W 1817 r. po rozbiórce bramy Krakowskiej, przylegającej od wschodu do budynku, dobudowano bursę i zamknięto dziedziniec szkolny, zaś gmach wzmocniono narożnymi skarpami. W 1833 r. szkołę odebrano zakonnikom i przemianowano na gimnazjum rządowe. We wnętrzu na uwagę zasługuje aula szkolna z galerią i bogatą sztukaterią, w XIX w. pełniła funkcję cerkwi prawosławnej.

Kościół Jezuitów p.w. św. Franciszka Ksawerego jest najcenniejszym elementem zespołu. Zaprojektowany przez J.I. Delamars'a, barokowy, budowany w latach 1701-1727. Położony na południe od rynku kompozycyjnie zamyka ul. Konarskiego. Wyposażenie wnętrza barokowe, wykonane przez snycerzy i rzeźbiarzy zakonników jezuickich: Ignacego Bartsch'a ze Śląska, Ferdynanda Kiltz'a, Wolfganga Wimmera, Mateusza Makowskiego. Na uwagę zasługuje: **ołtarz główny**, drewniany, złożony, a w nim obraz Matka Boska z Dzieciątkiem, tzw. Trybunalska, koronowana w 2006 r. Obraz od 1580 r. znajdował się w kościele farnym. W czasie posiedzeń trybunału przenoszony był do kaplicy sądowej. Po 1792 r. znajdował się w archiwum trybunału

(w ratuszu). Staraniem Pijarów, w 1829 r., przeniesiony został do kościoła. **Ołtarze boczne** p.w. św. Iwona, p.w. św. Ignacego Loyoli, p.w. św. Stanisława Kostki, p.w. Matki Boskiej Łaskawej, p.w. Serca Jezusowego, p.w. św. Barbary. **Barokowa ambona**, przeniesiona w 1796 r. z kościoła Pijarów, oddanego wówczas ewangelikom, rokokowe **ławki i konfesjonały**.

Kościół farny p.w. św. Jakuba. Gotycki z barokowymi kaplicami i hełmem wieży oraz neogotyckimi przekształceniami, wzniesiony został przed rokiem 1400. W latach 1456-1628 był miejscem synodów kościelnych. Plac przy kościele, pierwotnie większy, był pierwszym piotrkowskim cmentarzem. Zamknięty ostatecznie w latach 1875-78 w związku z regulacją miasta i poszerzeniem okolicznych uliczek. We wnętrzu kościoła na uwagę zasługuje **ołtarz główny** p.w. Zaśnięcia Matki Boskiej i św. Jakuba, ufundowany w 1808-1819 r., przekształcony w 1873 r. wg. projektu Ignacego Markiewicza. W nim obraz *Zaśnięcie Matki Boskiej*, sprowadzony z Krakowa przez królową Bonę ok. 1520 r. Obraz w 1659 r. uznany za cudowny, stanowi fragment nie zachowanego, późnogotyckiego tryptyku. Godna uwagi jest także marmurowa **chrzcielnica** z 1641 r., barokowa **ambona i stalle**. Istotnym elementem zespołu jest barokowa **plebania** (z przekształceniami), Od strony południowej i wschodniej wsparta na odcinku dawnego muru obronnego miasta. Wzniesiona w 1754 r. z fundacji proboszcza Macieja Mostowskiego, stanowiła rezydencję prezydentów Trybunału Koronnego. W latach 1813-1816 mieściła się w niej szkoła prowadzona przez Pijarów, w czasie Powstania Listopadowego zamieniona została na szpital wojsk polskich.

Przy **ul.Farnej 8** znajduje się jedna z najstarszych piotrkowskich kamieniczek.

Zamek Królewski, siedziba Muzeum. W piotrkowskiej tradycji mówi się, że już od średniowiecza istniała tutaj rezydencja książęca, później królewska, gdzie od XIV w. na walnych zjazdach uchwalano prawa i przywileje, więziono Krzyżaków pojmanych po bitwie pod Grunwaldem. Od pocz. XV w. do 1569 r. obradowały tutaj sejmy walne koronne, W 1469 i 1470 r. wielcy mistrzowie zakonu krzyżackiego składali pierwsze hołdy, a posłowie czescy ofiarowali koronę królewiczowi Władysławowi. Pierwsze przekazy źródłowe mówiące o zamku pochodzą z 1487 r. Następne od 1511 do 1519 r. wiążą się z budową poza murami miasta renesansowej rezydencji króla Zygmunta Starego na „Wielgiej Wsi”. Po jego śmierci i przeniesieniu sejmów po 1569 r. do Warszawy, królewska rezydencja zaczęła stopniowo tracić na znaczeniu i popadała w zaniechanie. Zniszczona w czasie „potopu szwedzkiego”, została odbudowana ok. 1690 r. przez starostę piotrkowskiego Michała Warszyckiego. Do rozbiorów Rzeczypospolitej zamek był siedzibą starostów i sądów grodzkich, wykorzystywany sporadycznie przez Trybunał Koronny.

Pozbawiony opieki w okresie zaborów popadał w ruinę. Od 1869 r. służył wojskom rosyjskim stacjonującym w Piotrkowie. Rosjanie rozebrali najwyższą, niegdyś reprezentacyjną kondygnację zamku, na pierwszym piętrze urządzili zbrojownię i kancelarię wojskową, na parterze cerkiew prawosławną, w piwnicach garnizonową piekarnię. We wrześniu 1918 r. miejscowi działacze Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego przejęli zamek od austriackich władz okupacyjnych i przystąpili do jego remontu i adaptacji na siedzibę Zarządu Oddziału PTK i Muzeum Krajoznawczego. Oficjalne otwarcie Muzeum nastąpiło 15 października 1922 r. Okres II-ej wojny światowej zamek przetrwał bez zniszczeń. Muzeum upaństwowiono w grudniu 1949 r. W latach 1963-1969 zrekonstruowano wg projektu Wacława Balda drugie piętro zamku, w 1984 r. konserwowano kamieniarkę okien. Zamek typu wieżowego uważany jest za dzieło Benedykta zwanego Sandomierzaninem, nadwornego budowniczego króla Zygmunta Starego - gotycko-renesansowy, zbudowany na rzucie zbliżonym do kwadratu, 18,45 x 20,25 m., z cegły i kamienia, czterokondygnacyjny, z piwnicą, wysokim parterem i dwoma piętrami. Naroża wzmocnione ciosami z piaskowca. W przyziemiu niewielkie okna piwniczne. Poczynając od parteru okna dwudzielne, których rozmiary rosną wraz z wysokością pięter aż do okazałych rozmiarami okien trójdzielnych drugiego piętra. Okna ozdobione kamiennymi, gotycko-renesansowymi, obramieniami i portalami (zachowanymi na parterze i pierwszym piętrze) z widocznym podobieństwem do detali architektonicznych pochodzących z tego okresu na Wawelu w Krakowie. W elewacji południowej umieszczono w okresie międzywojennym kamienną płaskorzeźbę z wyobrażeniem orła jagiellońskiego. W przyziemiu elewacji północnej główne wejście do wieży obwiedzione arkadowym, kamiennym portalem. Obok podobne wejście do piwnic. Zamek nakryty czterospadowym dachem namiotowym. Na szczycie cokolik z masztem. Piwnice sklepione kolebkowo, od strony zachodniej pomieszczenie z zewnętrznym wejściem, stąd przejście do korytarzyka posiadającego bezpośrednią komunikację z klatką schodową. Od głównego wejścia do zamku do „sieni” parteru prowadzą kamienne schody. Tam, w ościeżu wschodniego okna graffita, być może więzionych w XVI wieku podsądnych. Wśród napisów można odczytać: *Mikołaj Odrzywolski 1581*, *Roch Sierakowski 1565* oraz wiele innych. Z dawnego wystroju wewnątrz zachowały się na pierwszym piętrze wczesnorenesansowe odrzwia i barokowe nadproże ozdobione kartuszami z herbem Awdaniec i literami: MW MK SP (Michał Warszycki, Miecznik Koronny, Starosta Piotrkowski), oraz fragmenty bogato zdobionych portali i nadproży w otworach prowadzących z sieni do dawnych komnat królewskich.

Przy skrzyżowaniu ul. Jerozolimskiej i Wojska Polskiego znajduje się **Dawna synagoga**. Gmina żydowska powstała w Piotrkowie na mocy przywileju króla Jana III Sobieskiego z 1679 r.

Synagogę, drewnianą, zbudowano w 1689 r., w 1740 r. uległa zniszczeniu. Obecna, ufundowana przez Mojżesza Kocyna, zbudowana w latach 1791-1793. W poł. XIX w. została przebudowana i rozbudowana przez wysunięcie elewacji zachodniej. W czasie II-ej Wojny Światowej spalona i zdewastowana. W latach 1964-1966 wyremontowana i zaadoptowana dla potrzeb Biblioteki Publicznej. Za synagogą teren czynnego w latach 1689-1795 cmentarza żydowskiego, zniszczonego przez Niemców. Jest to miejsce masowych egzekucji ludności żydowskiej zgromadzonej w pierwszym na ziemiach polskich Getcie utworzonym w październiku 1939 r. Obok synagogi budynek dawnej szkoły żydowskiej, ufundowany w 1765 r. przez Herna Piotrkowera. Na parterze mieściły się sale lekcyjne, na piętrze pomieszczenia sądu rabinackiego i zarządu gminy. Tam zachowany fragment polichromii ściennej namalowanej w 1931 r. przez Pereca Wilenberga - lwy podtrzymujące tablice z dziesięcioma przykazaniami Mojżesza. Na mocy porozumienia z Gminą Żydowską Synagoga została w 2000 r. zakupiona przez Gminę Piotrków Trybunalski.

Kościół ewangelicko - augsburski i przylegający do niego czworobok budynków byłego aresztu śledczego przy ul. Rwańskiej, Wojska Polskiego i Rycerska, to dawny **kościół, klasztor i kolegium Pijarów**. Pijarzy przybyli do Piotrkowa w 1674 r. i osiedlili się w otrzymanej od Stanisława Jaxa Bykowskiego kamieniczce przy ul. Rwańskiej. Urządzili w niej kaplicę i otworzyli szkołę, która w XVIII w. konkurowała z kolegium prowadzonym przez Jezuitów. Kasata zakonu w 1864 r. przerwała bezpowrotnie działalność duszpasterską i dydaktyczną Pijarów w Piotrkowie, których wychowankami byli m.in. Stanisław Małachowski, Jan Nepomucen Kossakowski (pamiętnikarz), Tomasz Tymowski (poeta) oraz posiadający w Piotrkowie swoje ulice, Stanisław Konarski, Kazimierz Stronczyński. Budynki klasztoru i kolegium, przez kilkakrotne przebudowy i adaptacje do funkcji więzienia, pozbawione zostały zewnętrznych cech budowli barokowych, przetrwały one we wnętrzach. W zespole najlepiej zachował się jednonawowy kościół zbudowany w latach 1689-1718. Z pierwotnego wyposażenia kościoła zachował się barokowy ołtarz główny z pocz. XVIII w. i barokowy z rokokowymi ornamentami chór muzyczny. Bryła kościoła częściowo zmieniona w 1824 r. i pod k. XIX w., gdy do elewacji frontowej dobudowano dwie wieżyczki i przekształcono fasadę wieńcząc ją półkolistym szczytem.

Kościół parafialny p.w. św. Jacka i św. Doroty Panny i Męczennicy, z pozostałości zabudowań klasztornych **d. Dominikanów** zlokalizowany jest przy ul. Wojska Polskiego. Gotycką budowlę wzniesiono z fundacji Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego w latach 1331-1340. W końcu XIV w. z fundacji królowej Jadwigi włączony został z otaczającym go

obwodem warownym w obręb odbudowanych po pożarze murów miasta. Obok kościoła dzwonnica z dzwonem z 1615 r. Kościół posiada wyposażenie rokokowe z II poł. XVIII w. **Ołtarz główny** p.w. św. Doroty z nowym obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej, na zasuwie obraz św. Doroty z 1793 r. Przy kolumnach figury czterech Ewangelistów, zwieńczenie stanowi rokokowy kartusz z herbem Prawdzic.

Przy ul. Rycerskiej znajduje się **kościół rektorski p.w. Matki Boskiej Śnieżnej, dawniej kościół i klasztor Dominikanek**. Budowę kościoła i klasztoru rozpoczęto w 1627 r. Oparto go o mur miejski (od strony pl. T. Kościuszki). W 1648 r. wielki pożar zniszczył świeżo wzniesione zabudowania. Następne zniszczenia to okres „potopu szwedzkiego”. Odbudowę kompleksu ukończono w 1673 r., a wyposażenie kościoła (ołtarze) poświęcono w 1685 r. Dzisiejszy wygląd zabudowań, dostosowanie wewnątrz do funkcji szkoły zawdzięczamy Feliksowi Nowickiemu, według projektu którego przebudowano kościół w roku 1882. Klasztor przebudowano na internat dla dziewcząt. **Kościół** jednonawowy, wewnątrz sklepione kolebkowo z lunetami i gurtami. W ścianie południowej dwa przejścia, do zakrystii i prowadzące do krużganków. **Ołtarz główny** z 1755 r., w nim elementy wcześniejszego z 1684 r., z obrazem Matki Boskiej Śnieżnej z przełomu XVII/XVIII w. Na uwagę zasługuje rokokowa **ambona** z 1767 r., XVII w. **krucyfiks** umieszczony na belce tęczowej i XVII w. **kartusze herbowe** na sklepieniu nawy głównej, zapewne dobroczyńców klasztoru i kościoła, Abdank, Pobóg, Junosza, Jelita. **W krużgankach klasztoru** widoczne polichromie - 17 malowideł powstałych ok. 1676-1689 r. Zamalowane w 1869 r., i odsłonięte w roku 1953. Na uwagę zasługuje też **budynek klasztoru** stanowiący zachodnie skrzydło zespołu z barokowymi szczytami i malowniczą elewacją od strony zachodniej.

Przy ul. Słowackiego znajduje się **kościół p.w. Matki Boskiej Anielskiej i św. Krzyża oraz klasztor oo. Bernardynów**. Położony poza obrębem starego miasta, na wzniesieniu zwanym kiedyś Łysą Górą, bronił dostępu do miasta od strony zachodniej (przez Bramę Sieradzką). Zespół wzniesiony w latach 1640-1643, zniszczony przez Szwedów w latach 1656-1657, odbudowany do 1694 r. Po kasacie zakonu w 1864 r. w klasztorze umieszczono m.in. archiwum gubernialne, drukarnię, mieszkania. Klasztor odzyskał swą pierwotną funkcję po powrocie zakonników do miasta w 1922 r. **Wystrój kościoła** jest jednolity stylowo, barokowy, z ok. po XVIII w. przypisywany Gotfrydowi Sztekel. **Ołtarz główny** z 1758 r., trójosiowy, z rzeźbą Chrystusa na Krzyżu z 1646 r. Na uwagę zasługuje barokowa **ambona**, **balustrada chóru muzycznego i prospekt organowy** z wykonanymi w 1902 r. przez Jana Szymańskiego w Warszawie organami. Wejście do zakrystii obramione **portalem** z 1668 r. zwieńczonym tarczą z herbem Nałęcz, rodziny Starczewskich, fundatorów kościoła i klasztoru. Barokowe

wyposażenie zakrystii z 1751 r., szafa, komody, klęczniki są dziełem Jakuba, przybysza z Prus. Na zachód od klasztoru pozostałości dawnego **ogrodu klasztornego**, obecnie skwer miejski.

Kościół p.w. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny przy ul.Krakowskie Przedmieście ufundowany w 1373 r. przez starostę sieradzkiego Jana Kmitę. Położony poza murami obronnymi miasta w trakcie wieków kilkakrotnie palony i przebudowywany, ostatnia przebudowa w 1900 r., zatracił cechy gotyku. Zbudowany na niewielkim wzniesieniu, orientowany, posiada od strony zachodniej przybudówkę z wejściem. Otacza go teren pełniący niegdyś funkcję cmentarza, na którym, jak głosi podanie chowano skazanych wyrokiem Trybunału Koronnego. Wyposażenie kościółka w większości barokowe. Ołtarz główny p.w. Matki Boskiej z Dzieciątkiem, w nim obraz z ok. poł. XVIII w. Godne uwagi są gotyckie rzeźby przyścienne Matki Boskiej z Dzieciątkiem, św. Barbary i św. Katarzyny. Pozostałością cmentarza są tablice epitafijne z XVII-XIX w. na elewacji kościoła i murze ogrodzeniowym oraz nagrobek.

Przy ul.Słowackiego znajduje się **gmach Sądu** obecnie Okręgowego i Rejonowego, wybudowany na planie podkowy w 1909 r. wg. projektu Feliksa Nowickiego. Korpus główny z dziedzińcem i fontanną pośrodku. Elewacje opilastrowane. Na osi fasady ryzalit zwieńczony tympanonem i balustradą. Wejście ujęte dwoma kolumnami. W skrzydle wschodnim, wejście od ul.Toruńskiej, ma swoją siedzibę **Archiwum Państwowe**, utworzone w 1919 r. jako jedno z pierwszych w niepodległej Polsce.

Katedralna Cerkiew Prawosławna p.w. Wszystkich Świętych przy ul.Słowackiego, zbudowana w latach 1844-1847 jako niewielki obiekt na planie krzyża greckiego „w guście bizantyjskim” wg. projektu A.Gołońskiego. Gdy Piotrków. został stolicą guberni cerkiew rozbudowano, w latach 1868-1870, wg projektu J.W.Sztrema. Dobudowano nawę z wieżą, przedłużono ramiona krzyża. **We wnętrzu** ikonostas z ok. 1848 r., szereg ikon i obrazów z przełomu XIX/XX wieku.

Charakterystycznym elementem i dominantą w ul.Słowackiego jest **wieża ciśnień**. budowana w latach 1926-1927, w stylu neoklasycystycznym według projektu inż. Władysława Leszka Horodeckiego wolnostojąca wieża otoczona jest drzewami - pozostałość po dawnym ogrodzie kolejowym. Założona na planie koła, wzmocniona z trzech stron przyporami posiada elewację podzieloną na trzy części. W przyziemiu, wysoki, gładki cokół, część środkowa z prostokątnymi, wąskimi oknami ułożonymi wzdłuż biegu wewnętrznej klatki schodowej, część górna posiada wieniec okien oddzielonych od siebie pojedynczymi i podwójnymi pilastrami. Na gzymsie dolnym

kartusz z herbem Piotrkowa otoczony liśćmi akantu. Nad gzymsem wieńczącym gładki mur attyki przykryty namiotowym dachem.

Cmentarz prawosławny i rzymskokatolicki założono w 1830 r., ogrodzono wspólnym murem w 1860 r. a w 1871 r. obsadzono drzewami wraz z prowadzącą do nich od miasta aleją (ul.Cmentarna). Są one rejestracją „Piotrkowa Gubernialnego”. Znajdujemy tu nagrobki carskich urzędników, żołnierzy walczących z powstańcami 1863 r., powstańców styczniowych, znanych rodzin ziemiańskich, obywateli miasta Piotrkowa, zasłużonych nie tylko dla historii regionu. Są tu cenne przykłady rzeźby nagrobnej wykonane w miejscowym warsztacie dwóch pokoleń rodziny Karbowskich i znanych warszawskich warsztatów i pracowni rzeźbiarskich: J. Norblina (kaplica grobowa Juttnerów, kw.41), J.F.Cenglera (nagrobek Kańskich, kw.59), A. Pruszyńskiego (nagrobki Skibińskich, kw.10, Strzednickich, kw.11), H. Żydoka (nagrobki Gampfa, kw.4, Mianowskich, kw.9, Kossowskich, kw.56), P. Płęckiego (nagrobki Soczków, kw.5, Chyliczkowskich, kw.5), N. Nowakowskiego (nagrobek Saryusz-Wolskich, kw.9) i innych. Na wielu nagrobkach odczytać można wierszowane epitafia zaczerpnięte z wierszy m.in. Kochanowskiego, Norwida, Konopnickiej.

Następną działkę zajmuje **cmentarz ewangelicki**. Założony w 1873 r. Można na nim znaleźć nagrobki z końca XVIII w. i pocz. wieku XIX (zostały przeniesione z nieistniejącego dzisiaj „starego” cmentarza ewangelickiego w obrębie ul.Reymonta 4 - Aleje 3-go Maja 26) i dużą kwaterę wojenną z I-szej wojny światowej.

Przy ul.Partyzantów **cmentarz wojenny**, gdzie pochowano żołnierzy z I-szej wojny światowej i żołnierzy Wojska Polskiego poległych w obronie Piotrkowa w 1939 roku. Przy nim **cmentarz rzymskokatolicki „nowy”** założony w 1890 r. i powiększany do chwili obecnej. Na nim kwatera powstańców styczniowych, legionistów, pozostałości kwatery wojennej z I-szej wojny światowej, mogiły zbiorowe ofiar terroru hitlerowskiego i pomniki charakterystyczne dla sztuki cmentarnej k. XIX w. i 20-lecia międzywojennego.

Przy ul.Spacerowej pod numerem 95 **cmentarz żydowski**, założony w 1792 r.(obecna część północna cmentarza), powiększany kilkakrotnie od 1867 do 1930 roku. Jest jednym z lepiej zachowanych cmentarzy żydowskich w Polsce środkowej. Przetrwały na nim macewy, pomniki nagrobne od XVIII w. po czasy współczesne. Są one przedzielone dużymi, zbiorowymi mogiłami ofiar terroru hitlerowskiego z lat 1939-1942.

Zamek w Bykach. Byki, dawniej wieś, obecnie pñ. część miasta, wzmiankowana w źródłach od początków XV w., siedziba rodu Jaxa Bykowskich. Data budowy zamku nie jest znana a przekazy źródłowe datujące budowę na rok 1604 dotyczą raczej rozbudowy zamku przez Jana Stanisława Bykowskiego, wojewodę sieradzkiego. Zamek zbudowany na rzucie wydłużonego prostokąta o kierunku pñ. - pñd. z niewielkimi ryzalitami w części środkowej. Na narożniku pñ.-wsch. flankuje go baszta, stanowiąca obecnie zakończenie budynku, bowiem ostatnie jego pomieszczenia uległy zniszczeniu. Podobnie stało się na pñd. krańcu budynku, tak, że obecna ściana szczytowa jest dawną ścianą działową. Od pñd. krańca elewacji wschodniej przylega doń kaplica. Budowla jest dwukondygnacyjna, część środkowa i baszta północna trzykondygnacyjna. Na uwagę zasługują renesansowe obramienia okien i portale. Zamek obecnie jest siedzibą Ośrodka Doradztwa Rolniczego.

Budynek pod numerem 12 przy al.3 Maja 12, obecnie Miejski Ośrodek Kultury, dawniej Dom Stowarzyszenia Wzajemnej Pomocy Rzemieślników i Handlujących Miasta Piotrkowa. Zbudowany w l. 1912-1913 wg. projektu Feliksa Nowickiego w stylu neobarokowym, w kształcie litery H.

Przy Pasażu Rudowskiego 4, eklektyczny pałac, o bogatym wystroju architektonicznym, zbudowany w 1899 r. dla Karola Rudowskiego, obecnie siedziba Państwowej Szkoły Muzycznej.

Przy ul.Żeromskiego **Park im. księcia Józefa Poniatowskiego.** Założony w 1916 r. wg projektu Józefa Skrobanka. Domek ogrodnika i inne nieistniejące dzisiaj budynki projektował Stefan Mazurowski. Sadzonki drzew i krzewów zgromadzono dzięki darom z ogrodów Wiednia i Budapesztu oraz od właścicieli okolicznych majątków ziemskich. W roku 1927 powiększony o ogród botaniczny. Zakomponowany jako ogród geometryczny posiada rzadkie okazy drzew korkowego, cierniowego, krzewy magnolii. Uzupełnieniem kompozycji są dwa głazy pamiątkowe poświęcone T.Kościuszce i H.Sienkiewiczowi. W konkursie organizowanym corocznie przez Ministerstwo Kultury park otrzymał w 1996 r. srebrny medal za zasługi w ochronie i pielęgnacji zabytkowych ogrodów i parków.

Charakterystycznym elementem i dominantą w ul. Słowackiego jest **wieża ciśnień.** Zbudowana w 1925 r., w stylu neoklasycystycznym przez inż. Władysława Leszka Horodeckiego. Wolnostojąca wieża otoczona jest drzewami, które są pozostałością po dawnym ogrodzie kolejowym. Założona na planie koła, wzmocniona z trzech stron przyporami posiada elewację podzieloną na trzy części. W przyziemiu, wysoki, gładki cokół, część środkowa z prostokątnymi,

wąskimi oknami ułożonymi wzdłuż biegu wewnętrznej klatki schodowej, część górna posiada wieniec okien oddzielonych od siebie pojedynczymi i podwójnymi pilastrami. Na gzymsie dolnym kartusz z herbem Piotrkowa otoczony liśćmi akantu. Nad gzymsem wieńczącym gładki mur attyki przykryty namiotowym dachem. Wieża nie jest jeszcze uznana za zabytkową, lecz jej sylweta coraz częściej wykorzystywana jest w materiałach reklamujących miasto jako zabytek techniki początków XX wieku.

III.3 Ocena potencjału turystycznego miasta Piotrkowa Trybunalskiego

Atrakcyjność turystyczna miasta Piotrkowa Trybunalskiego wynika z jego wyjątkowego położenia na międzynarodowych szlakach transportowych oraz różnorodności śladów kultury materialnej i duchowej, która na przestrzeni wieków wykształciła oryginalną przestrzeń urbanistyczną. Piotrków odznacza się bowiem wysokim stopniem przestrzennej indywidualności, uwarunkowanej jego geograficzną sytuacją, jak i wyjątkowymi impulsami rozwoju.

Impulsy te wiązały się z niekorzystną lokalizacją miasta na styku trzech historycznych regionów Polski: Wielkopolski, Małopolski i Mazowsza. Ta lokalizacja odbierała staremu ośrodkowi miejskiemu szansę awansowania na regionalną stolicę, utrudniła także tworzenie bliskiego zaplecza o jednorodnej strukturze administracyjnej i ekonomicznej.

Piotrków Trybunalski posiada potencjał do rozwoju turystyki kształtowany w dużej mierze przez swą lokalizację obok głównych szlaków komunikacyjnych i turystycznych, wzdłuż których w istniejących ośrodkach miejskich rozwija się funkcja obsługi ruchu turystycznego.

Piotrków Trybunalski - według założeń rozwoju turystyki i rekreacji w województwie łódzkim - zaliczony został do ośrodków recepcyjnych o funkcji poznawczo-krajoznawczej oraz obsługi ruchu turystycznego.

Funkcję krajoznawczą determinuje historyczny rodowód miasta, potwierdzony zachowanym układem przestrzennym i nasyceniem zabytków o znaczeniu ponadregionalnym. Piotrków Trybunalski należy do grupy najbogatszych historycznie miast Polski. Zachowany od średniowiecza układ urbanistyczny Starego Miasta, które jeszcze w początkach XIX w. było zamknięte w murach obronnych, stanowi jeden z głównych walorów współczesnego Piotrkowa.

Obszar funkcjonalnego Śródmieścia obejmuje tereny zainwestowane różnorodnymi funkcjami, pełniące rolę reprezentacyjną. Najbardziej atrakcyjnym i wartościowym szczególnie pod względem konserwatorskim jest obszar zawarty między ulicami: Wojska Polskiego, Skłodowskiej, Kopernika, 3 Maja, Toruńską i Cmentarną – do rzeki Strawy, gdzie zachowany został historyczny układ Starego Miasta i gdzie dominuje zabudowa typu śródmiejskiego.

Natomiast funkcja obsługi ruchu turystycznego opiera się na istniejącym zagospodarowaniu turystycznym Piotrkowa Trybunalskiego (baza noclegowa typu hotelowego, baza towarzysząca - biura podróży, punkty informacji turystycznej, oddziały PTTK-u), jego dostępności komunikacyjnej i lokalizacji obiektów o znaczeniu ponadregionalnym, które generują i determinują rozwój tej funkcji (węzły komunikacyjne).

Naturalnym kierunkiem rozwoju jest więc wzmocnienie funkcji regionalnych miasta poprzez dalszy rozwój instytucji i obiektów z zakresu infrastruktury społecznej oraz rozwój bazy turystycznej do poziomu ośrodka recepcyjnego o znaczeniu krajowym.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Piotrkowa Trybunalskiego zakłada m.in. dla zabudowy śródmiejskiej:

- wykorzystanie istniejących zasobów i ich uzupełnienie dla lokalizacji usług charakterystycznych dla centrum miasta (zróżnicowany w profilu handel, gastronomia, administracja, kultura, oświata) oraz
- wykształcenie przestrzeni publicznej o wysokim poziomie estetycznym i funkcjonalnym, tak by centrum stało się miejscem, w którym koncentruje się życie miasta, z którym identyfikują się mieszkańcy.

Połączenie Piotrkowa Trybunalskiego szlakami turystycznymi: turystyki rowerowej, konnej, samochodowej z pobliskimi regionalnymi ośrodkami recepcyjnymi o funkcji wypoczynkowo-rekreacyjnej pozwoli stworzyć zwarty i zintegrowany system infrastruktury turystycznej, stanowiący podstawową oś rozwoju ruchu turystycznego. Szlaki te winny uwzględniać również turystykę religijną wzdłuż szlaków pielgrzymkowych z punktem docelowym w Piotrkowie Trybunalskim.

Aktualnie miasto Piotrków Trybunalski stanowi teren koncentracji inwestycji turystycznych i społecznych, które znacząco zmieniają jego oblicze w kontekście powszechnej turystyfikacji. Szerzej inwestycje te omówione są w rozdz. III.5.

Maksymalne wykorzystanie walorów miasta umożliwi wykreowanie atrakcyjnego produktu turystycznego dla mieszkańców województwa łódzkiego, ościennych województw oraz turysty zagranicznego.

IV. Miejska infrastruktura turystyczna

IV.1 Podstawowe zagospodarowanie turystyczne

Biura podróży

Na terenie Piotrkowa Trybunalskiego w chwili obecnej działają następujące podmioty zajmujące się obsługą ruchu turystycznego: *Centrum Informacji Turystycznej i Oddział PTTK im. Michała Rawity Witanowskiego* oraz biura podróży: *Juventur, Agrotur, Katania, Koner, Orbis, Tourist, Travel i Trybunalskie*.

Baza noclegowa

Na bazę noclegową Piotrkowa Trybunalskiego składają się obecnie następujące obiekty: Hotele *Agat, Piocel, Pod Dobrym Aniołem, Ikar* oraz *Trybunalski*, Pensjonat *Altamira*, Motel *Ekotrans*, Dom Wycieczkowy *Pegaz*, domy studenckie, *Międzynarodowe Schronisko Młodzieżowe PTSM*, dom noclegowy *Tip-Top* oraz kwatery prywatne Bogdan Smuga i Zofia Rutowicz. Wymienione podmioty oferują zainteresowanym około ... miejsc noclegowych w różnym standardzie.

Baza gastronomiczna

Bazę gastronomiczną Piotrkowa tworzą restauracje – *Altamira, Calvado, Va'banque, Leśna, Pod Dobrym Aniołem, Pod Kasztanami, Rendez Vous, Relax* i *U Dunina*; pizzerie – *Calabria, Da Grasso, Da Lida, Esposito, Gruby Benek, Jedyńka, Pausa, Tina*, i *Verona*. Ich ofertę uzupełniają bary i placówki masowego żywienia oraz liczne puby i kawiarnie.

IV.2 Szlaki turystyczne

Miejskie trasy wycieczkowe

Trasa I

Ulicą Toruńską dochodzimy do ul. Cmentarnej, dalej ul. Partyzantów i Spacerową do kompleksu cmentarzy: rzymskokatolickiego starego i nowego, prawosławnego, ewangelickiego, wojskowego i żydowskiego.

Trasa II

Z przystanku komunikacji miejskiej przy ul.Słowackiego (w kierunku zachodnim) dojedziemy w okolice ul.Kasztelańskiej i malowniczego zamku w Bykach z XV-XVII w.

Trasa III

Aleją 3-go Maja idziemy na południe, w stronę parku im. księcia J. Poniatowskiego, po drodze mijamy dawny dom rzemieślnika, obecnie Miejski Ośrodek Kultury i Pałac Rudowskich, mieszczący obecnie Państwową Szkołę Muzyczną, dochodzimy do parku i ogrodu botanicznego. Wracamy ul.Żeromskiego i Krakowskim Przedmieściem w kierunku rynku Starego Miasta, mijając po drodze kościółek p.w. Nawiedzenia NMP.

Trasa IV

Z Rynku Trybunalskiego idziemy ul.Sieradzką w stronę pl.Kościuszki, mijając kościół ewangelicki przy ul.Rwańskiej i kościół Panien Dominikanek przy ul.Rycerskiej. Z pl.Kościuszki wchodzimy w ul.Słowackiego i mijając kościół i klasztor oo Bernardynów, budynek sądu, prawosławną cerkiew katedralną i wieżę ciśnień dochodzimy do dworca kolei warszawsko-wiedeńskiej, a następnie ul.Grota Roweckiego dochodzimy do znajdującej się przy ul.Dąbrowskiego willi Wanda, w której swoją siedzibę miała Komenda Legionów.

Trasa V

Z Rynku Trybunalskiego idziemy ul.Łazienną-Mokrą w stronę fragmentów murów obronnych, mijając na rogu ul.Szewskiej kamienicę Bony. Z murów przechodzimy do kościoła oo Jezuitów i dalej do budynku I LO, kościoła farnego i jednej z najstarszych piotrkowskich kamieniczek przy ul.Farnej 8. Dochodzimy do ul.Zamkowej, która prowadzi nas do Muzeum na Zamku i dalej do ul.Jerozolimskiej i dawnej Synagogi.

Ścieżki rowerowe

WYKAZ ŚCIEŻEK ROWEROWYCH I CIĄGÓW PIESZO-ROWEROWYCH (ISTNIEJĄCYCH)

– ul.Sikorskiego (trasa N-S – ul.Armii Krajowej)	1475 m
– ul.Piłsudskiego (ul.Armii Krajowej – ul.Sienkiewicza)	833 m
– ul.Kostromska (ul.Dmowskiego - ul.Łódzka)	1766 m
– ul.Polna (ul.Kościelna - ul.Wyspiańskiego)	96 m
– ul.Dmowskiego (ul.Kostromska - ul.Poprzeczna)	396 m
– Trasa N-S (od ul.Dmowskiego do ul.Słowackiego).	901 m

– Obwodnica (Rondo Bugaj - ul.Rakowska).	2471 m
– ul.Migdałowa (ul.Pawłowska – ul.Wojska Polskiego).	407 m
– ul.Sulejowska (Rondo Bugaj - ul.Kleszcz).	639 m
– ul.Modrzewskiego (ul.Zamenhofa - ul.Kostromska).	236 m
– ul.Kopernika (ul.Sienkiewicza – Rondo Sulejowskie).	1067 m
– ul.Sulejowska (Rondo Sulejowskie - Rondo Bugaj).	1735 m
– ul.Krakowskie Przedmieście (al.Kopernika - ul.Wiślana).	244 m
– RAZEM	12 266 m
– ciąg pieszo-rower. pomiędzy ul. Batorego – Krakowskie Prz.	140 m
– ul. Polna (Kościelna – Daniłowskiego) –	180 m
– Ogółem	12 586 m

Rysunek 6. Przebieg ścieżek rowerowych w Piotrkowie Trybunalskim

Źródło: Opracowanie własne

WYKAZ ŚCIEŻEK ROWEROWYCH I DO REALIZACJI

– ul. Słowackiego od trasy N-S do ul. Dworskiej	742 m
– ul. Łódzka - od ronda Hutnicza do ul. Karolinowskiej, ul. Nowowiejskiej	1900 m
– Ul. Jerozolimska – 540 mb x 2 strony	1080 m
– Ul. Dmowskiego – Sygietyńskiego do Energetyków	527 m
– Ul. Zalesicka (do nr 15)	300 m
– Ul. Karolinowska / Rolnicza – 300 mb + 455 mb	755 m
– Obwodnica od Słowackiego – Modrzewskiego	275 m
– Ogółem	5 579 m

Szlaki turystyczne przebiegające przez Piotrków Trybunalski

ŁD-22 – znakowany kolorem czerwonym – zwany „partyzanckim”.

Długość 201 km. Wyznaczony został w latach 60- tych XX wieku i początkowo miał prowadzić do miejsc związanych z walkami w czasie II Wojny Światowej. Obecnie, poza tymi miejscami, ukazuje piękną przyrodę utworzonych w latach 90-tych trzech Nadpilickich Parków Krajobrazowych: Przedborskiego, Sulejowskiego i Spalskiego, a także szereg historycznych zabytków architektury. Przebieg: Radomsko (miasto powiatowe ok. 50 tys. Mieszkańców założone w XIII w. z zabytkowymi kościołami i ratuszem) – Ewina (miejsce walk partyzanckich w 1944r.) - Chełmo (rezerwat archeologiczno-przyrodniczy z resztkami średniowiecznego grodziska) - Przedbórz (miasteczko ok. 4 tys. mieszkańców powstałe w XIII w. znane z bogatej historii z interesującym Muzeum Regionalnym) - Bąkowa Góra (ruiny zamku rycerskiego, dwór Małachowskich, rezerwat leśny „Jawora”) - Majkowice (ruiny zamku rycerskiego) – Stobnica - Trzymorgi (stanica harcerska) - Biała - Sulejów (miasto ok. 8 tys. mieszkańców, kopalnie wapienia, duży zespół ośrodków wczasowych nad Pilicą) – Przygłów - Włodzimierzów (miejscowości lotniskowe)- Witów (barokowy kościół i pozostałości zabudowań klasztornych OO Norbertanów) - Meszcze (rezerwat lipy drobnolistnej) - Polichno (miejsce bitwy partyzanckiej w 1942 r. Pomnik Partyzancki) - Swolszewice – Nagórzyce - Tomaszów Mazowiecki (miasto powiatowe ok. 70 tys. mieszkańców, założone w XIX w. jako osada fabryczna przez Hrabiów Ostrowskich) – Spała (dawna rezydencja carów Rosji i Prezydentów Polski, Centralny Ośrodek Sportu, rezerwat leśny) - Inowódz (wieś gminna, dawniej miasto, zabytki: kościoły Św. Idziego i Św. Michała, ruiny zamku króla Kazimierza Wielkiego, XIX- wieczna synagoga) - Anielin

(„szaniec Hubala”) - Poświętne (wieś gminna, Sanktuarium Matki Bożej Świątorodzinnej, barokowy kompleks Oratorium OO Filipinów, kościół Św. Józefa i kaplica Św. Anny) – Brudzewice - granica województwa łódzkiego, dalej szlak prowadzi w kierunku Radomia przez teren województwa mazowieckiego.

ŁD-150 – znakowany kolorem niebieskim – rekreacyjny.

Długość 121 km. Szlak powstał w początkach lat siedemdziesiątych i prowadzi z Piotrkowa Trybunalskiego wzdłuż brzegów Zalewu Sulejowskiego przez tereny Sulejowskiego Parku Krajobrazowego do granic Parku Przedborskiego, przez malowniczą dolinę rzeki Pilicy. Przebieg: Piotrków Trybunalski -Barkowice (kąpielisko nad Zalewem Sulejowskim) – Bronisławów (kąpielisko i przystań) – Swolszewice - Borki (camping, kąpielisko, przystań, ośrodek sportowo - rekreacyjny) - zapora Zbiornika Sulejowskiego – Smardzewice (kąpielisko, przystań) – Tresta (gospodarstwa agroturystyczne) - Zarzęcin (przystań) – Sulejów Podklasztorze (zespół klasztorny OO Cystersów XIII-XVIII w. kościół z zabudowaniami gospodarczymi, hotel, zabytek klasy międzynarodowej) - Taraska - Diabla Góra (miejsce walk powstańczych 1863r. oraz trzech bitew partyzanckich w latach 1943-44, dwa pomniki, rezerwat przyrody) - Skotniki - Taras - Przedbórz - Biały Brzeg - Krzętów.

ŁD-1570 – znakowany kolorem zielonym, spacerowy leśny.

Długość 22 km. Przebieg: Piotrków Trybunalski - Uszczyn – Koło – Polichno – Prosenie - Michałów- Jarosty (PKP).

ŁD-1572 – znakowany kolorem żółtym.

Długość 15 km. Przebiega ulicami miasta Piotrkowa Trybunalskiego łącząc zabytki i miejsca pamięci narodowej.

W okolicy miasta występują krótkie szlaki znakowane kolorem czarnym jako łącznikowe umożliwiające zmianę trasy wędrówki:

ŁD 1571 – Moszczenia - Gazomia

ŁD 1573 – Polichno - Meszcze

ŁD 1574 – połączenie żółtego z zielonym.

Wszystkie szlaki mogą być wykorzystywane do wycieczek pieszych i rowerowych.

IV.3 Baza uzupełniająca

Institucje kultury i wydarzenia kulturalne

Animacja życia kulturalnego w Piotrkowie Trybunalskim to domena takich instytucji i organizacji jak: Miejski Ośrodek Kultury, Muzeum w Piotrkowie Trybunalskim, Klub Kultury „Jaskółczyn”, Ośrodek Działań Artystycznych, Galeria „U Panien”, Miejska Biblioteka Publiczna, Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia, Stowarzyszenie Busola dla Artystycznie Uzdolnionych Dzieci, Piotrkowskie Stowarzyszenie Jazzowe „Degress”, Piotrkowskie Towarzystwo Fotograficzne „Fcztery”, Piotrkowskie Towarzystwo Muzyczne im. F.Lessla, Stowarzyszenie Działań Artystycznych „Galeria OFF”, Stowarzyszenie Folkloru Miejskiego „Agrafa”, Stowarzyszenie „Metanoia”.

Efektom działań w/w podmiotów są między innymi następujące wydarzenia kulturalne:

- Festiwal Kolęd „Kolęda Pieśnią Zgody”,
- Piotrkowskie Impresje Taneczne,
- Dni Muzyki Kameralnej,
- Piotrkowskie Dni Kultury,
- Międzynarodowy Festiwal Sztuki „Interakcje”,
- Ogólnopolski Festiwal Kapel Podwórkowych,
- Juwenalia 2008,
- Dni Piotrkowa Trybunalskiego,
- Jarmark Trybunalski,
- Koncerty Letnie,
- Trybunalski Teatr Ogródkowy,
- Międzynarodowe Spotkanie Rzeźbiarzy „Skrzyżowania”,
- Ogólnopolski Festiwal Kultury i Sztuki Chrześcijańskiej „Nadzieja”,
- Ogólnopolski Festiwal Kabaretowy „Trybunały Kabaretowe”,
- Ogólnopolski Festiwal Klarinetowy,
- Ogólnopolski Festiwal Akordeonowy,
- Ogólnopolski Festiwal Pianistyczny im.I.J.Paderewskiego,
- Ogólnopolski Konkurs Literacki o „Rubinową Hortensję”,
- Spotkania na Trakcie Wielu Kultur,
- American Old Piknik.

Imprezy turystyczne

Zwolennicy turystyki kwalifikowanej mogą wziąć udział w imprezach turystycznych o wieloletnich tradycjach organizowanych przez Piotrkowski Oddział Polskiego Towarzystwa Turystyczno Krajoznawczego im. Michała Rawity Witanowskiego, z których wymienić należy:

- rajd „Puchowy Śniegu Tren”; organizowany w miesiącu styczniu od połowy lat 90. i ma na celu dokarmianie zwierzyny w okresie zimowym.
- rajd „Gorącego Czaju Łyk”; odbył się po raz pierwszy w 1972r. i kontynuowany jest jako impreza ukazująca piękno polskiej zimy.
- rajd „Topienie Marzanny”; impreza mająca prawie 40 lat jest kultywowaniem tradycji ludowych i obrzędów związanych z powitaniem wiosny, ostatnio nazywana „Rajdem Wagarowiczów”- odbywa się zawsze pierwszego dnia wiosny.
- rajd „Wiosna Żaków”; impreza organizowana w końcu kwietnia, ma między innymi na celu sprzątanie podpiotrkowskich lasów przed sezonem turystycznym.
- rajd jesienny „Sprzątanie Świata”, obchody Światowego Dnia Turystyki (wrzesień)
- rajd „Prażonego Ziemniaka”; powstał w październiku 1970r. jako impreza przeniesiona ze Śląska, w trakcie której uczestnicy biorą udział w degustacji prażonych w specjalny sposób i według oryginalnej receptury ziemniaków.
- „Rajd Parasolowy”; organizowany od czterdziestu lat na zakończenie sezonu, połączony z konkursem na najciekawszy parasol (listopad).
- spływy kajakowe rzeką Pilicą,
- marsze na orientację (kilka w roku), wycieczki rowerowe pod hasłem „Rodzina i przyjaciele na rowerze”, oraz imprezy okolicznościowe organizowane zgodnie z zapotrzebowaniem zainteresowanych.

Obiekty i wydarzenia sportowe

Na infrastrukturę sportowo-rekreacyjną OSiRu składają się następujące obiekty:

- Hala widowiskowo-sportowa „Relax” z pełnym zapleczem socjalnym,
- Kryta pływalnia z zapleczem rehabilitacyjnym,
- Centrum Rekreacyjno-Rehabilitacyjne (siłownia, sala sportowa, salka konferencyjna, sauna),
- Zespół kortów tenisowych o nawierzchniach mineralnych,
- Kompleks sportowy przy ul.Żwirki (stadion, boiska treningowe i zaplecze socjalne),

- Kąpielisko „Słoneczko” nad zbiornikiem Bugaj (w sezonie letnim),
- Sztuczne lodowisko w parku im.Poniatowskiego (w sezonie jesienno-zimowym).

Wymienione obiekty sportowe stanowią bazę dla organizacji wielu cyklicznych imprez o zasięgu regionalnym i krajowym, takich jak:

- Ogólnopolskie Mistrzostwa klas II w pływaniu,
- Ogólnopolskie Mistrzostwa klas III w pływaniu,
- Wojewódzki Turniej Tenisa Stołowego Młodzieży OHP,
- Mistrzostwa Polski Kadetów i Juniorów w zapasach w stylu klasycznym,
- Międzynarodowe Mistrzostwa Polski w TAE KWON DO,
- Korespondencyjne Mistrzostwa Polski w Pływaniu Dzieci 10-11 lat,
- Bieg Piotrkowski,
- Mistrzostwa Województwa Dzieci w zapasach w stylu klasycznym o Puchar Prezesa OZZ,
- Otwarte Mistrzostwa Piotrkowa Trybunalskiego w plażowej piłce siatkowej kobiet,
- Otwarte Mistrzostwa Piotrkowa Trybunalskiego w plażowej piłce siatkowej mężczyzn,
- Bieg Trybunalski,
- Drużynowy Turniej Międzyszkolny Młodzików w zapasach w stylu klasycznym o Puchar Piotra Stępnia,
- Wyścig Kolarski im. Wincentego Witosa,
- Mistrzostwa Polski Nauczycieli i Pracowników Oświaty w Pływaniu.
- Mistrzostwa Polski Juniorów w zapasach w stylu Klasyczny

IV.4 Koncepcja miejskiej przestrzeni turystycznej a proces rewitalizacji centrum Piotrkowa Trybunalskiego¹

Miejska przestrzeń turystyczna jest wytworem społecznym, co oznacza że w określonych warunkach rozwoju cywilizacyjnego uznana zostaje za interesującą poznawczo lub rekreacyjnie przez ludność przybywającą do miasta z zewnątrz. Z punktu widzenia celów i czasu powstania wyróżnia się kilka typów miejskiej przestrzeni turystycznej:

- Przestrzeń penetracji turystycznej

¹ Na podstawie *Programu ProRevita. Polityka obsługi turystycznej i organizacja czasu wolnego* prof. dr hab. Stanisław Liszewski

- Przestrzeń asymilacji turystycznej
- Przestrzeń kolonizacji turystycznej
- Przestrzeń urbanizacji turystycznej

Przestrzeń penetracji turystycznej jest głównym, najbardziej tradycyjnym typem miejskiej przestrzeni turystycznej. Najczęściej przedmiotem penetracji i poznawania turystycznego są: centra historyczne miast, obiekty zabytkowe i sakralne, muzea, cmentarze, ogrody botaniczne i inne. Obiekty te zwykle są w miastach przygotowane na przyjęcie turystów, posiadają tablice informacyjne, specjalnie przygotowane foldery czy przewodniki, a do niektórych z nich wymagane są bilety wstępu. Przestrzeń penetracji turystycznej miasta występuje zwykle punktowo lub liniowo czasem w skupieniu powierzchniowym a cechą charakterystyczną jej użytkowania jest to, że bywa ona odwiedzana głównie przez przybyszów z zewnątrz (turystów). Tworzy ona wyraźne enklawy w przestrzeni miejskiej, które jednoznacznie pełnią funkcję turystyczną z dominacją turystyki poznawczej (krajoznawczej).

Turystyczna oferta poznawcza Piotrkowa Trybunalskiego objęta jest założeniami przestrzennymi Traktu Wielu Kultur, który spaja główne walory kultury materialnej miasta, zlokalizowane w strefie śródmiejskiej.

Koncepcja Traktu Wielu Kultur to istota całego Lokalnego Programu Rewitalizacji. Trakt Wielu Kultur to główny element programu turystycznego dla rewitalizowanego obszaru. Koncepcja Traktu nawiązuje do wielokulturowej przeszłości Piotrkowa Trybunalskiego i obejmuje trasę turystyczną prowadzącą od dawnego dworca Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej ulicą Słowackiego, obok cerkwi prawosławnej - na Stare Miasto. Ostatnim obiektem Traktu jest Wielka Synagoga, obecnie siedziba Biblioteki Miejskiej. Projekt Trakt Wielu Kultur w wymiarze infrastrukturalnym obejmuje:

- modernizację wieży ciśnień,
- modernizację ul. Dąbrowskiego,
- modernizacja ul. Zamkowej,
- modernizacja ul. Słowackiego,
- modernizacja budynku Wielkiej Synagogi (Biblioteki Miejskiej),
- modernizację ulic Łazienna-Mokra, Pijarska, Konarskiego, Krakowskie Przedmieście, Plac Czarnieckiego.

W wyniku realizacji tego projektu inwestycyjnego polegającego na zachowaniu zabytków dziedzictwa kulturowego Piotrków Trybunalski ma stać się turystycznie atrakcyjnym miastem. W

dalszej kolejności nastąpi rozwój infrastruktury turystycznej oraz usług związanych z obsługą ruchu turystycznego, co przyczyni się do rozwoju miasta i podniesienia jego atrakcyjności gospodarczej.

Trakt Wielu Kultur obejmuje tę Śródmieścia, która jest najbardziej aktywną funkcjonalnie strefą miasta, ściąga część mieszkańców innych dzielnic i niemal wszystkich przyjeżdżających z zewnątrz do miasta. Centrum miasta jest bowiem strefą zakupów, załatwiania interesów i spotkań (penetracji turystycznej), ale przede wszystkim rekreacji i życia kulturalnego.

Zasoby morfologiczne Piotrkowa Trybunalskiego w niewielkim stopniu były dotychczas wykorzystane (kompleksowo) w ofercie turystycznej miasta, choć są one przedmiotem zainteresowania poznawczego turystów. Dotyczy to zwłaszcza ulicy Słowackiego oraz Rynku Trybunalskiego, choć odbywa się to z małą świadomością roli jaką pełnią w przestrzeni urbanistycznej miasta.

Charakter punktowy mają w Piotrkowie Trybunalskim obiekty kultury materialnej, które powstały w różnych stylach architektonicznych i były przeznaczone dla różnych funkcji, skoncentrowane w centralnej części miasta - Śródmieściu.

Miejska przestrzeń asymilacji turystycznej powstaje w wyniku takiej aktywności turysty, w czasie której nawiązuje on bezpośrednie kontakty z miejscową ludnością, poznaje jej warunki życia, obyczaje, kulturę i upodabnia się do nich, czyli asymiluje się z miejscowym środowiskiem. Przybysze, obok poznawania obiektów turystycznych czy załatwiania spraw niemal zawsze odwiedzają obszary centralne miasta, zwłaszcza kiedy pełnią one funkcje handlowe i wielkomięjskie. W centrach miast następuje proces przemieszania przybyszów z miejscowym społeczeństwem, co ma miejsce na przestrzeniach otwartych oraz w sklepach, restauracjach, kawiarniach, galeriach, kinach itd. Centra miast ze względu na swoje wyposażenie, wystrój, ale również i swoisty klimat odgrywają dziś rolę miejsca kontaktów międzyludzkich, przez co stanowią wyjątkową przestrzeń społeczną.

O początkach kształtowania się w Piotrkowie Trybunalskim miejskiej przestrzeni asymilacji turystycznej, ze względu na niewyekspozowany produkt turystyczny, można mówić dopiero od kilkunastu lat, czyli od momentu świadomego przekształcania Śródmieścia z obszaru handlowego w obszar wielofunkcyjny.

Piotrków Trybunalski nadal nie posiada jednoznacznie określonego, kompleksowego i dostatecznie aktywnie promowanego produktu turystycznego, który przyciągałby do miasta ludzi w celach krajoznawczych. Jak wykazały badania przeprowadzone wśród turystów w 2008 r. - w rankingu atrakcji turystycznych w województwie łódzkim Piotrków Trybunalski został wskazywany najrzadziej, przez co zajął ostatnie 25. miejsce.

Miejska przestrzeń eksploracji turystycznej definiowana jest jako obszar poszukiwania, odkrywania czegoś nieznanego. Indywidualny charakter eksploracji turystycznej powoduje, że znaczne części przestrzeni miejskiej mogą w różnych okresach stawać się przestrzenią eksploracji turystycznej dla różnych grup przybyszów.

Typ eksplorera („turysta sentymentalny”) nie wymaga specjalnego zagospodarowania turystycznego, potrzebuje natomiast dla organizacji swojej wędrówki po mieście dostępnej dokumentacji archiwalnej czy historycznej a często indywidualnego, dobrze obznajomionego z realiami przestrzeni przewodnika, w mniejszym natomiast stopniu oczekuje wytyczonych i zorganizowanych szlaków, które mogą popsuć emocje odkrywania.

Miejska przestrzeń kolonizacji turystycznej powstaje w wyniku trwałego zagospodarowania przestrzeni miejskiej obiektami przeznaczonymi na potrzeby rekreacji i wypoczynku. Najstarszą formą tego typu przestrzeni turystycznej w miastach są hotele. Objęte programem rewitalizacji Śródmieście praktycznie kolonizuje obecnie tylko jeden obiekt hotelarski, który liczy już kilkadziesiąt lat. Przyjmując konieczność rozwoju na tym obszarze przestrzeni penetracji turystycznej oraz asymilacji turystycznej, naturalną konsekwencją takiego programu powinno być zwiększenie jego funkcji noclegowej. Kolonizacja turystyczna centralnych obszarów miasta, które posiadają wcześniej zakodowaną funkcję musi odbywać się przy zachowaniu określonych zasad. Po pierwsze stan zabudowy rewitalizowanych obszarów wyklucza możliwość wygospodarowania większych terenów parkingowych w otoczeniu nowych inwestycji hotelowych. Po drugie charakter zabudowy centrum Piotrkowa Trybunalskiego narzuca określoną konwencję architektoniczną nowym inwestycjom.

Widoczną jest więc konieczność budowy kilku hoteli typu butikowego o ograniczonej liczbie miejsc i przyjemnej, domowej, przytulnej atmosferze. Hotele tego typu są dzisiaj atrakcyjną formą kolonizacji turystycznej centrów (lub bezpośrednio ich zaplecza) wielu dużych miast. W objętym programem obszarze rewitalizacji centrum Piotrkowa Trybunalskiego praktycznie nie ma miejsca na inne formy kolonizacji turystycznej.

Reasumując, centrum miasta, z rozwiniętą funkcją wielkomięską i usługową, powinno jednocześnie być obszarem, na którym należy rozwijać przestrzeń asymilacji turystycznej oraz przestrzeń kolonizacji turystycznej (budowa nowoczesnej, ale o dopasowanej do potrzeb i możliwości architektoniczno-urbanistycznych miasta bazy hotelowej).

Obszar Śródmieścia objęty programem rewitalizacji, zawierający elementy miejskiej przestrzeni penetracji turystycznej, winien zostać zagospodarowany obiektami predystynującymi go do miejskiej przestrzeni kolonizacji turystycznej - dla potrzeb rekreacji zarówno dla mieszkańców, jak i penetrujących miasto turystów.

Propozycje rozwoju funkcji turystycznej rewitalizowanej części Śródmieścia

Rozwój funkcji turystycznej rewitalizowanego terenu pod względem przestrzennym winien opierać się na założeniach:

- lokalizacji biur podróży i punktów informacji turystycznej (rejon dworców PKP, PKS, ul. Słowackiego, Rynek Trybunalski, Plac Czarnieckiego),
- rozwoju hoteli typu „butik”, głównie przez adaptację istniejących budynków (Rynek Trybunalski 1, ul. Rycerska 3, potencjalnie budynek dawnego Aresztu Śledczego przy ul. Wojska Polskiego),
- stworzenie i nowe zorganizowanie obszaru z dominującą funkcją kultury (Ośrodek Działań Artystycznych, Centrum Idei ku Demokracji, Biblioteka Miejska, przestrzeń działań Łoży Stare Miasto),
- wykorzystanie istniejących terenów zielonych w obrębie Śródmieścia jako miejsc aktywnej rekreacji.

Program rozwoju funkcji turystycznej na tym obszarze może być dodatkowo wzbogacony o następujące elementy:

- aktywizację wyspecjalizowanych funkcji gastronomicznych. Przykłady rewitalizacji centrów starych miast wyraźnie wskazują na pionierską rolę gastronomii nie tylko w przekształceniu obszarów, ale w nadaniu im również nowego klimatu społecznego;
- wzbogacenie funkcji kulturalnej o element sceny plenerowej, której aktywność przypada na okres dnia, celem liczego przyciągnięcia zainteresowanych do obszaru rewitalizowanego,

- kontynuacja działań rewitalizacyjnych Parku Poniatowskiego, Parku im. Jana Pawła II, Placu Niepodległości, stanowiących największe obszary rekreacji w centralnej części miasta,
- powstanie ośrodków edukacyjno-kulturalnych w otoczeniu kościołów: O.O Bernardynów, O.O Jezuitów, Panien Dominikanek (turystyka religijna).

Ważnym elementem ułatwiającym rozwój turystyki w centrum Piotrkowa Trybunalskiego jest również przebudowa ciągów pieszo-jezdnych w obrębie Traktu Wielu Kultur oraz uporządkowanie przestrzeni biologicznie czynnej, jak również stworzenie nowej przestrzeni publicznej w ramach Placu Czarnieckiego.

Przyjmując te założenia osiągnie się warunki, które zachęcą do dłuższego pozostania czy nocowania w mieście.

Zadania na rzecz rozwoju i promocji funkcji turystycznej i rekreacyjnej na rewitalizowanym obszarze Śródmieścia

I. Identyfikacja istniejących obiektów zabytkowych.

II. Identyfikacja obiektów służących realizacji funkcji rekreacyjnej (parki, kawiarnie, puby, restauracje, galerie sztuki, miejsca wystaw publicznych, teatr, kino, muzea, place zabaw dla dzieci, siłownie, ścieżki rowerowe, baseny).

III. Określenie potrzeb i oczekiwań odbiorców oferty turystycznej i rekreacyjnej w podziale na odbiorców wewnętrznych (mieszkańcy miasta) i zewnętrznych (turysta krajowy i zagraniczny).

IV. Przygotowanie koncepcji i oferty turystyczno-rekreacyjnej dla poszczególnych grup odbiorców: turystów sentymentalnych, turysty-biznesmena, młodzieży i dzieci, turysty „weekendowego”, mieszkańców wieku emerytalnego, turystów religijnych.

V. Przygotowanie pakietu narzędzi promocyjnych:

1. Katalog obiektów zabytkowych.

2. System wizualizacji miejsc atrakcyjnych turystycznie (mapy, drogowskazy, tablice informacyjne, podświetlenia, reklamy świetlne).

3. Katalog imprez kulturalno-rekreacyjnych.
4. Przygotowanie folderów turystycznych dla poszczególnych grup odbiorców usług turystycznych i rekreacyjnych.
5. Stworzenie bazy informacji o podmiotach funkcjonujących w rewitalizowanych obszarach organizujących różnego rodzaju imprezy o znaczeniu turystycznym i rekreacyjnym (np. teatr, ośrodki kultury, kościoły, puby, kawiarnie, galerie, muzea, uczelnie, pozostali).
6. Turystyfikacja strony internetowej Urzędu Miasta – właściwe wyeksponowanie atrakcji turystycznych i rekreacyjnych w mieście.
7. Konkurs na pamiątkę z Piotrkowa; przygotowanie różnego gadżetów promocyjnych (np. kubki, długopisy, książki, koszulki, czapeczki, biżuteria, wyroby szklane, płyty CD).
8. Opracowanie katalogu (broszura + Internet) restauracji, kawiarni i pubów zlokalizowanych na obszarze Traktu Wielu Kultur z krótką ich charakterystyką.

IV.5. Projekty infrastrukturalne realizowane na terenie miasta wpływające na wzrost atrakcyjności gospodarczo-turystycznej przestrzeni miejskiej

Kreowanie produktów turystycznych odbywa się przy udziale i pomocy władz samorządowych i lokalnej społeczności. Sprzyja temu prowadzenie rozsądnej polityki turystycznej, opartej na zasadach zrównoważonego rozwoju.

Aktualnie istotną rolę w kształtowaniu rozwoju turystyki odgrywają władze lokalne. Wybór turystyki jako jednego z głównych czynników rozwoju społeczno-gospodarczego gminy wymaga od samorządu szerokiego wsparcia dla tego sektora gospodarki, zwłaszcza w początkowej fazie rozwoju. Wśród działań jakie powinien podjąć samorząd należy wymienić m.in.:

- dostosowanie lokalnego prawa do potrzeb rozwoju turystyki (np. na poziomie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego – turystycznego),
- tworzenie struktur organizacyjnych działających na rzecz rozwoju turystyki w gminie,
- propagowanie idei rozwoju turystycznego gminy wśród mieszkańców oraz kształtowanie właściwej postawy miejscowej społeczności wobec turystów,

- tworzenie korzystnego klimatu dla inwestycji turystycznych,
- promocja turystyczna gminy,
- stymulowanie rozwoju infrastruktury i infrastruktury turystycznej w gminie.

Rozwój turystyki w regionie uzależniony jest przede wszystkim od poprawy zasobów infrastruktury oraz infostruktury. Inwestycje w infrastrukturę turystyczną wymagają poniesienia dużych nakładów kapitałowych, w czym pomocne są zewnętrzne źródła finansowania, w tym m.in. środki z funduszy strukturalnych UE.

Na terenie Piotrkowa Trybunalskiego realizowanych jest wiele inwestycji w infrastrukturę turystyczną i okołoturystyczną, w tym m.in.:

INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA

- 1. Trakt Wielu Kultur** - celem projektu jest ożywienie gospodarcze i społeczne regionu na zdegradowanych terenach miejskich, poprzez wykorzystanie potencjału turystycznego Miasta. Zostanie ono osiągnięte poprzez: renowację substancji architektonicznej, zwiększenie atrakcyjności obszarów miejskich dla inwestorów lokalnych i zewnętrznych. Realizacja projektu obejmuje: modernizację zabytkowego budynku Wielkiej Synagogi (Biblioteka Miejska), Wieży Ciśnień, modernizację ulic: Słowackiego, Dąbrowskiego oraz ulic Starego Miasta, system monitoringu ulicznego, wymianę oświetlenia i elementów małej architektury, urządzenie terenów zielonych.
Lata realizacji: 2008 - 2011
Koszt ogółem: 21 825 280 zł, w tym wartość dofinansowania UE 16 368 000 zł
Inwestor: Miasto Piotrków Trybunalski
- 2. Utworzenie centrum informacji turystycznej w Piotrkowie Trybunalskim jako uzupełnienie projektu kluczowego Trakt Wielu Kultur** – celem projektu jest utworzenie ośrodka informacji turystycznej wraz z jego wyposażeniem oraz elementami promocji jako element
Lata realizacji: 2009
Koszt ogółem: 477 000 zł, w tym wartość dofinansowania UE 344 225 zł
Inwestor: Miasto Piotrków Trybunalski
- 3. Utworzenie Ośrodka Działań Artystycznych** ul. Dąbrowskiego 5 – cel projektu to przystosowanie istniejącej infrastruktury dla potrzeb utworzenia ośrodka sztuki współczesnej służącego organizacji imprez kulturalnych: koncertów, wystaw, spektakli teatralnych, a w szczególności zajmującego się:

- prezentacją współczesnej sztuki polskiej i zagranicznej ze szczególnym uwzględnieniem zjawisk najnowszych;
- edukacją kulturalną w zakresie sztuki współczesnej;
- tworzeniem kolekcji sztuki współczesnej;
- międzynarodową wymianą artystyczną;
- tworzeniem i rozwijaniem archiwum i specjalistycznej biblioteki;
- promocję nowych kierunków w sztuce;
- poszukiwaniem nowych form prezentacji dzieł sztuki;
- promocję twórców sztuki współczesnej poprzez wydawnictwa wyprodukowane w mediach tradycyjnych i elektronicznych;

Lata realizacji: 2008 - 2009

Koszt ogółem: 494 827 zł, w tym wartość dofinansowania UE 420 603 zł

Inwestor: Miasto Piotrków Trybunalski

4. **Centrum Idei ku Demokracji** ul. Rycerska 3 (jako element projektu kluczowego *Łask-Łódź- Piotrków Trybunalski – ku demokracji, humanizmowi, wielokultuowości – stworzenie trzech centrów idei*) celem projektu jest propagowanie twórczości i kultury regionalnej, w szczególności związanej z muzyką, malarstwem, małymi formami rzeźbiarskimi oraz teatrem. Centrum Idei ku Demokracji przewidziano jako ośrodek wspierania i propagacji lokalnej kultury i twórczości. W ramach działalności ośrodka przewiduje się prowadzenie warsztatów zajęć i spotkań z twórcami lokalnymi, organizację wystaw czasowych, cyklicznych prelekcji oraz koncertów muzycznych i wokalnych, przedstawień teatralnych w otoczeniu żywej historii miasta. Ośrodek ponadto pełnić ma funkcję informacyjną w zakresie lokalnych instytucji kulturalnych, twórczych oraz szerzyć wiedzę na temat historii miasta. W ramach działalności Ośrodka przewiduje się także organizowanie imprez masowych w ramach tworzonej sceny letniej. Projekt w wymiarze infrastrukturalnym zakłada remont i rozbudowę istniejącego zespołu klasztornego Panien Dominikanek p.w. Matki Bożej Śnieżnej w Piotrkowie Trybunalskim.

Lata realizacji: 2010 – 2013

Koszt ogółem 54 523 002,82 zł, w tym wartość dofinansowania UE 40 892 250 zł

Inwestor: Archidiecezja Łódzka

5. **Rewitalizacja Starego Miasta w Piotrkowie Trybunalskim – etap I** – realizacja zadania objęła wymianę nawierzchni Rynku Trybunalskiego oraz ulic przyległych: Sieradzkiej, Rycerskiej (w części) oraz Grodzkiej; wyniesienie zarysów ratusza, budowę kanalizacji deszczowej, przebudowę sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej,

modernizację systemu zasilania energetycznego, w tym oświetlenia ulicznego, zakup i montaż elementów małej architektury, nasadzenia zieleni miejskiej.

Lata realizacji: 2007-2008

Koszt ogółem: 6 993 152 zł, w tym wartość dofinansowania 1 485 692 zł

Inwestor: Miasto Piotrków Trybunalski

6. **Teatr im. Stefana Jaracza w Łodzi bez granic - europejskie sceny regionu łódzkiego** – celem projektu była modernizacja budynku Miejskiego Ośrodka Kultury przy Al. 3 Maja 12 na potrzeby utworzenia profesjonalnej sceny teatralnej na europejskim poziomie przy zachowaniu dotychczasowych funkcji obiektu. Teatr im. Stefana Jaracza w Łodzi realizuje w ramach sceny piotrkowskiej stałą współpracę artystyczną na zasadach repertuarowych.

Lata realizacji: 2006-2008

Koszt ogółem: 6 720 949,78 zł, w tym wartość dofinansowania 2 434 827,38 zł

Inwestor: Miasto Piotrków Trybunalski

INFRASTRUKTURA OKOŁOTURYSTYCZNA

1. **Budowa nowej Miejskiej Biblioteki Publicznej** - projekt powiązany z zadaniem modernizacji budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej, wchodzącym w skład projektu Trakt Wielu Kultur. Jego celem jest stworzenie nowoczesnej bazy infrastrukturalnej w sferze kultury i sztuki.

Lata realizacji: 2007 - 2011

Koszt ogółem: 43 511 000 zł, w tym wartość dofinansowania UE 32 633 250 zł

Inwestor: Miasto Piotrków Trybunalski

2. **Piotrkowskie Centrum Edukacji ul. Zamkowa 24**

Lata realizacji: 2010 - 2012

Koszt ogółem: 25 000 000 zł

Inwestor: Instytut Postępowania Twórczego Sp. z o.o.

3. **Przebudowa ul. Jerozolimskiej** na odcinku od ronda Sulejowskiego do ul. Wojska Polskiego – celem projektu jest poprawa dostępności komunikacyjnej do dziedzictwa kulturowego objętego Traktem Wielu Kultur oraz poprawa dostępności komunikacyjnej do centrów logistycznych oraz obszarów Piotrkowskiej Podstrefy Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej

Lata realizacji: 2008 - 2009

Koszt ogółem: 3 414 000 zł, w tym wartość dofinansowania 1 707 000 zł

Inwestor: Miasto Piotrków Trybunalski

4. **Utworzenie Ośrodka Edukacji Artystycznej**, ul. Słowackiego 20 – zadanie polegało na dostosowaniu obiektu Miejskiego Ośrodka Kultury dla potrzeb utworzenia pracowni - garncarskiej, teatralnej, plastycznej, baletowej, muzycznej, studia nagrań oraz wyposażenia w pięć stanowisk do zajęć z grafiki komputerowej i fotografii. Działalność ośrodka stanowi poszerzenie oferty osiedlowych świetlic artystycznych, które działają przy Miejskim Ośrodku Kultury. Przy współpracy z pozostałymi świetlicami środowiskowymi działającymi w mieście podczas popołudniowych bezpłatnych zajęć w Ośrodku Edukacji Artystycznej opieką są objęte dzieci, których nie stać na odpłatny rozwój swoich zainteresowań i talentów.

Lata realizacji: 2009

Koszt ogółem: 520 000 zł, w tym 200 000 zł Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Inwestor: Miasto Piotrków Trybunalski

5. **Modernizacja Stadionu Miejskiego CONCORDIA** - celem projektu jest poprawa dostępności mieszkańców i turystów do infrastruktury sportowej w Piotrkowie Trybunalskim. Inwestycja obejmuje dostosowanie istniejącego boiska piłkarskiego do wymogów PZPN, wykonanie nowych bieżni, rozbiegów do skoków wzwyż, w dal i trójskoku; wykonanie rzutni do pchnięcia kulą i rzutu oszczepem, budowę nowego budynku klubowego, trybun wraz z miejscami do parkowania.

Lata realizacji: 2009 - 2010

Koszt ogółem: 4 588 786 zł, w tym wartość dofinansowania 1 000 000 zł

Inwestor: Miasto Piotrków Trybunalski

6. **Budowa kompleksu sportowego na terenie Zespołu Szkolno-Gimnazjalnego Nr 1 przy ul. Wysokiej 28/38 w Piotrkowie Trybunalskim w ramach programu „Moje boisko – ORLIK 2012”** - celem projektu jest poprawa dostępności mieszkańców i turystów do infrastruktury sportowej w Piotrkowie Trybunalskim. Inwestycja obejmuje budowę boiska do piłki nożnej oraz do koszykówki i siatkówki wraz z niezbędną infrastrukturą.

Lata realizacji: 2009

Koszt ogółem: 1 326 000 zł, w tym wartość dofinansowania 666 000 zł

Inwestor: Miasto Piotrków Trybunalski

- 7. Rozwój bazy edukacyjnej poprzez budowę sali sportowej przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 w Piotrkowie Trybunalskim** – celem projektu jest poprawa dostępności mieszkańców i turystów do infrastruktury edukacyjno-sportowej w Piotrkowie Trybunalskim. Inwestycja obejmuje budowę sali sportowej, dwóch łączników, dostosowanie istniejącego budynku do funkcji dydaktycznych oraz sportowych wraz z małą architekturą, układem komunikacyjnym i zagospodarowaniem terenu na potrzeby 3 obiektów sportowych (boiska do koszykówki, bieżni lekkoatletycznej, skoczni w dal).

Lata realizacji: 2008-2010

Koszt ogółem: 9 900 544 zł, w tym wartość dofinansowania UE 8 409 966 zł

Inwestor: Miasto Piotrków Trybunalski

Powyższe inwestycje wpływają na wzrost poziomu turystyfikacji miasta Piotrkowa Trybunalskiego, a ponadto służą pobudzeniu koniunktury gospodarczej w regionie i są dla wielu mieszkańców ważnym źródłem zarobkowania oraz generatorem nowych miejsc pracy.

V. Ruch turystyczny w Piotrkowie Trybunalskim i kierunki jego rozwoju

V.1. Segmentacja rynków turystycznych

Klasyfikacja turystyki wg Światowej Organizacji Turystyki przedstawia się następująco:

- turystyka biznesowa,
- turystyka rekreacyjna, aktywna i specjalna,
- turystyka przygraniczna, tranzytowa (transgraniczna),
- turystyka w miastach,
- turystyka na terenach wiejskich - agroturystyka,
- turystyka twarda (ukierunkowana na zapewnienie turystom luksusu, wygody, szybkiego tempa zwiedzania, "zaliczania" zabytków) oraz miękka (nastawiona na nowe doznania, zdobywanie nowych umiejętności oraz wysiłek fizyczny).

Walory Piotrkowa Trybunalskiego i jego położenie decydują o wyborze następujących rodzajów ruchu turystycznego proponowanych do rozwinięcia w mieście:

- **turystyka kulturowa - eksploracyjna:** zwiedzanie miast, odwiedzanie miejsc ważnych kulturowo; często w połączeniu z wycieczkami po muzeach, wystawach, teatrach, itp.
- **turystyka kwalifikowana – aktywna:** poza miejscem zamieszkania zaspokaja potrzebę aktywnego wypoczynku, rozwoju i odnowy sił fizycznych i psychicznych oraz potrzeby informacyjno-poznawcze. Cechy wyróżniające turystykę kwalifikowaną to: konieczność fizycznego i psychicznego przygotowania, umiejętność posługiwania się określonym sprzętem, zaspokajanie potrzeby biologicznego minimum aktywności ruchowej;
- **turystyka biznesowa:** wyjazdy na seminaria, szkolenia,
- **turystyka religijna:** kładzie większy nacisk na przeżycia natury ogólnokulturalnej i poznawczej. Przyjmuje postać wędrówek do świętych miejsc, sanktuariów, ważnych ośrodków religijnych w ramach wyjazdu turystycznego.

W przypadku Piotrkowa Trybunalskiego należy rozpatrywać dwa główne rodzaje przyjazdów indywidualnych do miasta: turystykę kulturową-eksploracyjną i weekendową turystykę kwalifikowaną – aktywną.

Turystyka eksploracyjna to przyjazdy turystów przede wszystkim z odleglejszych terenów, świadomie nastawionych na zwiedzenie atrakcji Piotrkowa. Aby ją przyciągnąć, należy

rozpocząć zakrojony na dużą skalę program promocyjny. Wydaje się, że trafnym kierunkiem jest promowanie Piotrkowa nie tyle jako samodzielnej atrakcji, ile — jako atrakcji uzupełniającej wyjazdy m.in. Łodzian nad Jezioro Sulejowskie i do Sulejowskiego Parku Krajobrazowego. Należy promować Piotrków poprzez produkt turystyczny jakim jest niewątpliwie Trakt Wielu Kultur - jako atrakcję na trasie popołudniowych powrotów z Jeziora Sulejowskiego. Takie pobyty w Piotrkowie nie będą generowały znaczącego popytu na usługi hotelarskie, ale będą docelowo stwarzały popyt na usługi gastronomiczne, handlowe i udział w imprezach, a także oczywiście na inne usługi okołoturystyczne.

W przypadku **turystyki kwalifikowanej – aktywnej** produktem do zagospodarowania jest jedna z większych w Polsce, powszechnie znana stała Strefa Zrzutu PeTe Skydive. Istniejący produkt turystyczny obejmuje obok strefy zrzutu spadochronowego szereg atrakcji lotniczych, takich jak: motolotniarstwo, baloniarstwo, loty samolotowe i szybowcowe. Kilkanaście tysięcy skoków wykonywanych rocznie w ramach Strefy PeTe generuje znaczący popyt na usługi hotelowe i okołoturystyczne.

Ten rodzaj turystyki aktywnej jest odpowiedzią na aktualny trend polegający na odchodzeniu od ofert o charakterze pasywnym przy jednoczesnym wzroście zapotrzebowania na bezpieczeństwo. Oferta z zakresu turystyki aktywnej znacznie uatrakcyjnia standardową statyczną i pasywną ofertę turystyczną województwa łódzkiego.

Produkt ten skierowany jest głównie do młodych osób, aktywne żyjących w dużych aglomeracjach miejskich, prowadzących wyczerpujący psychicznie i fizycznie tryb życia, posiadających potrzebę aktywnego wypoczynku i spędzających czas wolny na uprawianiu sportów ekstremalnych, z terenu Polski oraz w dużej części z zagranicy. Profil turysty wskazuje, że mamy w tym przypadku do czynienia z grupą osób o dochodach wyższych niż przeciętne, stąd należy spodziewać się, że będzie ona w istotnej części kreować popyt na usługi turystyczne. Należy więc dążyć do maksymalnego poszerzenia proponowanej oferty, w tym szczególnie o program z zakresu turystyki eksploracyjnej - nastawionej na zwiedzanie Traktu Wielu Kultur.

Turystyka biznesowa stanowi sektor o niezwykle trwałej i regularnej ekspansji i jest bardzo istotnym czynnikiem przyczyniającym się do rozwoju gospodarczego miast i regionów. Ważną cechą sektora turystyki biznesowej jest wysoka dochodowość i periodiczność. Klasyczne usługi z zakresu turystyki biznesowej rozwijają się najczęściej w dużych miastach stanowiących centra komunikacyjno-gospodarczo-społeczne regionów. Piotrków Trybunalski - ze względu na swoje położenie na krajowych i międzynarodowych szlakach komunikacyjnych,

zajmowaną pozycję pod względem świadczenia nowoczesnych usług logistycznych, usług outsourcingowych oraz produkcji maszynowej już w obecnej chwili może pochwalić się funkcją ośrodka turystyki biznesowej. W Piotrkowie odbywają się przede wszystkim szkolenia, spotkania biznesowe, wizytacje biznesowe w celu realizacji inwestycji i prezentacji ofert współpracy - ze względu na lokalizację inwestycji logistycznych oraz firm z udziałem kapitału zagranicznego. W przypadku tej grupy turystów pożądane jest włączenie do konsumowanej oferty biznesowej elementów z zakresu turystyki eksploracyjnej – o podwyższonym standardzie usług .

Funkcjonowanie bazy logistyczno-spedycyjnej ulokowanej w pobliżu Piotrkowa Trybunalskiego stwarza też popyt na usługi hotelowe i gastronomiczne wśród zatrudnionych tam przewoźników. W tym przypadku konsumpcja usług turystycznych następuje głównie w obiektach zlokalizowanych poza centrum – w pobliżu dróg wylotowych z miasta łączących się z głównymi węzłami komunikacyjnymi. Odbiorcy tej oferty raczej nie są zainteresowani eksploracją zabytkowej części miasta. W wolnym czasie chętnie skorzystaliby z usług branży okółomotoryzacyjnej czy oferty handlowo-rozrywkowej.

Oferta z zakresu **turystyki religijnej – pielgrzymkowej** opiera się na istniejących w Piotrkowie Trybunalskim i okolicy sanktuariach maryjnych.

Kościół jezuitów pw. św. Franciszka Ksawerego w Piotrkowie to jednocześnie Sanktuarium Matki Bożej Trybunalskiej Patronki Polskich Parlamentarzystów, które jest miejscem modlitwy za sprawujących władzę. Przedmiotem kultu jest słynący łaskami obraz Matki Bożej Pocieszenia, zwanej też Trybunalską. W Piotrkowie Trybunalskim prawie pięćset lat temu obraz ten odgrywał bardzo ważną rolę. Modlili się przed nim monarchowie (m. in. król Stefan Batory), posłowie i senatorowie. Korony dla obrazu poświęcił w Rzymie 27 października 2004 roku Jan Paweł II. W dniu 26 maja 2006 roku - podczas swej pierwszej pielgrzymki do Polski - papież Benedykt XVI koronował obraz, a w rok później ustanowił Matkę Bożą Trybunalską patronką polskich parlamentarzystów.

Drugie w Piotrkowie Trybunalskim sanktuarium (Matki Bożej Piotrkowskiej) mieści się w klasztorze Ojców Bernardynów Podwyższenia św. Krzyża. Obraz jest otoczony kultem jako cudowny od początków jego istnienia, tj. przez blisko 400 lat.

Blisko Piotrkowa Trybunalskiego położone jest Sanktuarium Matki Bożej Zwiastowania w Witowie, miejsce kultu od III wieków cudownego obrazu Maryi.

Biorąc pod uwagę szybki rozwój wokół ww. świątyń ośrodków edukacyjno-religijnych i usług związanych z obsługą ruchu pielgrzymkowego należy uznać ten rodzaj ruchu turystycznego za znaczący w kontekście turystyfikacji miasta Piotrkowa Trybunalskiego. W tym przypadku włączenie oferty z zakresu turystyki eksploracyjnej – z naciskiem na pozostałe

miejsca kultu religijnego istniejące w mieście - należy uznać za naturalne uzupełnienie oferty turystycznej.

Każdy z ww. wymienionych rodzajów ruchu turystycznego winien być wsparty szeroką gamą narzędzi promocyjnych, opisanych w rozdz. III.4. Należy stworzyć kompleksowy pakiet usług dla turysty. Przyjeżdżający muszą bowiem wiedzieć, jak do Piotrkowa dojechać, gdzie przenocować, znać cenę hoteli i ich standard. Biorąc pod uwagę różnorodne profile turystów odwiedzających miasto, należy przygotować możliwość wyboru przez nich droższej lub tańszej oferty. Dodatkowo należy każdemu przyjezdnemu przedłożyć taką propozycję, by wiedział, jak może ciekawie spędzić każdą godzinę swej podróży.

V.2. Analiza istniejącego ruchu turystycznego w Piotrkowie Trybunalskim

Dotychczasowe zagospodarowanie oraz ruch turystyczny w Piotrkowie Trybunalskim charakteryzują następujące dane.

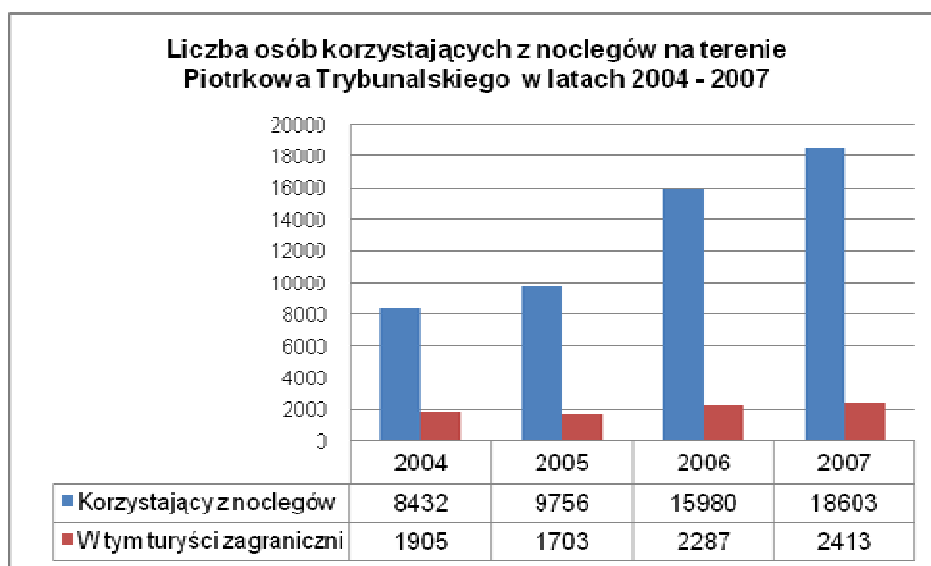
Tabela 7. Liczba obiektów oraz miejsca noclegowe w Piotrkowie Trybunalskim w latach 2004-2007

	2004	2005	2006	2007
Liczba obiektów	8	7	7	6
Miejsca noclegowe	784	668	588	283
w tym całoroczne	270	258	298	283

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS: 2004-2007 r.

Liczba miejsc noclegowych w mieście systematycznie maleje, co związane jest z faktem zwiększonych wymogów standaryzacyjnych w stosunku do obiektów hotelowych i parahotelowych. Eliminowane są wyeksploatowane elementy bazy noclegowej, niespełniające właściwych norm, co korzystanie wpływa na poziom jakości istniejącego zagospodarowania turystycznego.

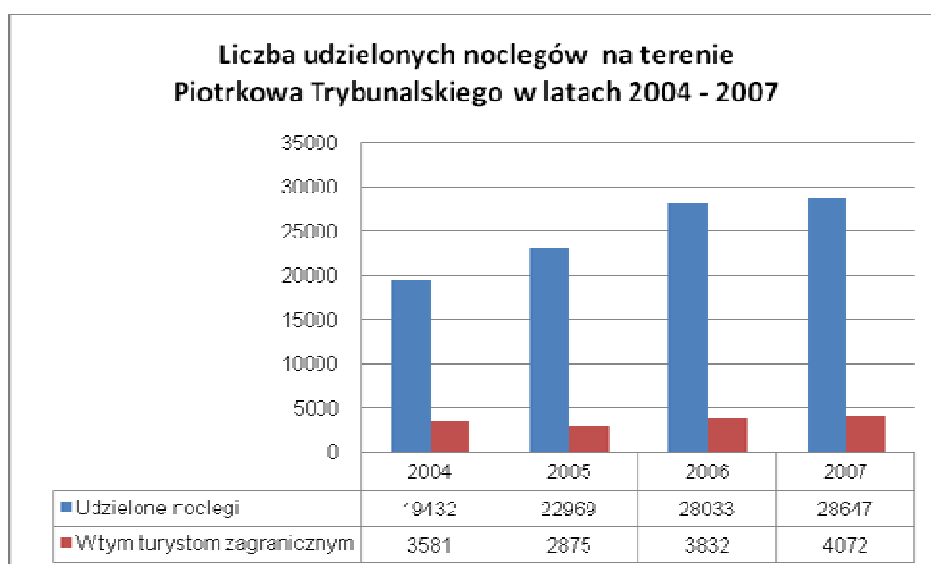
Rysunek 7. Liczba osób korzystających z noclegów na terenie Piotrkowa Trybunalskiego w latach 2004-2007

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS: 2004-2007 r

Na uwagę zasługuje fakt rosnącej liczby osób korzystających z noclegów na terenie Piotrkowa Trybunalskiego, która wzrosła o ok. 220% w latach 2004-2007. W większości przypadków ruch ten dotyczy turystów krajowych. Udział turystów zagranicznych w ruchu turystycznym ogółem w Piotrkowie Trybunalskim jest niski i wynosi około 15%.

Rysunek 8. Liczba udzielonych noclegów na terenie Piotrkowa Trybunalskiego w latach 2004-2007

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS: 2004-2007 r

Zwiększeniu o 47% na przestrzeni lat 2004-2007 uległa również ilość udzielonych noclegów – pomimo znaczącego spadku liczby miejsc noclegowych w mieście.

Dane te potwierdzają, że Piotrków Trybunalski posiada znaczący potencjał turystyczny, który dziś nie jest w pełni wykorzystany.

Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Łódzkiego przeprowadziła w IV kwartale 2008r. badania ruchu turystycznego w województwie łódzkim, w tym również w mieście Piotrkowie Trybunalskim. Przyjęty system ankietowania opierał się na informacjach zbieranych bezpośrednio w miejscach zakwaterowania oraz w miejscach najczęściej odwiedzanych przez turystów.²

Poniżej dokonano prezentacji najważniejszych ustaleń zawartych w *Raporcie końcowym. Ruch turystyczny w województwie łódzkim w 2008 r.*

Na podstawie ankiet przeprowadzonych wśród respondentów stwierdzono, że odwiedzający województwo łódzkie to w 88% nocujący w regionie Polacy, a w 12% – cudzoziemcy. Wśród badanych turystów krajowych zdecydowanie przeważały osoby z regionów: Łódzkiego, Mazowieckiego i Śląskiego, które stanowiły prawie 63% Polaków odwiedzających województwo. Analiza kierunków przyjazdów przeprowadzona wśród obcokrajowców odwiedzających województwo łódzkie w 2008 roku wskazuje, że najwięcej gości przyjechało z Niemiec (ponad 25%) i Wielkiej Brytanii (prawie 20%).

Poniżej przedstawiono wielkość przyjazdów cudzoziemców do województwa łódzkiego wg wybranych państw.

Tabela 8. Struktura przyjazdów cudzoziemców do woj. łódzkiego w 2008 roku - wg wybranych państw

Narodowość	Udział w %
Niemcy	25,19%
Wielka Brytania	19,85%
Włochy	5,34%
Izrael	4,58%
Czechy	3,82%
Estonia	3,82%
USA	3,82%
Austria	3,05%
Belgia	3,05%
Finlandia	3,05%
Francja	3,05%
Szwecja	3,05%
Białoruś	2,29%
Holandia	2,29%

² Na podstawie wydawnictwa Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi *Ruch turystyczny w województwie łódzkim w 2008 r. Raport końcowy.*

Korea	2,29%
Szkocja	2,29%
Australia	1,53%
Irlandia	1,53%
Rosja	1,53%
Chiny	0,76%
Kanada	0,76%
Litwa	0,76%
Portugalia	0,76%
Słowacja	0,76%
Szwajcaria	0,76%
RAZEM	100,00%

W tabeli wyróżniono kraje, z których wywodzą się miasta partnerskie Piotrkowa Trybunalskiego, w tym również objęte planami o współpracy (Rosja i Izrael) . Obywatele tych krajów stanowią w prawie 60% zagraniczny ruch turystyczny w województwie łódzkim.

Tabela 9. Struktura przyjazdów do woj. łódzkiego w 2008 roku - według wykształcenia

Wykształcenie	Krajowi	Zagraniczni
Wyższe	50%	55%
Średnie	40%	30%
Inne	8%	12%
Brak odpowiedzi	2%	3%
RAZEM	100%	100%

Z analizy powyższych danych wynika, że blisko 90% turystów stanowią osoby wykształceniem wyższym i średnim.

Tabela 10. Struktura przyjazdów do woj. łódzkiego w 2008 roku - według statusu zawodowego

Status zawodowy	Kraj.	Zagr.
Uczeń	5%	3%
Student	11%	3%
Osoba zajmująca się domem	6%	4%
Bezrobotny	2%	0%
Emeryt	5%	4%
Rencista	3%	2%
Aktywny zawodowo	67%	83%
Brak odpowiedzi	1%	1%
RAZEM	100%	100%

Osoby aktywne zawodowo stanowiły prawie 70% turystów krajowych i ponad 83% turystów zagranicznych.

Tabela 11. Struktura czasowa pobytu osób odwiedzających województwo łódzkie w 2008 roku

Długość pobytu	Kraj.	Zagr.
Do 6 godzin	22%	5%
1 dzień bez noclegu	13%	2%
1 noc	18%	23%
Więcej nocy	47%	70%
Razem	100%	100%

47% turystów krajowych oraz 70% zagranicznych przyjeżdża do województwa łódzkiego na dłużej niż 1 noc.

Tabela 12. Główny cel przyjazdu odwiedzających krajowych i zagranicznych do woj. łódzkiego w roku 2008

Cel główny przyjazdu	Krajowi	Zagraniczni
Wypoczynek	27	8
Odwiedziny krewnych lub znajomych	11	10
Inny cel	11	14
Sprawy służbowe (biznes)	10	8
Sprawy służbowe (biznes) – inne	7	20
Zwiedzanie zabytków	6	0
Udział w imprezie kulturalnej	5	5
Tranzyt	4	12
Brak odpowiedzi	4	13
Zakupy	3	0
Odwiedziny miejsc rodzinnych	4	5
Poznanie walorów przyrody	2	0
Turystyka aktywna (kwalifikowana)	2	2
Cel zdrowotny	1	0
Edukacja	1	1
Cel religijny	1	1
Udział w zawodach sportowych	1	1
Rozrywka (kluby, puby, dyskoteki)	0	0
RAZEM	100%	100%

Głównym celem przyjazdu turystów zagranicznych do województwa łódzkiego w 2008 roku były interesy - 28%, tranzyt – 12%, kolejne miejsca zajęły odwiedziny krewnych lub znajomych – 10%.

Cele główne przyjazdów Polaków do województwa łódzkiego to: wypoczynek – 27%, odwiedziny krewnych lub znajomych – 11%, sprawy służbowe (biznes) – 10%.

Tabela 13. Struktura odwiedzających woj. łódzkie w 2008 roku ze względu na miejsce noclegu

	Krajowi	Zagraniczni	Ogółem
Nocujący w województwie łódzkim	81,87%	93,99%	82,66%
Nienocujący w województwie łódzkim	16,39%	4,51%	15,62%
Brak odpowiedzi	1,74%	1,50%	1,72%
RAZEM	100%	100%	100%

Wśród gości przyjeżdżających do województwa łódzkiego w 2008 roku prawie 83% nocowało w regionie, na co złożyło się 82% gości krajowych oraz 94% cudzoziemców.

Turyści przyjeżdżający do województwa łódzkiego w 2008 roku wybierali na nocleg przede wszystkim hotele (ponad 20%). Baza hotelowa cieszy się zdecydowanie większym zainteresowaniem wśród cudzoziemców, a obiekty inne niż hotele – wśród Polaków. Turyści zagraniczni preferowali hotele w 53%, natomiast Polacy korzystali z nich w 18%.

Tabela 14. Baza noclegowa wykorzystana przez odwiedzających podczas pobytu w woj. łódzkim w 2008 roku (w %)

Rodzaj bazy	Kraj.	Zagr.	Ogółem	Rodzaj bazy	Kraj.	Zagr.	Ogółem
Hotel	17,82%	52,63%	20,10%	Kwatera prywatna	2,95%	0,75%	2,81%
Motel	3,37%	2,26%	3,30%	Znajomi lub rodzina	16,50%	17,29%	16,55%
Pensjonat	2,74%	4,51%	2,86%	Własne mieszkanie	16,50%	2,26%	15,57%
Dom wycieczkowy	0,63%	0,75%	0,64%	Hostel	0,11%	0,00%	0,10%
Schronisko	0,58%	0,00%	0,54%	Dom Pielgrzyma	0,11%	0,00%	0,10%
Kemping / pole namiotowe	1,32%	0,00%	1,23%	Inny obiekt	10,91%	5,26%	10,54%
Ośrodek wczasowy	8,33%	7,52%	8,27%	Brak odpowiedzi	18,14%	6,77%	17,39%
RAZEM					100%	100%	100%

Jeśli chodzi o wydatki średnie na osobę to goście krajowi przeznaczyci na pobyt w województwie łódzkim w 2008 roku ok. 250 zł, natomiast cudzoziemcy wydatkowali przeciętnie 610 zł.

Odwiedzający województwo łódzkie w 2008 roku w większości przypadków organizowali podróż samodzielnie (ponad 63%) i nie korzystali przy tym z pośrednictwa biur turystycznych czy innych instytucji.

Tabela 15. Organizator podróży do woj. łódzkiego w 2008 roku

Organizator	Ogółem
Samodzielnie	63,16%
Biuro podróży	1,14%
Zakład pracy	16,00%
Portal internetowy	0,00%
Szkoła	2,27%
Uczelnia	0,69%
Parafia (Kościół)	0,79%
Rodzina, znajomi	13,73%
Inna instytucja	2,07%
Brak informacji	0,15%
RAZEM	100%

Ogólnie najpopularniejszym środkiem transportu wykorzystywanym przez turystów tak krajowych (74%), jak i zagranicznych (64%), jest samochód osobowy. Turyści krajowi wykorzystują komunikację kolejową, autobusy linii regularnych jak również autokary turystyczne na poziomie 7%.

Rodzina i znajomi, szkoła, przewodniki i internet to w opinii odwiedzających główne źródła wiedzy o województwie łódzkim. Niewielkie jest natomiast znaczenie prasy i radia w szerzeniu informacji o regionie, szczególnie za granicą.

Najliczniejszą grupę wśród odwiedzających województwo łódzkie (ponad 1/3) stanowią tacy, którzy byli tutaj już kilka razy. Porównywalny udział posiadają deklarujący częste wizyty w regionie (ponad 28%). Wyraźnie mniejszy jest natomiast odsetek przyjeżdżających do województwa w 2008 roku po raz pierwszy (ok. 21%) i drugi (ok. 16%).

Tabela 16. Częstotliwość wizyt osób odwiedzających woj. łódzkie w 2008 roku

Częstotliwość	Ogółem
Pierwszy raz	21,31%
Drugi raz	16,18%
Kilka razy	33,35%
Często	28,22%
Brak odpowiedzi	0,94%
RAZEM	100%

Odwiedzający województwo łódzkie deklarowali, że w ich sposobie spędzania czasu dominowały formy turystyki wypoczynkowej. Jednym z najczęściej wskazywanych sposobów

spędzania czasu były spacery, a także poznawanie okolicznych miejscowości. Zatem pobyt w regionie ma głównie charakter wypoczynkowo-poznawczy.

Tabela 17. Sposób spędzania czasu w woj. łódzkim deklarowany przez gości zagranicznych i krajowych w 2008 roku (w %)

Sposób spędzania wolnego czasu	Zagraniczni	Krajowi
Wypoczynek bierny	15%	19%
Spacer	39%	43%
Zabawa w klubach, pubach, dyskotekach	19%	10%
Pobyt w restauracji, kawiarni	59%	29%
Turystyka aktywna	7%	15%
Poznawanie okolicznych miejscowości	28%	31%
Spotkania ze znajomymi	38%	32%
Filharmonia, opera	1%	0%
Teatr	2%	1%
Muzeum	14%	13%
Kino	5%	3%
Realizacja własnych zainteresowań	10%	15%
Uczestnictwo w wydarzeniach	17%	17%
Inny sposób	9%	13%

Odwiedzający województwo łódzkie oceniali jakość oferowanych usług turystycznych.

Wysoko został oceniony niepowtarzalny klimat ogólnej przyjaznej atmosfery panującej w odwiedzanych miejscach (ocenę dobrą i bardzo dobrą przyznało 75% gości krajowych i 64% gości zagranicznych. Również usługi gastronomiczne 71% gości zagranicznych i 55% gości krajowych uznało za dobre i bardzo dobre.

Najbardziej negatywnie postrzega się temat dostępności komunikacyjnej i utrudnień w ruchu drogowym (16% wskazań) oraz dostępność do atrakcji turystycznych, w tym m.in. ich oznakowanie - 6% wskazań.

Analiza profilu turystów zagranicznych wskazuje, że są oni najbardziej krytyczni w zakresie oceny: toalet publicznych, dojazdu, czystości na ulicach, oznakowania turystycznego, natomiast stosunkowo wysoko oceniają: życzliwość mieszkańców, gościnność, gastronomię, usługi przewodników, bazę noclegową, atmosferę miejscowości.

Ankietowani wskazywali również miejsca, które odwiedzili lub zamierzali odwiedzić goście podczas swojego pobytu na terenie województwa łódzkiego. Miasto Piotrków Trybunalski znalazło się na wysokiej 8. pozycji.

Tabela 18. Miejsca odwiedzane lub takie, które zamierzali odwiedzić goście krajowi i zagraniczni w 2008 roku, wraz z rankingiem odpowiedzi (max. 3 wskazania)

MIEJSCE	Odwiedzający krajowi – udział %	Odwiedzający zagraniczni – udział %	Pozycja w rankingu
Łódź	12,8%	25,8%	1
Spała (w tym Konewka)	8,8%	0,8%	2
Tomaszów Mazowiecki (w tym Niebieskie Źródła)	8,5%	0,0%	3
Smardzewice	5,4%	0,0%	4
Łęczyca	4,6%	1,5%	5
Rawa Mazowiecka (w tym Boguszyce)	4,6%	0,8%	6
Sulejów (w tym Zalew Sulejowski, Podklasztorze)	4,1%	1,5%	7
Piotrków Trybunalski	3,0%	6,8%	8
Działoszyn-Załęczański PK	3,3%	1,5%	9
Inowódz	2,9%	0,8%	10
Arkadia-Nieborów-Bobrowniki	2,9%	0,0%	11
Bolesławiec (w tym Chróścín)	2,7%	0,8%	12
Wieruszów	2,3%	4,5%	13
Góra Kamieńsk-Kleszczów	2,3%	1,5%	14
Tum	2,4%	0,0%	14
Radomsko	1,9%	5,3%	15
Bełchatów	1,7%	7,8%	15
Pabianice	2,1%	0,8%	16
Wieluń	1,8%	2,3%	17
Łowicz	1,7%	1,5%	18
Łask	1,6%	1,5%	19
Sieradz	1,5%	2,3%	20
Oporów	1,5%	0,0%	21
Zduńska Wola	1,2%	3,8%	21
Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich	1,4%	0,8%	21
Rogów	1,4%	0,0%	22
Borki	1,3%	0,0%	23
Pajęczno	0,9%	2,3%	24
Kutno	0,8%	0,8%	25
Przedbórz-Przedborski PK	0,9%	0,0%	25

Należy zauważyć, że goście krajowi generalnie wykazywali dużą znajomość i chęć eksploracji atrakcji turystycznych województwa łódzkiego. Z kolei zagraniczni turyści kierowali się głównie do największych miast regionu w tym również do Piotrkowa Trybunalskiego.

W rankingu atrakcji turystycznych w województwie łódzkim Piotrków Trybunalski zajął już niestety ostatnie 25. miejsce.

Ponad 84% odwiedzających krajowych i zagranicznych założyło swój ponowny przyjazd na teren województwa łódzkiego.

Reasumując, województwo łódzkie, w tym również Piotrków Trybunalski, pod względem wielkości ruchu turystycznego plasują się wśród regionów o średnim i małym ruchu turystycznym.

Jednak biorąc pod uwagę dynamikę wzrostu ruchu turystycznego zarówno w Piotrkowie Trybunalskim, jak i w województwie łódzkim można zaliczyć nasz region do grupy województw rozwojowych.

Analizując fakt, iż goście zagraniczni wydają podczas pobytu w województwie łódzkim średnio ponad dwa i pół razy więcej niż krajowi należy uznać za niekorzystne zjawisko stan, w którym krajowy ruch turystyczny jest kilkakrotnie większy niż ruch zagraniczny.

Z uwagi na deklarację respondentów w zakresie ponownego przyjazdu do naszego regionu sugeruje się, aby odpowiednią ofertą zachęcić ich, w tym szczególnie gości z zagranicy, do szybszego powrotu.

Odwiedzający województwo łódzkie w dużej części realizują swoje zainteresowania samodzielnie, co może świadczyć o tym, że atrakcje w regionie nie są oferowane jako produkty turystyczne.

Kreacja, promocja i sprzedaż produktów turystycznych wpłyną na zwiększenie wydatków turystów odwiedzających województwo łódzkie.

Dominujące w regionie łódzkim formy pobytu wypoczynkowo – poznawcze determinują sposób spędzania wolnego czasu, który obejmuje głównie poznawanie okolicznych miejscowości. Jednocześnie przeprowadzone badanie wskazało, iż region łódzki nie dysponuje odpowiednią ofertą dla turystyki aktywnej. Tylko nieliczni turyści korzystają z tej formy wypoczynku.

Biorąc pod uwagę istniejące walory miasta, oś oferty turystycznej Piotrkowa Trybunalskiego winno stanowić zaspokojenie potrzeb poznawczych gości oraz potrzeb z zakresu turystyki aktywnej – kwalifikowanej w ramach Strefy Zrzutu Pete.

Przy konstruowaniu produktu turystycznego należy wziąć pod uwagę zasadę zaspokojenia jak największej ilości potrzeb turysty, w celu zachęcenia go do ponownego skorzystania z oferty.

Przeprowadzone badania wskazały bowiem, że region posiada wiele walorów turystycznych, które nie spełniają wszystkich oczekiwań gości.

Słabą stroną w regionie są braki w istniejącym zagospodarowaniu turystycznym i ograniczonej dostępności do atrakcji turystycznych. Z uwagi na podstawowe znaczenie tych elementów dla turystyki należy w pierwszej kolejności podjąć działania poprawiające ten stan rzeczy.

Ceniona głównie przez gości jest życzliwość mieszkańców, co świadczy o pozytywnym stosunku społeczności lokalnych do turystów.

Wartością regionu łódzkiego jest też wysoko oceniana oferta usług gastronomicznych, która stanowi istotne uzupełnienie jego walorów turystycznych.

Oferta kulturalna, a szczególnie imprezy i wydarzenia kulturalne w regionie okazały się mało atrakcyjne lub niedostępne dla turystów, a istniejące – nie spełniające ich oczekiwań.

Podsumowując, rekomendacje dla miasta Piotrkowa Trybunalskiego wynikające z analizy istniejącego ruchu turystycznego obejmują:

- 1) wykorzystując dynamikę wzrostu ruchu turystycznego należy objąć kompleksową ofertą produktów turystycznych główne walory miasta, co pozwoli na zwiększenie wydatków turystów odwiedzających Piotrków Trybunalski,
- 2) kluczowe walory kulturowe miasta powinny być wyodrębnione i wyeksponowane zarówno w kontekście inwestycyjnym, jak i promocyjnym
- 3) ofertą produktów turystycznych należy objąć szczególnie segment turystów zagranicznych, celem zwiększenia częstotliwości ich przyjazdu do Piotrkowa Trybunalskiego,
- 4) z uwagi na położenie miasta w otoczeniu popularnego obszaru wypoczynkowego – Zbiornika Sulejowskiego, a także niedaleko milionowej aglomeracji łódzkiej, oś oferty turystycznej Piotrkowa Trybunalskiego winno stanowić zaspokojenie potrzeb poznawczych gości oraz potrzeb z zakresu turystyki aktywnej – kwalifikowanej w ramach Strefy Zrzutu Pete – głównie w ramach oferty rekreacji weekendowej,
- 5) priorytetowym celem jest uzupełnienie braków w istniejącym zagospodarowaniu turystycznym i założenie pełnej dostępności do atrakcji turystycznych,
- 6) w przyszłych działaniach związanych z rozwojem turystyki w Piotrkowie Trybunalskim powinno wzmocnić się bezpośrednią obsługę turysty oraz rozbudować ofertę turystyczną związaną m.in. z rozrywką, wydarzeniami kulturalnymi, gastronomią,
- 7) działania promocyjne miasta powinny opierać się o takie elementy jak: rekreacja, turystyka sentymentalna, spotkania kultur, zakupy.

V.3. Prognozy rozwoju rynku turystycznego

Tendencje rozwojowe turystyki europejskiej wskazują na następujące zjawiska istotne dla rozwoju turystyki w Polsce³:

- niewielki, szacowany na ok. 4% wzrost międzynarodowego ruchu turystycznego w Europie i wzrost konkurencji głównych ośrodków recepcyjnych,
- wzrost znaczenia dostępności komunikacyjnej przy wyborze kierunków wyjazdów (wzrost znaczenia bezpośrednich połączeń oraz generalnego skrócenia czasu dojazdu),
- wzrost liczby osób w najwyższych grupach wiekowych o coraz wyższych dochodach, a w konsekwencji wzrost zainteresowania ofertą turystyki prozdrowotnej oraz turystyką miejską,
- wzrost podaży usług przeznaczonych dla coraz lepiej sytuowanego młodego pokolenia zainteresowanego kontaktami z rówieśnikami w miejscach odwiedzanych (coraz wyższy udział wydatków na zakupy i rozrywkę, imprezy kulturalne w czasie wyjazdów),
- wzrost zainteresowania wysokiej jakości ofertą turystyki aktywnej i specjalistycznej przeznaczonej dla wszystkich grup wiekowych,
- wzrost zainteresowania jakością usług, a w szczególności jakością usług specjalistycznych przy zdecydowanej poprawie i ujednoczeniu jakości usług standardowych.

W strukturze wydatków w czasie pobytu w Polsce, spadać powinien udział wydatków na bazę noclegowa i transport, a zdecydowanie rosnąć udział usług kulturalno rekreacyjnych, zakupów na potrzeby własne oraz innych usług.

Należy przyjąć, że o planowanym wzroście liczby przyjazdów turystów zagranicznych do Polski zadecyduje konkurencyjność polskich produktów turystycznych na rynku międzynarodowym i jakość kadr turystycznych.

Rozwój turystyki krajowej mieszkańców Polski w latach do roku 2015 kształtować powinny następujące zjawiska:

- wzrost dochodów ludności umożliwiający wzrost liczby wyjazdów turystycznych,

³ Na podstawie *Diagnozy stanu rozwoju turystyki do 2006 roku i prognozy na lata 2007-2013, aktualizacja kwiecień 2008 r.*

- znacznie wolniejszy wzrost liczby krótkich wyjazdów krajowych będący wynikiem zwiększenia się liczby wyjazdów dłuższych oraz krótkich wyjazdów zagranicznych, a także kontynuacji obserwowanego w latach 2000-2008 wzrostu nawyków weekendowych beznoclegowych wyjazdów do centrów handlowych i rozrywkowych oraz krótkich wyjazdów podmiejskich „na grilla”,
- wzrost liczby turystycznych wyjazdów weekendowych będzie w dużym stopniu zależał od zdecydowanej poprawy dostępności transportowej centrów turystycznych,
- coraz ważniejszą rolę w zmianach stylu wypoczyniania społeczeństwa będzie odgrywał wzrost liczby osób w wieku emerytalnym, w tym emerytów z rodzin lepiej sytuowanych,
- wzrost dochodów społeczeństwa przy jednoczesnym utrwalaniu się nawyków turystycznych kształtować będzie wzrost zainteresowania ofertą droższą i wyższej jakości.

Reasumując, podstawowym źródłem wzrostu udziału gospodarki turystycznej w PKB w do roku 2015 powinien być wzrost wydatków turystów zagranicznych i krajowych w czasie wyjazdów turystycznych osiągnięty dzięki poszerzeniu oferty i poprawie jakości oferowanych usług.

Niezależnie od tego strategicznym zadaniem powinno być przeciwdziałanie stagnacji i wcześniejszemu spadkowi aktywności turystycznej mieszkańców Polski, a w szczególności zapewnienie wzrostu aktywności turystycznej młodzieży do roku 2015. Działania edukacyjne i promocja aktywnych zachowań społeczeństwa powinny zwiększyć poziom aktywności turystycznej mieszkańców Polski co przy pogarszającej się strukturze wiekowej może zapobiec spadkowi aktywności poszczególnych grup wiekowych.

Na podstawie obserwacji sytuacji w krajach europejskich oraz prognoz ekspertów ekonomicznych w nadchodzących latach sektor usług będzie rozwijał się w tempie szybszym niż cała gospodarka, a turystyka będzie jednym z najszybciej rozwijających się segmentów. Ponieważ udział sektora usług w gospodarce polskiej jest niższy niż w rozwiniętych krajach należy przyjąć, że będzie się on rozwijał znacznie szybciej od przemysłu, czy rolnictwa. Oznacza to, że w nadchodzących latach gospodarka turystyczna w Polsce ma szansę rozwijać się w tempie większym od tempa rozwoju całej polskiej gospodarki (mierzonej tempem wzrostu PKB).

Przyjmując do 2015 ostrożny scenariusz rozwoju turystyki zakłada się, iż tempo rozwoju gospodarki turystycznej będzie zbliżone do zakładanego średniego tempa wzrostu PKB. Scenariusz optymistyczny uwzględniający wysoki stopień uzależnienia turystyki

od całej gospodarki zakłada, że tempo wzrostu gospodarki turystycznej do 2015 r. może być o około 2 punkty procentowe wyższe niż tempo wzrostu PKB.

VI. Program rozwoju turystyki w Piotrkowie Trybunalskim na lata 2009-2015

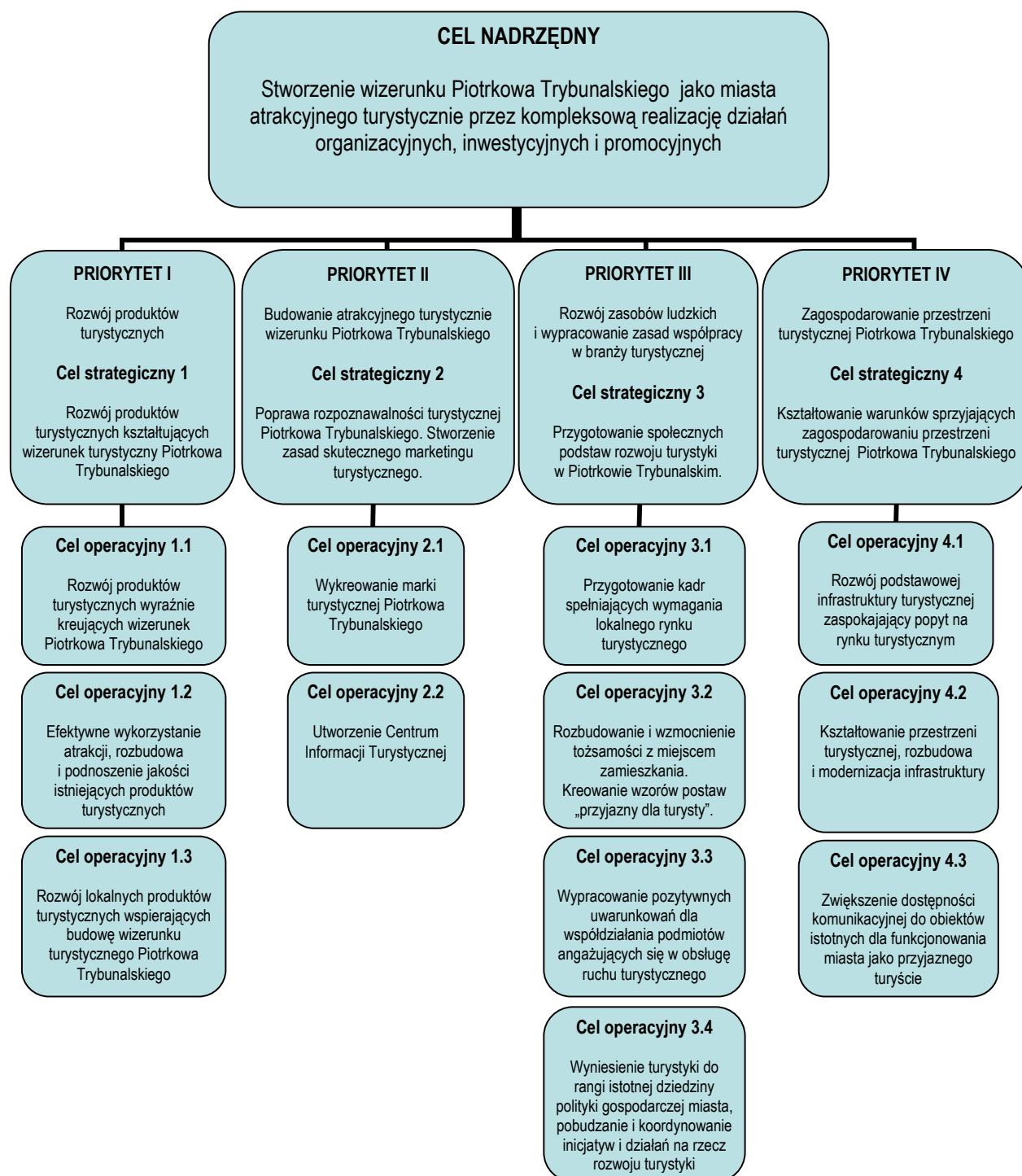
Wizja strategiczna turystyki w Piotrkowie Trybunalskim

Piotrków Trybunalski to miasto zaspokajające szeroką gamę potrzeb turystów i mieszkańców, oferujące usługi na wysokim poziomie. Wyznacznikiem jakości, obok gościnności mieszkańców i profesjonalnej obsługi, jest standard bazy materialnej, dostęp do informacji i bezpieczeństwo. Turystyka jest jedną z głównych sił napędowych rozwoju miasta - generuje miejsca pracy i opiera się na zasadach zrównoważonego rozwoju. Turystyka to dziedzina oparta na stabilnym systemie organizacyjnym i zarządzaniu marketingowym. Wizerunek miasta to przyjazne otoczenie, tożsamość kulturowa i twórcza społeczność.

Misja Piotrkowa Trybunalskiego w zakresie turystyki

Turystyka daje możliwości wyraźnego rozwoju miasta opartego na bogatym potencjale walorów kulturowych oraz zasobach ludzkich. Poprzez zrównoważony rozwój chronimy obszary kulturowo cenne, a także umacniamy tożsamość opartą na historii i kulturze oraz tradycjach. Rozwój turystyki stwarza szansę na zaktywizowanie obszarów zdegradowanych. Zintegrowane działania w procesie tworzenia i promocji produktów turystycznych sprawiają, że Piotrków Trybunalski będzie miastem znanym i chętnie odwiedzanym przez turystów oraz przyjaznym miejscem dla jego mieszkańców.

VI.1 Priorytety rozwoju turystyki w Piotrkowie Trybunalskim

Priorytet I - Rozwój produktów turystycznych

Cel strategiczny 1 - Rozwój produktów turystycznych kształtujących wizerunek turystyczny Piotrkowa Trybunalskiego

Cel operacyjny 1.1

Rozwój produktów turystycznych wyraźnie kreujących wizerunek Piotrkowa Trybunalskiego.

Działanie 1.1.1

Wsparcie budowy produktów wykorzystujących najważniejsze walory turystyczne Piotrkowa Trybunalskiego i realizujących wizję rozwoju turystyki

Działanie 1.1.2

Wsparcie realizacji istniejących oraz opracowanie koncepcji nowych imprez i wydarzeń turystycznych, kulturalnych i sportowych, w tym również widowisk i rekonstrukcji historycznych

Działanie 1.1.3

Integrowanie oferty turystycznej Piotrkowa Trybunalskiego z ofertą powiatu i regionu

Działanie 1.1.4

Wsparcie dla produktów o wysokim stopniu innowacyjności

Działanie 1.1.5

Tworzenie turystycznych szlaków tematycznych o zasięgu miejskim i powiatowym

Cel operacyjny 1.1

Rozwój produktów turystycznych wyraźnie kreujących wizerunek Piotrkowa Trybunalskiego

Działanie 1.1.1

Wsparcie budowy produktów wykorzystujących najważniejsze walory turystyczne Piotrkowa Trybunalskiego i realizujących wizję rozwoju turystyki

Podjęcie działań zmierzających do realizacji określonej wizji rozwoju turystyki w Piotrkowie Trybunalskim wymaga konsekwencji i zaangażowania w projekty wspierające osiągnięcie zauważalnej pozycji na rynku turystycznym oraz zbudowania marki turystycznej miasta. Realizacja projektów kluczowych powinna objąć poza wsparciem organizacyjnym dot. m. in. doradztwa i szkolenia, także wsparcie finansowe lub pomoc w pozyskiwaniu środków finansowych, a ponadto działania wspierające rozwój infrastruktury turystycznej i otoczenia niezbędnego dla realizacji projektu jak i działania promocyjne ukierunkowane na określone grupy docelowe.

Priorytetem w tym zakresie jest opracowanie szczegółowych programów rozwoju produktów turystycznych (takich jak Trakt Wielu Kultur, Strefa Zrzutu PeTe Skydive, Sanktuaria piotrkowskie), w tym opracowanie zasad powoływania grup w celu realizacji projektów kluczowych, a także opracowanie niezbędnych ekspertyz oraz analiz uzasadniających realizację wybranych projektów.

Działanie 1.1.2

Wsparcie realizacji istniejących oraz opracowanie koncepcji nowych imprez i wydarzeń turystycznych, kulturalnych i sportowych, w tym również widowisk i rekonstrukcji historycznych

Dotychczasowe, konsekwentnie realizowane przedsięwzięcia wpisują się w kalendarz cyklicznych miejskich imprez kulturalnych, sportowych i turystycznych. Niektóre z nich zyskały rangę regionalną, a niektóre ogólnopolską. Konieczna jest promocja tych przedsięwzięć, by z roku na rok stawały się bardziej zauważalne w kraju. Dla większego zainteresowania turystów Piotrkowem Trybunalskim konieczne jest nie tylko wsparcie już realizowanych wydarzeń i imprez, ale także inicjowanie i zachęcanie do organizacji nowych inicjatyw promujących turystyczną ofertę miasta.

Za priorytetowe uznaje się działania wspierające realizację i rozwój odbywających się już wydarzeń i imprez kulturalnych, sportowych i turystycznych oraz tworzenie nowych przedsięwzięć tego typu, a ponadto opracowanie w tym zakresie koncepcji nowych inicjatyw

uwzględniających zidentyfikowanie obszarów wizerunkowych. Intensyfikacji wymagają działania uzupełniające podstawową ofertę produktów turystycznych, odwołujące się do bogatej historii Piotrkowa Trybunalskiego poprzez rozwój przedsięwzięć o charakterze widowisk i rekonstrukcji historycznych, a także działania wychodzące naprzeciw oczekiwaniom potencjalnych turystów.

Na szczególnie wsparcie zasługują przedsięwzięcia z założenia cykliczne. Z dotychczas realizowanych na wsparcie umożliwiające kontynuację zasługują m.in. wymienione w rozdziale Instytucje i wydarzenia kulturalne oraz inicjatywy:

- przedsięwzięcia realizowane pod hasłem „Spotkania na Trakcie Wielu Kultur” (prezentacje historii i kultury żydowskiej, rzymskiej, rosyjskiej, niemieckiej, innych kultur),
- impreza „Ekran Wielu Kultur – Piotrkowski Przegląd Filmowy”,
- Przegląd „Sceny z 800-lecia”,
- Imieniny Piotrków (sobota najbliższa 29 czerwca) promujące hasło: Wielu Piotrków – Trybunalski jeden!
- Motopiknik (sobota najbliższa 22 lipca).

Działanie 1.1.3

Integrowanie oferty turystycznej Piotrkowa Trybunalskiego z oferta regionu

Efektywność realizacji *Programu rozwoju turystyki Piotrkowa Trybunalskiego na lata 2009-2015* zależeć będzie od współpracy samorządów w celu wypracowania zintegrowanej oferty turystycznej Piotrkowa Trybunalskiego i regionu. Wskazane jest daleko idące współdziałanie zarówno w obszarze informacyjnym jak i ofertowym.

Priorytetami w tym zakresie winno być wspieranie inicjatyw i przedsięwzięć wykraczających poza granice Piotrkowa Trybunalskiego, w tym budowa kulturowych produktów lokalnych takich jak: muzea, skanseny i parki tematyczne, izby tradycji, rekonstrukcje grodów, wioski, trasy pielgrzymkowe, a także tworzona w określonej konwencji oferta handlowa, noclegowa, gastronomiczna i rozrywkowa wykorzystująca walory lokalne oraz budowa sieci tras turystyki aktywnej, tj. krajoznawczych ścieżek pieszych, rowerowych i konnych. Do priorytetów należy zaliczyć także powołanie, wspólnego ze Starostwem Powiatowym, zespołu ds. turystyki oraz udział w tematycznych szkoleniach, seminariach i konferencjach, a także prowadzenie analiz i badań dotyczących możliwości rozwoju nowych ofert ponadlokalnych.

Działanie 1.1.4

Wsparcie dla produktów o wysokim stopniu innowacyjności

Tradycyjna ekspozycja cieszy się coraz mniejszym zainteresowaniem turystów, których nie satysfakcjonuje już bierne poznawanie świata. Niekonwencjonalna forma prezentacji ma wpływ na jej atrakcyjność. Współczesny turysta oczekuje interaktywności prezentowanych produktów. Najlepszą formą promocji jest zadowolenie i satysfakcja turysty. Z tego powodu niezbędne jest wsparcie wszelkich działań innowacyjnych w zakresie turystyki, zarówno w sferze organizacyjnej jak i koncepcyjnej obejmującej jedynie pomysł lub produkt turystyczny.

W tym obszarze problemowym innowacyjność powinna być głównym kryterium doboru projektów przeznaczonych do wsparcia w celu rozwoju turystyki w Piotrkowie Trybunalskim. Wsparcie w tym zakresie powinno obejmować ponadto organizację konkursów na najbardziej innowacyjne projekty realizujące podstawowe kierunki rozwoju turystyki Piotrkowa Trybunalskiego, a także szkolenia oraz doradztwo z zakresu budowy produktów turystycznych i wsparcie w poszukiwaniu środków na realizację innowacyjnych projektów o charakterze turystycznym.

Działanie 1.1.5

Tworzenie turystycznych szlaków tematycznych o zasięgu miejskim i powiatowym

Jedną z najpopularniejszych form prezentacji walorów turystycznych jest wykorzystywanie do tego celu szlaków turystycznych. Piotrków Trybunalski ma doskonałe warunki do realizacji działań w tym zakresie. Wśród przykładowych możliwych rozwiązań wymienić można szlaki historyczne, przyrodnicze, kulturowe, religijne. Dotychczasowe inicjatywy w tym zakresie (Szlak zabytków, Po filmowej taśmie, Szlak żydowski, a przede wszystkim Trakt Wielu Kultur) spotkały się w czasie imprez wystawienniczych i targowych z dużym zainteresowaniem potencjalnych turystów, a także pobudziły ciekawość mieszkańców Piotrkowa Trybunalskiego, którzy zaczęli bardziej interesować się historią miasta.

Za priorytet uznać należy wspieranie tworzenia nowych atrakcyjnych szlaków turystycznych, organizację szkoleń dla inicjatorów takich działań oraz wspieranie wszelkich form współpracy między podmiotami uczestniczącymi we wdrażaniu tego typu projektów. Przy realizacji przedsięwzięć tego typu należy uwzględnić możliwość potencjalnej integracji ze szlakami regionalnymi.

Cel operacyjny 1.2

Efektywne wykorzystanie atrakcji, rozbudowa i podnoszenie jakości istniejących produktów turystycznych

Działanie 1.2.1

Tworzenie turystycznych pakietów tematycznych

Wielu turystów oczekuje konkretyzacji oferty turystycznej, w tym sprecyzowanych propozycji tematycznych. Zapotrzebowanie to wymusza budowanie pakietów turystycznych odnoszących się do jednego wiodącego tematu. Przykładami zastosowanych w ostatnim czasie rozwiązań są przygotowane już pakiety odwołujące się do wielokulturowości Piotrkowa Trybunalskiego (Trakt Wielu Kultur), oferty sportów aktywnych (Strefa Zrzutu PeTe Skydive), oferty z zakresu turystyki pielgrzymkowej oraz do realizowanych w mieście filmów i oferty sportowo-rekreacyjnej. Takie rozwiązania ułatwiają podmiotom zorientowanym na obsługę ruchu turystycznego podejmowanie wspólnych działań.

Realizacja działania w tym obszarze wymaga zaangażowania i współpracy lokalnego samorządu, instytucji, organizacji i przedsiębiorców zajmujących się obsługą ruchu turystycznego, biur podróży oraz dostawców usług w sferze turystyki. Współdziałanie w tym zakresie przynieść może wymierne efekty nie tylko w sferze turystycznej, ale także gospodarczej.

Cel operacyjny 1.3

Rozwój lokalnych produktów turystycznych wspierających budowę wizerunku turystycznego Piotrkowa Trybunalskiego

Działanie 1.3.1

Przekształcanie lokalnych tradycji i zwyczajów w ofertę produktów turystycznych

Nadal w niedostatecznym stopniu wykorzystywana jest wyjątkowo bogata historia Piotrkowa Trybunalskiego. Brak zainteresowania tym obszarem tematycznym wynikać może z zaniedbań w sferze edukacji i promocji wewnętrznej. Z tego powodu na szczególne wsparcie zasługują wszelkie inicjatywy odwołujące się do historii miasta i czerpiące z niej inspirację do działań o charakterze kulturalnym, rekreacyjnym, sportowymi i turystycznym.

Rolą samorządu, animatorów kultury i turystyki jest uświadamianie, że walory historyczne postrzegane jako anachroniczne po spełnieniu określonych warunków mogą stać się atrakcyjnym produktem rynkowym. Współdziałanie w tym zakresie winno pielęgnować dotychczas podjęte inicjatywy jak też inspirować do podejmowania kolejnych.

Inicjatywy te winny być objęte ofertą produktową pod marką Trakt Wielu Kultur.

Działanie 1.3.2

Wspieranie rozwoju wybranych produktów niszowych

Podejmowanie działań w zakresie budowania oferty produktów zaspokajających potrzeby stosunkowo nielicznych grup ma swoje uzasadnienie, albowiem produkty niszowe stają się często zalążkiem większych inicjatyw i przedsięwzięć wykorzystujących te walory miasta, których nie udało się włączyć w inne produkty turystyczne regionu.

W ramach działań wspierających powinno się znaleźć stwarzanie warunków umożliwiających budowanie oferty produktów niszowych w obszarach, które nie zostały wykorzystane, jak np. sporty ekstremalne, wioski tematyczne, turystyka militarna, motoryzacja.

Priorytet II – Budowanie atrakcyjnego turystycznie wizerunku Piotrkowa Trybunalskiego

Cel strategiczny 2 - Poprawa rozpoznawalności turystycznej Piotrkowa Trybunalskiego. Stworzenie zasad skutecznego marketingu turystycznego

Cel operacyjny 2.1

Wykreowanie marki turystycznej Piotrkowa Trybunalskiego

Działanie 2.1.1

Wsparcie dla projektów turystycznych budujących wizerunek Piotrkowa Trybunalskiego

Działanie 2.1.2

Opracowanie Systemu Identyfikacji Wizualnej

Działanie 2.1.3

Opracowanie zasad korzystania z Systemu Identyfikacji Wizualnej

Działanie 2.1.4

Opracowanie i wdrożenie planu promocji turystycznej Piotrkowa Trybunalskiego

Cel operacyjny 2.1

Wykreowanie marki turystycznej Piotrkowa Trybunalskiego.

Działanie 2.1.1

Wsparcie dla projektów turystycznych budujących wizerunek Piotrkowa Trybunalskiego

Fundamentem budowania marki turystycznej Piotrkowa Trybunalskiego musi być oferta turystyczna miasta, w tym atrakcyjna infrastruktura, przygotowane i wdrożone produkty turystyczne oraz imprezy, wydarzenia kulturalne i sportowo-rekreacyjne. W związku z tym konieczne jest wspieranie działań wpisanych w obszary tematyczne o podstawowym znaczeniu dla budowania wizerunku Piotrkowa Trybunalskiego. Podstawowa oferta turystyczna Piotrkowa Trybunalskiego opiera się na trzech markach: Trakt Wielu Kultur, Strefa Zrzutu PeTe Skydive, Sanktuaria piotrkowskie.

Podstawowymi kryteriami decydującymi o wsparciu powinny być: innowacyjność, zasięg oddziaływania, powtarzalność, a także możliwość zaangażowania wielu podmiotów w realizację przedsięwzięcia.

Do głównych form wsparcia zaliczyć należy oprócz dofinansowania realizacji projektu, działania pomocnicze w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, szkoleniu oraz wsparcie informacyjno-promocyjne, w tym wsparcie poprzez przyznawanie patronatu lub pomoc organizacyjną.

Działanie 2.1.2

Opracowanie Systemu Identyfikacji Wizualnej

Istniejące logo Piotrkowa Trybunalskiego do tej pory spełniało swoją funkcję we właściwy sposób określając bardzo korzystne położenie miasta. Logo nie oddaje jednak charakteru miasta. Potrzeba działania obejmuje także konieczność opracowania Systemu Identyfikacji Wizualnej, który korzystnie wpłynąłby na wizerunek miasta.

Dla budowy marki turystycznej Piotrkowa Trybunalskiego wskazane jest zmodyfikowanie obecnego lub przygotowanie nowego logo oraz opracowanie opartego na nim Systemu Identyfikacji Wizualnej.

Działanie 2.1.3

Opracowanie zasad korzystania z Systemu Identyfikacji Wizualnej

Logo oraz SIW powinny być udostępniane wszystkim zainteresowanym bezpłatnie, lecz wykorzystanie elementów systemu do indywidualnych materiałów informacyjno-promocyjnych musi spełniać określone warunki i odbywać się zgodnie z określonymi zasadami dotyczącymi m.in. proporcji, barw, otoczenia. Zakłada się jak najszersze wykorzystanie logo nie tylko przez właściciela, ale także przez inne podmioty z uwzględnieniem faktu, że logo promocyjne w świetle rozumienia prawa jest utworem chronionym prawem autorskim.

Działanie 2.1.4

Opracowanie i wdrożenie planu promocji turystycznej Piotrkowa Trybunalskiego

Jednym z zasadniczych zadań wynikających z wdrażania *Programu rozwoju turystyki Piotrkowa Trybunalskiego na lata 2009-2015* powinno być opracowanie „Planu promocji turystycznej Piotrkowa Trybunalskiego”.

W tym celu konieczne są zarówno wzrost nakładów finansowych na działania promocyjne jak i ścisła współpraca samorządu lokalnego z organizacjami turystycznymi oraz podmiotami gospodarczymi działającymi w obszarze turystyki w celu opracowania kampanii promocyjnych. „Plan...” musi dotyczyć następujących obszarów:

- opracowanie założeń Systemu Identyfikacji Wizualnej Piotrkowa Trybunalskiego,
- tworzenie, publikacja i dystrybucja materiałów promocyjnych obejmujących nie tylko tradycyjne materiały informacyjne, ale także nowoczesne formy przekazu dostosowane do poszczególnych grup odbiorców itp.,
- udział w targach i imprezach wystawienniczych,
- kompleksowe kampanie promocyjne.

Cel operacyjny 2.2

Utworzenie Centrum Informacji Turystycznej

Działanie 2.2.1

Stworzenie Centrum Informacji Turystycznej

Punkty informacji turystycznej są strategicznymi miejscami obsługi ruchu turystycznego. Właściwie funkcjonujący punkt informacji turystycznej jest nie tylko miejscem dystrybucji materiałów informacyjnych i gadżetów, ale również miejscem koordynacji usług turystycznych, w tym m.in. organizacji przewodników, poszukiwania i rezerwacji miejsc noclegowych, rezerwacji lub zakupu biletów itp.

Dotychczasowe rozwiązania w zakresie miejskiej informacji turystycznej zlecanej w formie dotacji zewnętrznemu podmiotowi są niewystarczające w kontekście przystąpienia do wdrożenia założeń Programu Rozwoju Turystyki. Tym samym zaistniała potrzeba powołania jednostki, której podstawowym celem byłoby wprowadzenie w życie wytycznych ww. Programu, jak również monitoring ruchu turystycznego. Na bazie tych potrzeb zawiązana została idea powołania Centrum Informacji Turystycznej w Piotrkowie Trybunalskim.

Działanie 2.2.2

Uruchomienie turystycznej platformy internetowej

Miejscem pozyskiwania za pomocą Internetu informacji na temat oferty turystycznej Piotrkowa Trybunalskiego powinien być starannie opracowany portal turystyczny, będący cennym źródłem aktualnych informacji nie tylko dla turystów, ale także dla mieszkańców miasta. Portal powinien być dostępny dla wszystkich osób bez względu na stopień ich sprawności.

Działanie 2.2.3

Opracowanie systemu promocji wewnętrznej

Przez promocję wewnętrzną rozumie się m.in. stały kontakt z mieszkańcami miasta mający na celu zapewnienie ciągłego przepływu informacji. Sprawnie działający system umożliwia zaangażowanie mieszkańców w budowanie turystycznego wizerunku Piotrkowa Trybunalskiego, co przekłada się na budzenie poczucia identyfikacji z miastem.

Działanie 2.2.4

Opracowanie i wdrożenie oznakowania turystycznego Piotrkowa Trybunalskiego

O ile system oznakowania turystycznego w mieście uznać można za niewystarczający, o tyle system oznakowania Piotrkowa Trybunalskiego przy drogach otaczających miasto, na obrzeżach miasta, przy wjazdach do miasta oraz w okolicach Piotrkowa Trybunalskiego nie istnieje. Kilka tzw. „witaczek” ma walor estetyczny, ale zawarta na nich informacja nie jest wystarczająca, bowiem nie kieruje do odwiedzenia konkretnych miejsc. Dlatego niezbędne jest usytuowanie znaków kierunkowych, drogowskazów itp. informacji dla podróżujących. Realizacja tego przedsięwzięcia ułatwi dostęp do najciekawszych obiektów i miejsc oraz korzystnie wpłynie na poprawę wizerunku Piotrkowa Trybunalskiego jako miasta gościnnego i przyjaznego turystom. Bezspornie na wizerunek miasta wpływa jego estetyka. Wygląd niektórych obiektów położonych w centrum miasta wpływa bardzo niekorzystnie na wizerunek Piotrkowa Trybunalskiego, który postrzegany jest nadal – mimo znaczących pozytywnych zmian – jako miasto zaniedbane. Wiele uwag dotyczy także zarówno formy jak i sposobu ekspozycji szyldów reklamowych na Starówce.

Priorytet III - Rozwój zasobów ludzkich i wypracowanie zasad współpracy w branży turystycznej

Cel strategiczny 3 - Przygotowanie społecznych podstaw rozwoju turystyki w Piotrkowie Trybunalskim

Cel operacyjny 3.1.

Przygotowanie kadr spełniających wymagania lokalnego rynku turystycznego.

Działanie 3.1.1.

Określenie wielkości i specyfiki podaży firm z branży turystycznej na kadry.

Działanie 3.1.3.

Opracowanie i uruchomienie systemu kształcenia kadr dla branży turystycznej.

Działanie 3.1.2.

Wypracowanie algorytmów współdziałania między rynkiem turystycznym, lokalną administracją oraz placówkami kształcącymi i szkolącymi na potrzeby turystyki – uruchomienie programu praktyk i staży zawodowych.

Cel operacyjny 3.1.

Przygotowanie kadr spełniających wymagania lokalnego rynku turystycznego.

Działanie 3.1.1.

Określenie wielkości i specyfiki podaży firm z branży turystycznej na kadry.

W zakresie tego działania znajduje się opracowanie i wdrożenie systemu monitoringu rynku pracy w branży turystycznej i „okołoturystycznej”. Należy oszacować ilościowe i jakościowe zapotrzebowanie na kadry, niezbędne dla rozwoju rynku turystycznego oraz określić zakres tematyczny kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje pracowników.

Działanie 3.1.2.

Opracowanie i uruchomienie systemu kształcenia kadr dla branży turystycznej.

Zebrane w wyniku monitoringu rynku turystycznego dane winny stanowić podstawę do sporządzenia wieloletnich programów edukacyjnych i szkoleniowych. Wdrożenie tych programów wraz z systemem certyfikatów zawodowych pozwoli wykształcić zarówno kadrę zarządzającą jak i pracowników niższego szczebla dla branży turystycznej.

Działanie 3.1.3.

Wypracowanie algorytmów współdziałania między rynkiem turystycznym, lokalną administracją oraz placówkami kształcącymi i szkolącymi na potrzeby turystyki – uruchomienie programu praktyk i staży zawodowych.

Wypracowanie zasad współpracy i wymiany informacji pomiędzy placówkami edukacyjnymi kształcącymi kadry dla turystyki i podmiotami działającymi na rynku turystycznym pomoże uczącym się zdobyć niezbędną praktykę zawodową, absolwentom ułatwi znalezienie pracy, a firmom z branży turystycznej zagwarantuje bieżący dostęp do bazy wykształconych i kompetentnych pracowników.

W ramach tworzonego Centrum Informacji Turystycznej planuje się wdrożenie programu staży dla absolwentów kierunków o specjalnościach turystyka.

Cel operacyjny 3.2.

Rozbudowanie i wzmocnienie tożsamości z miejscem zamieszkania. Kreowanie wzorów postaw „przyjazny dla turysty”.

Działanie 3.2.1.

Poszerzenie zakresu wiedzy na temat turystycznych walorów miasta wśród dzieci i młodzieży - budowanie miejskiej tożsamości.

Działanie 3.2.2.

Wdrożenie systemu szkoleń tematycznych dla pracowników służb miejskich, administracji i branż „okołoturystycznych”.

Działanie 3.2.3.

Usprawnienie istniejących i wypracowanie nowych metod wspierania projektów „proturystycznych”.

Cel operacyjny 3.2.

Rozbudowanie i wzmocnienie tożsamości z miejscem zamieszkania. Kreowanie wzorów postaw „przyjazny dla turysty”.

Działanie 3.2.1.

Poszerzenie zakresu wiedzy na temat turystycznych walorów miasta wśród dzieci i młodzieży - budowanie miejskiej tożsamości.

Budowanie tożsamości lokalnej należy rozpocząć jak najwcześniej. Edukacja w tym zakresie powinna być prowadzona już na etapie wychowania przedszkolnego oraz szkoły podstawowej i kontynuowana w gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej. Program edukacji lokalnej powinien zawierać takie przykładowe elementy jak: spotkania z lokalnymi twórcami, artystami i sportowcami, lekcje historii w zabytkowych obiektach, lekcje przyrody w parkach i nad zbiornikami wodnymi, udział w ważnych dla miasta wydarzeniach, obchodach świąt narodowych i patriotycznych rocznic, udział w konkursach literackich, plastycznych i fotograficznych propagujących wiedzę o mieście i postaciach zasłużonych dla miasta, uczestnictwo w imprezach sportowych z udziałem lokalnych sportowców.

Opracowanie i realizacja tego programu powinna przebiegać przy współpracy placówek edukacyjnych i wszystkich podmiotów działających w sferach kultury, sztuki i turystyki.

Działanie 3.2.2.

Wdrożenie systemu szkoleń tematycznych dla pracowników służb miejskich, administracji i branż „okołoturystycznych”.

W kreowaniu pozytywnego obrazu Piotrkowa Trybunalskiego, jako przyjaznego turyście istotną rolę odgrywa posiadanie – przynajmniej w podstawowym zakresie - wiedzy na temat miasta przez pracowników służb miejskich i branż „okołoturystycznych” takich jak: taksówkarze, pracownicy komunikacji miejskiej, instytucji kultury, czy gastronomii. Zatem każda z wymienionych grup powinna mieć możliwość zdobycia bądź poszerzenia posiadanej wiedzy na temat atrakcji turystycznych miasta na popularnych kursach i szkoleniach.

Działanie 3.2.3.

Usprawnienie istniejących i wypracowanie nowych metod wspierania projektów „proturystycznych”.

Wydarzeniami generującymi zainteresowanie Piotrkowem Trybunalskim, a w dalszej perspektywie zachęcającymi do odwiedzenia miasta są bez wątpienia, odbywające się tu imprezy o randze ogólnokrajowej i międzynarodowej takie jak: Festiwal Kapel Podwórkowych, Trybunały Kabaretowe, Interakcje, Dni Piotrkowa i Jarmark Trybunalski, Bieg Piotrkowski i Bieg Trybunalski. Te i podobne im inicjatywy powinny być wspierane ramach rozwoju oferty turystycznej Piotrkowa Trybunalskiego, gdyż angażując lokalną społeczność do współdziałania, pomagają budować lokalną tożsamość.

Na szczególne wsparcie zasługują inicjatywy i działania angażujące mieszkańców miasta w przedsięwzięcia przekładające się bezpośrednio lub pośrednio w zainteresowanie miastem i historią Piotrkowa Trybunalskiego, takie jak np. konkurs na stworzenie najciekawszej strony internetowej na temat wybranego zabytku Piotrkowa Trybunalskiego, sportowa rywalizacja w nietypowej dziedzinie lub niepowtarzalne przedsięwzięcie.

Cel operacyjny 3.3.

Wypracowanie pozytywnych uwarunkowań dla współdziałania podmiotów angażujących się w obsługę ruchu turystycznego.

Działanie 3.3.1.

Zainicjowanie powstania i wspieranie działalności Lokalnej Organizacji Turystycznej.

Działanie 3.3.2.

Stymulowanie działalności podmiotów realizujących zadania związane z ruchem turystycznym.

Działanie 3.3.3.

Wdrożenie działań na rzecz integracji innych środowisk z podmiotami branży turystycznej.

Cel operacyjny 3.3.

Wypracowanie pozytywnych uwarunkowań dla współdziałania podmiotów angażujących się w obsługę ruchu turystycznego.

Działanie 3.3.1.

Wydzielenie ze struktur Urzędu Miasta komórki koordynującej wdrażanie programu rozwoju turystyki w Piotrkowie Trybunalskim.

Realizację programu rozwoju turystyki w Piotrkowie Trybunalskim powinien koordynować oddzielny podmiot posiadający wymagane uprawnienia i umocowania prawne. Ze względu na zakres działań objętych programem, podmiotem tym mogłaby być Lokalna Organizacja Turystyczna, a wobec braku takiej, funkcję koordynatora działań w tym zakresie powinna pełnić specjalna komórka wydzielona ze struktur Urzędu Miasta.

Działanie 3.3.2.

Stymulowanie działalności podmiotów realizujących zadania związane z ruchem turystycznym.

Szeroko pojęte wsparcie dla podmiotów realizujących zadania związane z ruchem turystycznym powinno obejmować przede wszystkim organizację szkoleń i kursów, pomoc przy zakładaniu i rejestrowaniu podmiotu, doradztwo w zakresie redagowania projektów turystycznych, bieżącą informację w zakresie planowanych inwestycji turystycznych, kierunkach rozwoju, planach, wynikach badań rynkowych itp.

Działanie 3.3.3.

Wdrożenie działań na rzecz integracji innych środowisk z podmiotami branży turystycznej.

Rozwój turystyki w Piotrkowie Trybunalskim wymaga skoordynowania działań wielu podmiotów. W trakcie realizacji programu konieczne będzie powoływanie grup projektowych, skupiających przedstawicieli podmiotów istotnych dla tworzonego projektu. Każda grupa wyłonić powinna odpowiedzialnego kompleksowo za projekt lidera projektu oraz określić podział obowiązków i formalne zasady współpracy członków grupy. Zdobyte doświadczenie podmioty mogłyby wykorzystywać przy realizacji kolejnych, większych projektów.

Cel operacyjny 3.4.

Wyniesienie turystyki do rangi istotnej dziedziny polityki gospodarczej miasta, pobudzanie i koordynacja inicjatyw i działań na rzecz rozwoju turystyki.

Działanie 3.4.1.

Dostosowanie struktury organizacyjnej administracji samorządowej oraz kwalifikacji jej personelu do zarządzania turystyką.

Działanie 3.4.2.

Zwiększenie puli środków przeznaczonych na turystykę w budżecie miasta.

Działanie 3.4.3.

Uruchomienie lokalnego systemu wsparcia dla podmiotów z branży turystycznej w zakresie ubiegania się o pozyskanie środków na realizację celów turystycznych.

Cel operacyjny 3.4.

Wyniesienie turystyki do rangi istotnej dziedziny polityki gospodarczej miasta, pobudzanie i koordynacja inicjatyw i działań na rzecz rozwoju turystyki.

Działanie 3.4.1.

Dostosowanie struktury organizacyjnej administracji samorządowej oraz kwalifikacji jej personelu do zarządzania turystyką.

Turystyka nie była dotąd traktowana jako samodzielny i istotny element gospodarki lokalnej. Skutkiem tego jest powierzanie zadań z zakresu turystyki różnym referatom Urzędu Miasta, a zarządzania tym obszarem Referatowi Kultury, Sportu i Promocji Miasta. Dla sprawnego zarządzania tą dziedziną należy wydzielić samodzielną komórkę do spraw turystyki i promocji i zadbać o przeszkolenie jej pracowników w wymaganym zakresie. Ważnym jest również, aby pozostali pracownicy UM posiadli podstawową wiedzę na temat walorów turystycznych Piotrkowa Trybunalskiego i jego historii.

Działanie 3.4.2.

Zwiększenie puli środków przeznaczonych na turystykę w budżecie miasta.

Podniesienie roli turystyki w życiu gospodarczym Piotrkowa Trybunalskiego i zwiększenie zakresu jej promocji wymagać będą większych nakładów ze strony budżetu miasta. Konieczne będzie opracowanie planów finansowych uwzględniających np. przygotowanie terenów pod inwestycje turystyczne, prowadzenie badań rynkowych, realizację multimedialnych kampanii promocyjnych na skalę regionalną, ogólnopolską i międzynarodową, druk wydawnictw promocyjnych itp.

Działanie 3.4.3.

Uruchomienie lokalnego systemu wsparcia dla podmiotów z branży turystycznej.

Zakres wsparcia dla powstających i działających już podmiotów rynku turystycznego powinien obejmować doradztwo, organizację szkoleń, opracowanie publikacji, dostęp do danych teleadresowych instytucji i organizacji wspierających branżę turystyczną, uproszczenie procedur rejestracyjnych, wprowadzenie preferencyjnych stawek podatków i ulg dla inwestorów, pomoc przy regulacji stanu prawnego gruntów i pomoc przy pozyskiwaniu funduszy na inwestycje.

Priorytet IV - Zagospodarowanie przestrzeni turystycznej Piotrkowa Trybunalskiego

Cel strategiczny 4 - Kształtowanie warunków sprzyjających zagospodarowaniu przestrzeni turystycznej Piotrkowa Trybunalskiego

Cel operacyjny 4.1.

Rozwój podstawowej infrastruktury turystycznej zaspokajający popyt na rynku turystycznym.

Działanie 4.1.1.

Stymulacja rozbudowy i modernizacji bazy noclegowej.

Działanie 4.1.2.

Pobudzanie rozwoju i poszerzanie oferty gastronomicznej z naciskiem na propagowanie potrawy kuchni lokalnej.

Cel operacyjny 4.1.

Rozwój podstawowej infrastruktury turystycznej zaspokajający popyt na rynku turystycznym.

Działanie 4.1.1.

Stymulacja rozbudowy i modernizacji bazy noclegowej.

Rozwojowi Piotrkowa Trybunalskiego jako miasta przyjaznego turystyce musi towarzyszyć rozbudowa i modernizacja istniejącej bazy noclegowej. Ważne przy tym jest dopasowanie standardów oferowanych usług do wymagań poszczególnych grup docelowych, np. turyści biznesowi, uczestnicy szkoleń, wycieczki szkolne, podróżujący z rodziną itp. Ze względu na położenie przy skrzyżowaniu głównych tras komunikacyjnych ze wschodu na zachód i z północy na południe Europy wydaje się zasadnym zlokalizowanie w okolicy zbiornika Bugaj pól campingowych i carawaningowych dla turystów zmotoryzowanych.

Dla zapewnienia należytego poziomu usług w tym zakresie wskazane byłoby określenie standardów jakości, które podlegałyby weryfikacji. Podmioty spełniające określone wymagania mogłyby otrzymywać okresowe certyfikaty jakości.

Działanie 4.1.2.

Pobudzenie rozwoju i poszerzenie oferty gastronomicznej z naciskiem na propagowanie potraw kuchni lokalnej.

Restauracja oferująca w menu potrawy kuchni regionalnej jest nie tylko miejscem zaspokajania żywieniowych potrzeb człowieka, staje się również lokalnym produktem turystycznym, stanowiącym dodatkową atrakcję turystyczną. Dlatego ważne jest, aby wspierać wszystkie te podmioty gastronomiczne, które będą kultywowały tradycję regionalnej, piotrkowskiej kuchni.

Podmioty gospodarcze świadczące usługi w zakresie gastronomii mogłyby ubiegać się o okresowy certyfikat potwierdzający oferowanie produktów regionalnych oraz prowadzenie działalności na odpowiednim poziomie jakościowym.

Cel operacyjny 4.2.

Kształtowanie przestrzeni turystycznej, rozbudowa i modernizacja infrastruktury

Działanie 4.2.1.

Zagospodarowanie istniejących zbiorników wodnych i terenów przyległych.

Działanie 4.2.2.

Przywrócenie walorów estetycznych rzekom płynącym w obrębie miasta.

Działanie 4.2.3.

Kontynuacja – w rozszerzonej formule – realizacji projektu Trakt Wielu Kultur.

Działanie 4.2.4.

Wzbogacenie szlaków i obiektów turystycznych o elementy infrastruktury towarzyszącej i małej architektury uwzględniających potrzeby osób niepełnosprawnych.

Działanie 4.2.5.

Rozbudowa i modernizacja infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.

Cel operacyjny 4.2.

Kształtowanie przestrzeni turystycznej, rozbudowa i modernizacja infrastruktury.

Działanie 4.2.1.

Zagospodarowanie istniejących zbiorników wodnych i terenów przyległych.

W obrębie miasta zlokalizowanych jest kilka zbiorników wodnych, niestety żaden z nich nie jest zagospodarowany ani w pełni przystosowany do pełnienia funkcji rekreacyjnej. Należy niezwłocznie uregulować wszelkie kwestie własności tych zbiorników oraz przyległych do nich terenów i udostępnić je inwestorom. Na stawach w parku Belzackim i parku J.Poniatowskiego powinny funkcjonować małe przystanie z 3-4 małymi łódkami wiosłowymi i/lub rowerami wodnymi. Jezioro Bugaj powinno służyć uprawianiu sportów wodnych i żeglarstwu. Powinny funkcjonować tu przystanie, wypożyczalnie sprzętu pływającego i wyciąg linowy do nart wodnych.

Wszelkie ograniczenia w tym zakresie są szkodliwe z punktu widzenia gospodarczego, gdyż hamują rozwój wielu obszarów okolicy turystycznych i ograniczają możliwości pełnego wykorzystania potencjału turystycznego tych miejsc.

Działanie 4.2.2.

Przywrócenie walorów estetycznych rzekom płynącym w obrębie miasta.

Nieocenionym elementem architektury krajobrazu jest płynąca rzeka. Niestety, w wyniku urbanizacji z przestrzeni Piotrków Trybunalski niemal zupełnie znikły obie rzeczki, w rozwidleniu których położone jest miasto. Ze względów nie tylko estetycznych niezbędne jest przywrócenie rzeki miastu poprzez należyte zagospodarowanie koryta Strawy, zabezpieczenie brzegów, przywrócenie czystości wody i np. ew. miejscowe spiętrzenia. Rekonstrukcja kanału winna objąć obszar przynajmniej od ul. Wojska Polskiego poprzez ul. Pereca aż do al. Kopernika i komponując się z odtwarzaną zabudową na tym terenie, z zachowaniem stylistyki „starego miasta” oraz zlokalizowaniem tam obok mieszkaniowej także innych różnorodnych funkcji obsługi turystycznej, pozwoliłby stworzyć malowniczą dzielnicę.

Działanie 4.2.3.

Kontynuacja – w rozszerzonej formule – realizacji projektu Trakt Wiele Kultur.

Piotrków Trybunalski w niedostatecznym stopniu eksponuje i wykorzystuje pamiątki odwołujące się do wielokulturowości miasta. Turyści nie będą odwiedzać miasta, w którym do obejrzenia są jedynie plany rewitalizacji zamiast odrestaurowanych zabytków, albo takiego, w którym ukrywa się to, co winno być wyeksponowane. Należy doprowadzić do właściwego wyeksponowania pamiątek polskiej historii oraz ocalałych śladów kultury żydowskiej, niemieckiej i rosyjskiej, które zainteresować mogą zarówno mieszkańców miasta, jak i turystów krajowych i zagranicznych. Okazję do podjęcia działań w tym zakresie daje realizacja projektu TRAKT WIELU KULTUR.

Realizacja projektu TRAKT WIELU KULTUR pozwala ukazać całe bogactwo wynikające z wielokulturowości Piotrkowa Trybunalskiego, w którym współistniały ze sobą społeczności różnych narodowości i wyznań. Ta różnorodność, a także tragiczna historia Polski, w którą wpisało się utworzenie przez Niemców w Piotrkowie Trybunalskim pierwszego w Europie getta dla ludności żydowskiej, powinna być prezentowana z należyтым szacunkiem i pieczołowitością. Mając na względzie rozwój potencjału turystycznego Piotrkowa Trybunalskiego należy rozważyć ewentualność rozszerzenia obszaru objętego projektem Trakt Wiele Kultur o nowe obiekty i przedsięwzięcia z projektem związane, a także rekonstrukcję ocalałych pamiątek i miejsc związanych z kulturą żydowską, rosyjską i niemiecką oraz Stworzenie Centrum Pamięci i Dialogu im. Ireny Sendler w budynku synagogi przy ul. Jerozolimskiej 29, jako miejsca spotkań dzieci, młodzieży i dorosłych przedstawicieli różnych narodowości i wyznań.

Działanie 4.2.4.

Wzbogacenie szlaków i obiektów turystycznych o elementy infrastruktury towarzyszącej i małej architektury uwzględniających potrzeby osób niepełnosprawnych.

Na ogólną ocenę atrakcji turystycznej obok niej samej duży wpływ ma jakość, funkcjonalność i estetyka otoczenia, w którym się ona znajduje. Dlatego należy dołożyć wszelkich starań, aby lokalne plany rozwoju były spójne z przyjętą koncepcją zagospodarowania przestrzeni miejskiej i precyzyjnie określały parametry, jakie muszą spełniać elementy infrastruktury, małej architektury, systemu oznakowania i informacji przestrzennej. Istotne jest,

aby wszystkie powstające i modernizowane obiekty były przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Podstawowe elementy infrastruktury towarzyszącej, to miejsca parkingowe i postojowe, tablice informacyjne, sanitariaty oraz kosze na śmieci.

Działanie 4.2.5.

Rozbudowa i modernizacja infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.

Sport stanowi ważny element uzupełniający ofertę turystyczną. Z tego względu należy również położyć nacisk na rozbudowę i modernizację obiektów sportowych i rekreacyjnych i udostępnianie ich szerokim kręgom zainteresowanych. Dodatkowo nowoczesne obiekty sportowe jako miejsca rozgrywania zawodów o randze ogólnokrajowej i międzynarodowej stanowią swoisty magnes przyciągający do miasta uwagę mediów i rzesze kibiców. W zakresie rozbudowy infrastruktury sportowej i rekreacyjnej powinno znaleźć się jesioro Bugaj i tereny doń przyległe.

Cel operacyjny 4.3.

Zwiększenie dostępności komunikacyjnej do obiektów istotnych dla funkcjonowania miasta jako „przyjaznego turyście”.

Działanie 4.3.1.

Rozbudowa i modernizacja sieci dróg i parkingów z przystosowaniem do korzystania przez autokary .

Działanie 4.3.2.

Koordinacja rozkładów jazdy i tras komunikacji miejskiej w celu usprawnienia obsługi ruchu turystycznego.

Działanie 4.3.3.

Wprowadzenie rikszy i rowerów jako alternatywy dla pojazdów mechanicznych i do obsługi transportowej obszarów niedostępnych dla pojazdów mechanicznych.

Działanie 4.3.4.

Wsparcie promocji komunikacji lotniczej jako alternatywy dla uczestników podróży biznesowych.

Cel operacyjny 4.3.

Zwiększenie dostępności komunikacyjnej do obiektów istotnych dla funkcjonowania miasta jako „przyjaznego turyście”

Działanie 4.3.1.

Rozbudowa i modernizacja sieci dróg i parkingów z przystosowaniem do korzystania przez autokary .

Podstawowym problemem związanym z obsługą ruchu turystycznego w Piotrkowie Trybunalskim jest brak w bezpośrednim sąsiedztwie obiektów turystycznych wystarczającej ilości miejsc parkingowych – zwłaszcza dla busów i autokarów. Mimo prowadzonych sukcesywnych modernizacji i remontów wiele ulic i skrzyżowań wymaga jeszcze modernizacji i dostosowania do obsługi ruchu turystycznego. Istotnym elementem infrastruktury komunikacyjnej jest wielojęzyczny system oznakowania i informacji przestrzennej.

Działanie 4.3.2.

Koordinacja rozkładów jazdy i tras komunikacji miejskiej w celu usprawnienia obsługi ruchu turystycznego.

Istotne – również dla samych Piotrkowian, chcących zwiedzać swoje miasto – jest skoordynowanie rozkładu jazdy i tras komunikacji miejskiej w taki sposób, aby łatwo i tanio można było dotrzeć do każdej atrakcji turystycznej na terenie miasta. Dla potencjalnych turystów ważne jest aby trasy komunikacyjne przebiegały możliwie blisko hoteli i obiektów noclegowych.

Działanie 4.3.3.

Wprowadzenie rikszy i rowerów jako alternatywy dla pojazdów mechanicznych i do obsługi transportowej obszarów niedostępnych dla pojazdów mechanicznych.

Elementem wzbogacającym koloryt Starego Miasta, a równocześnie pełniącym funkcję komunikacyjną może być riksza. Wprowadzenie rikszy do obsługi tras turystycznych zarówno w obrębie Starówki jak i poza nią i uruchomienie sieci wypożyczalni rowerów może w znacznym stopniu pomóc w rozładowaniu korków ulicznych i przyczyni się do zmniejszenia emisji spalin i zanieczyszczenia powietrza.

Działanie 4.3.4.

Wsparcie promocji komunikacji lotniczej jako alternatywy dla uczestników podróży biznesowych.

Ważnym elementem ruchu turystycznego jest tak zwana turystyka biznesowa. Dysponujący lotniskiem z utwardzonym pasem startowym Piotrków może stanowić punkt docelowy i pośredni dla tego rodzaju podróżnych, współpracujących z firmami z samego Piotrkowa i jego okolic. Aby w pełni wykorzystać ten atut należy jednak zmodernizować infrastrukturę lotniska z jego zapleczem administracyjnym, gastronomicznym i hotelowym.

VI.2 Źródła finansowania

Główne kierunki rozwoju województwa łódzkiego określone zostały w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Łódzkiego - **RPO WŁ**, którego realizacja ma doprowadzić do poprawy konkurencyjności gospodarczej województwa łódzkiego, promowania zrównoważonego rozwoju regionu oraz zapewnienia większej spójności ekonomicznej i społecznej regionu łódzkiego. W ramach **RPO WŁ** realizowane będą następujące osie priorytetowe:

- I. Infrastruktura transportowa
- II. Ochrona środowiska
- III. Gospodarka, innowacyjność, przedsiębiorczość
- IV. Społeczeństwo informacyjne
- V. Infrastruktura społeczna
- VI. Odnowa obszarów miejskich
- VII. Pomoc techniczna.

Górna granica dofinansowanie projektów realizowanych w ramach osi priorytetowych **RPO WŁ** ma wynosić 85%. Współfinansowanie projektów związanych z turystyką odbywać się będzie przede wszystkim w ramach osi priorytetowej III, gdzie wskazane są następujące cele operacyjne związane z turystyką:

- Poprawa atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej regionu,
- Budowa i przebudowa infrastruktury turystycznej,
- Tworzenie infrastruktury informacyjnej wraz z tworzeniem nowoczesnych systemów informacji turystycznej,
- Działania na rzecz promowania lub wykorzystania dziedzictwa przyrodniczego w zgodzie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
- Rozwój infrastruktury służącej rozwojowi aktywnych form turystyki: budowa lub przebudowa
- obiektów sportowych i rekreacyjnych,
- Działania promocyjne w zakresie turystyki.

Dodatkowo w ramach tego programu będzie można uzyskać dofinansowanie na udziału w targach, wystawach oraz na marketing i promocję produktów lub marek regionalnych, a także na pozyskiwanie certyfikatów dla oferowanych usług i wytwarzanych produktów.

Specyfika rynku turystycznego przyczynia się do tego, że niektóre projekty realizowane w ramach Programu rozwoju turystyki w Piotrkowie Trybunalskim, będą mogły również uzyskać dofinansowanie w ramach innych osi priorytetowych **RPO WŁ**.

Na przykład budowę lub modernizację ścieżek rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych oraz inne projekty poprawiające dostępność komunikacyjną obiektów turystycznych będzie można sfinansować w ramach osi priorytetowej I – Infrastruktura transportowa.

Projekty dotyczące ekologicznych źródeł energii oraz inwestycję w infrastrukturę służącą prowadzeniu edukacji proekologicznej lub działania promocyjne związane z ochroną przyrody mogą liczyć na wsparcie finansowe w ramach osi priorytetowej II – Ochrona środowiska.

W ramach osi priorytetowej V – Infrastruktura społeczna, będą finansowane projekty obejmujące tworzenie infrastruktury informacyjnej i nowoczesnych systemów informacji kulturalnej, działania promocyjne w zakresie kultury, prace budowlane i modernizacyjne obejmujące infrastrukturę kulturalną i wyposażenie placówek kulturalnych; prace konserwatorskie, restauratorskie i adaptacyjne w zakresie dopuszczalnym dla obiektów zabytkowych.

O dofinansowanie ostatnich, wymienionych powyżej działań będzie można zabiegać w ramach osi priorytetowej VI – Odnowa obszarów miejskich, dającej również możliwość na dofinansowanie projektów związanych z przystosowaniem obiektów zabytkowych do nowych funkcji lub utrzymania funkcji dotychczasowych, przygotowanie terenów objętych rewitalizacją do realizacji inwestycji gospodarczych, zagospodarowanie przestrzeni publicznej na obszarach rewitalizowanych (np. budowa lub przebudowa małej architektury oraz tworzenie lub modernizacja miejsc rekreacji i terenów zielonych).

Właściwą dla Piotrkowa Trybunalskiego instytucją zarządzającą tym programem operacyjnym jest Zarząd Województwa Łódzkiego.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki - **PO KL**, za swój główny cel ma wzrost zatrudnienia i spójności społecznej. Na **PO KL** składa się 10 priorytetów, realizowanych zarówno na poziomie centralnym – przeznaczającym środki na wsparcie efektywności struktur i systemów instytucjonalnych, jak i regionalnym – w ramach którego środki będą kierowane na wsparcie dla osób i grup społecznych. Oto wspomniane wyżej priorytety tego programu:

- I. Zatrudnienie i integracja społeczna
- II. Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz poprawa stanu zdrowia osób pracujących

- III. Wysoka jakość systemu oświaty
- IV. Szkolnictwo wyższe i nauka
- V. Dobre rządzenie
- VI. Rynek pracy otwarty dla wszystkich
- VII. Promocja integracji społecznej
- VIII. Regionalne kadry gospodarki
- IX. Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach
- X. Pomoc techniczna.

O dofinansowanie realizacji działań z zakresu określonego Programem Rozwoju Turystyki w Piotrkowie Trybunalskim będzie można się starać w ramach następujących priorytetów:

- Priorytet II – Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz poprawa zdrowia osób pracujących (Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki),
- Priorytet V – Dobre rządzenie, a w szczególności (Wzmocnienie potencjału administracji samorządowej i Rozwój potencjału trzeciego sektora),
- Priorytet VI – Rynek pracy otwarty dla wszystkich (Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie i Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia),
- Priorytet VII – Promocja integracji społecznej (Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej),
- Priorytet VIII – Regionalne kadry gospodarki (Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie i Transfer wiedzy).

Realizacja projektów w ramach **PO KL** może przebiegać w jednym z dwóch ustalonych trybów. W trybie systemowym o dofinansowanie będą się mogły starać podmioty wskazane bezpośrednio w dokumentacji **PO KL**. W trybie konkursowym projekty będą mogły zgłaszać wszystkie podmioty rynkowe.

Koordynatorem realizacji **PO KL** jest Departament Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego (MRR).

Głównym celem Programu Operacyjny Infrastruktura i Środowisko – **PO IiŚ** jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury

technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia oraz zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej

Na **PO liŚ** składa się 17 osi priorytetowych:

- I. Gospodarka wodno-ściekowa
- II. Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi
- III. Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska
- IV. Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska
- V. Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych
- VI. Drogowa i lotnicza sieć TEN-T
- VII. Transport przyjazny środowisku
- VIII. Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe
- IX. Infrastruktura drogowa w Polsce Wschodniej
- X. Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku
- XI. Bezpieczeństwo energetyczne
- XII. Kultura i dziedzictwo kulturowe
- XIII. Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia
- XIV. Infrastruktura szkolnictwa wyższego
- XV. Pomoc techniczna – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
- XVI. Pomoc techniczna – Fundusz Spójności
- XVII. Konkurencyjność regionów.

Środki na potrzeby realizacji projektów w zakresie Programu rozwoju turystyki w Piotrkowie Trybunalskim w ramach **PO liŚ** będą dostępne w osi priorytetowej XII – Kultura i dziedzictwo kulturowe (Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym i Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym).

Podmiotem odpowiedzialnym za realizację **PO liŚ** jest minister właściwy ds. rozwoju regionalnego zarządzający programem przy pomocy Departamentu Koordynacji Programów Infrastrukturalnych w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego.

Podstawę do ubiegania się o dotację Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – **MKiDN** stanowią Programy Operacyjne na zadania z zakresu kultury ogłaszane na początku każdego roku.

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych – **PFRON** to fundusz celowy, którego dysponuje środkami na rehabilitację zawodową i społeczną osób.

Z środków tych można dofinansować:

- Wynagrodzenia osób niepełnosprawnych
- Przystosowanie nowych i istniejących miejsc pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych
- Organizację zajęć sportowych i rekreacyjnych dla osób niepełnosprawnych
- Zaopatrzenie osób niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny
- Likwidację barier architektonicznych i komunikacyjnych
- Edukację osób niepełnosprawnych
- Realizację programów własnych
- Projekty realizowane z środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach działania 1.4.

Programy Wspólnotowe

Programy Wspólnotowe zostały uruchomione, aby rozwijać szeroko pojmowaną współpracę krajów europejskich. Ich zadaniem jest wspieranie integracji na całym kontynencie poprzez realizację wieloletnich projektów międzynarodowych, realizowanych we współpracy przez różne podmioty. Programy są finansowane ze środków budżetowych UE.

Program Kultura (2007-2013) – mający za cel wzmocnienie przestrzeni kulturowej wspólnej dla Europejczyków, opartej na wspólnym dziedzictwie kulturowym oraz rozwój współpracy pomiędzy twórcami, uczestnikami życia kulturalnego i instytucjami kulturalnymi krajów uczestniczących w programie. Jest to obecnie główny program wspólnotowy skierowany bezpośrednio do instytucji kulturalnych w Europie. Program realizuje trzy priorytety:

- Wspieranie ponadnarodowej mobilności osób działających w sektorze kultury
- Wspieranie ponadnarodowego obiegu dzieł oraz wyrobów artystycznych i kulturalnych
- Wspieranie dialogu między kulturami

Program Inteligentna Energia dla Europy – celem tego programu jest promocja korzystania z odnawialnych źródeł energii oraz zmniejszenie negatywnych skutków oddziaływania na środowisko konwencjonalnych źródeł energii.

Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) i Norweski Mechanizm Finansowy realizują cel polegający na wyrównywaniu poziomu rozwoju gospodarczego i społecznego w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Obecnie w ramach tych programów realizowany jest m.in. Priorytet Rozwój zasobów ludzkich, którego celem jest wzmocnienie jednostek samorządu terytorialnego poprzez poszerzanie wiedzy i umiejętności pracowników administracji publicznej na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

W ramach w/w priorytetu możliwe będzie uzyskanie dofinansowanie takich zadań, jak:

- Promocja i prowadzenie szkoleń zawodowych dla pracowników administracji szczebla powiatowego i gminnego,
- Wspieranie doradztwa i systemów informacji dla jednostek samorządu terytorialnego oraz sektora pozarządowego,
- Opracowanie instrumentów edukacyjnych oraz promowanie partnerstw lokalnych,
- Modernizacja usług administracji samorządowej oraz poprawa wydajności i wdrażanie, najlepszych praktyk poprzez wykorzystanie najnowszych technologii informatycznych,
- Wspieranie współpracy władz samorządowych z organizacjami pozarządowymi, w tym wspieranie programów z zakresu participatory governance (programy dotyczące wspólnego diagnozowania problemów lokalnych, konsultacji społecznych, wdrażania zasad open government, monitorowania władz lokalnych), wspieranie działań tworzących płaszczyznę stałej współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy podmiotami zajmującymi się świadczeniem podobnych usług społecznych lub działających w tej samej sferze (np. pomiędzy organizacjami pozarządowymi a samorządami).

NFOŚiGW wspiera projekty w następujących dziedzinach:

- Ochrona powietrza
- Ochrona wód i gospodarka wodna
- Ochrona powierzchni ziemi
- Ochrona przyrody i krajobrazu oraz leśnictwo
- Geologia i górnictwo
- Edukacja ekologiczna
- Państwowy Monitoring Środowiska
- Programy międzydziedzinowe
- Nadzwyczajne zagrożenia środowiska

W pierwszej kolejności na dofinansowanie przez **NFOŚiGW** mogą liczyć projekty, będące konsekwencją dostosowywania Polski do wymogów i przepisów Unii Europejskiej.

Fundusz Inicjatyw Obywatelskich – **FIO** jest rządowym programem dotacyjnym adresowanym do organizacji non profit. Celem **PO FIO** jest zwiększenie udziału organizacji pozarządowych oraz podmiotów kościelnych i związków wyznaniowych prowadzących działalność pożytku publicznego i realizujących zadania publiczne na zasadach partnerstwa i pomocniczości polityk publicznych.

PO FIO obejmuje:

- Wspieranie indywidualnych działań inicjowanych przez organizacje pozarządowe w zakresie realizacji zadań publicznych
- Wspieranie wspólnych inicjatyw obywatelskich w ramach partnerstwa publiczno-społecznego
- Wspieranie wspólnych działań podejmowanych w ramach partnerstw wewnątrz sektora
- pozarządowego

Podsumowując należy stwierdzić, że podmioty realizujące projekty w ramach Programu Rozwoju Turystyki w Piotrkowie Trybunalskim będą mogły starać się o ich dofinansowanie z trzech podstawowych źródeł: z budżetów samorządów, z budżetu państwa i z funduszy unijnych.

Przy wyborze źródła finansowania, należy zwrócić uwagę, aby działania objęte projektem mieściły się w zakresie określonym przez instytucje finansujące.

VI. SYSTEM WDRAŻANIA

Dla realizacji Programu Rozwoju Turystyki w Piotrkowie Trybunalskim na lata 2009-2015 służyć przede wszystkim następujące instrumenty:

- organizacyjne, związane ze wskazaniem podmiotów realizujących Program i ich zadań,
- finansowe, związane z wprowadzeniem zadań do planów i budżetu samorządu, budżetów i planów innych jednostek oraz uzyskania wsparcia zewnętrznego,
- prawno - administracyjne, związane z uwzględnieniem odpowiednich przepisów przy realizacji zadań,
- informacyjno - edukacyjne, związane z monitorowaniem i promocją.

Wdrażanie Programu Rozwoju Turystyki rozpocznie się poprzez wprowadzenie go w życie zarządzeniem Prezydenta, który będzie odpowiedzialny za jego realizację.

Wdrożeniu Programu towarzyszyć będzie jego ewaluacja, która będzie się opierać na pozyskiwaniu obiektywnej informacji o jego przebiegu, skutkach i publicznym odbiorze.

Funkcję koordynującą wdrożenie Programu będzie pełnił zespół ds. realizacji powołany przez Prezydenta Miasta Piotrkowa Trybunalskiego. Zakres zadań zespołu powinien obejmować m.in.:

- przygotowanie harmonogramu i budżetu działań zaproponowanych w Programie,
- przypisanie poszczególnych zadań do realizacji właściwym podmiotom,
- zapewnienia zgodności realizacji Programu z poszczególnymi dokumentami programowymi wyższego rzędu,
- zbieranie danych statystycznych i finansowych na temat postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji projektów w ramach Programu,
- zapewnienie przygotowania i wdrożenia planu działań w zakresie informacji i promocji Programu,
- przygotowanie rocznych raportów na temat wdrażania Programu,
- dokonanie oceny po zakończeniu realizacji Programu,
- opracowanie założeń „Planu promocji turystycznej Piotrkowa Trybunalskiego”.

Spis tabel

Tabela 1. Podstawowe obszary problemowe koncentracji działań władz lokalnych w dążeniu do osiągnięcia rozwoju zrównoważonego według zaleceń Komisji Europejskiej.....	7
Tabela 2. Cele Narodowej Strategii Spójności	9
Tabela 3. Szczegółowy podział funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w Polsce wg NSRO w układzie poszczególnych programów operacyjnych Celu „Konwergencja”	9
Tabela 4. Główne cele rozwoju woj. łódzkiego.....	12
Tabela 5. Indywidualne formy ochrony na terenie Piotrkowa Trybunalskiego – Pomniki przyrody	23
Tabela 6. Indywidualne formy ochrony na terenie Piotrkowa Trybunalskiego – Użytki ekologiczne	24
Tabela 7. Liczba obiektów oraz miejsca noclegowe w Piotrkowie Trybunalskim w latach 2004-2007	62
Tabela 8. Struktura przyjazdów cudzoziemców do woj. łódzkiego w 2008 roku - wg wybranych państw .	64
Tabela 9. Struktura przyjazdów do woj. łódzkiego w 2008 roku - według wykształcenia	65
Tabela 10. Struktura przyjazdów do woj. łódzkiego w 2008 roku - według statusu zawodowego	65
Tabela 11. Struktura czasowa pobytu osób odwiedzających województwo łódzkie w 2008 roku	66
Tabela 12. Główny cel przyjazdu odwiedzających krajowych i zagranicznych do woj. łódzkiego w roku 2008	66
Tabela 13. Struktura odwiedzających woj. łódzkie w 2008 roku ze względu na miejsce noclegu	67
Tabela 14. Baza noclegowa wykorzystana przez odwiedzających podczas pobytu w woj. łódzkim w 2008 roku (w %).....	67
Tabela 15. Organizator podróży do woj. łódzkiego w 2008 roku	68
Tabela 16. Częstotliwość wizyt osób odwiedzających woj. łódzkie w 2008 roku.....	68
Tabela 17. Sposób spędzania czasu w woj. łódzkim deklarowany przez gości zagranicznych i krajowych w 2008 roku (w %)	69
Tabela 18. Miejsca odwiedzane lub takie, które zamierzali odwiedzić goście krajowi i zagraniczni w 2008 roku, wraz z rankingiem odpowiedzi (max. 3 wskazania)	70

Spis rysunków

Rysunek 1. Rejony atrakcyjne dla turystyki i rekreacji	13
Rysunek 2. Kierunki rozwoju turystyki i rekreacji w województwie łódzkim	14
Rysunek 3. Priorytety rozwoju turystyki w woj. łódzkim na lata 2007-2020	15
Rysunek 4. Mapa obszaru rewitalizacji.....	18
Rysunek 5. Tereny chronione na obszarze Piotrkowa Trybunalskiego	25
Rysunek 6. Przebieg ścieżek rowerowych w Piotrkowie Trybunalskim	42
Rysunek 7. Liczba osób korzystających z noclegów na terenie Piotrkowa Trybunalskiego w latach 2004-2007	63
Rysunek 8. Liczba udzielonych noclegów na terenie Piotrkowa Trybunalskiego w latach 2004-2007	63

Bibliografia

Dane Urzędu Miasta Piotrkowa Trybunalskiego.

Dzieje Piotrkowa Trybunalskiego, Pr. zbiorowa, Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1989.

Lokalny Program Rewitalizacji na lata 2007-2013, www.piotrkow.pl

Nasze miasto – nasza przyszłość. Priorytety dla Piotrkowa Trybunalskiego na lata 2007-2017, Załącznik Nr 1 do Zarządzenia nr 56 Prezydenta Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 29 stycznia 2009 r., www.piotrkow.pl

Piotrków Trybunalski i okolice. Przewodnik turystyczny, Pr. zbiorowa, Urząd Miasta Piotrkowa Trybunalskiego, Piotrków Trybunalski – Łódź 2008.

Piotrków Trybunalski miasto wielokulturowe, oprac. M.Gąsior, www.piotrkow.pl

Plan rozwoju lokalnego dla miasta Piotrkowa Trybunalskiego na lata 2008-2015, Biuro Planowania Rozwoju Miasta, 2009, www.piotrkow.pl

Program Ochrony Środowiska dla miasta Piotrkowa Trybunalskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015, Projekt I, 2008, www.piotrkow.pl

Program rozwoju turystyki w województwie łódzkim na lata 2007-2020, Polska Agencja Rozwoju Turystyki S.A. na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi 2008,

Raport o stanie miasta Piotrkowa Trybunalskiego 2008, Biuro Planowania Rozwoju Miasta Urząd Miasta Piotrkowa Trybunalskiego, 2009, www.piotrkow.pl

Strategia promocji miasta, www.piotrkow.pl

Strategia rozwoju powiatu piotrkowskiego, www.powiat-piotrkowski.pl

Strategia rozwoju województwa łódzkiego, www.lodzkie.pl

Strategia zrównoważonego rozwoju miasta Piotrkowa Trybunalskiego do 2017 roku, Załącznik do Uchwały nr XVI/249/07 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 28 listopada 2007 roku, www.piotrkow.pl

Urbanistyka Piotrkowa Trybunalskiego, Kazimierz Głowacki, Towarzystwo Przyjaciół Piotrkowa Trybunalskiego. Biuro Badań i Dokumentacji Zabytków w Piotrkowie. Kielecki Oddział Pracowni Konserwacji Zabytków, Piotrków-Kielce 1984.